

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SABAHATTİN ALİ'NİN
“PAZARCI” VE “ARABALAR BEŞ KURUŞA” HİKÂYELERİNİN A2
SEVİYESİNE UYARLANMASI**

Nuriye KOÇ AYDIN
ORCID: 0009-0009-3016-9150

Danışman
Prof. Dr. Osman UYANIK
ORCID: 0000-0001-9793-1407

Konya – 2025

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR)

Bu tezde Türk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Sabahattin Ali'nin "Pazarıcı" ve "Arabalar Beş Kuruşa" isimli hikâyelerinin A2 dil seviyesine uygun şekilde uyarlanmıştır. Amacım Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrencilerin Türkçe dil becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktır.

Sabahattin Ali'nin insana karşı derin hassasiyeti, toplumsal meseleleri ele alış biçimi hikâyelerinin yabancıların Türkçe öğrenimi destekleyen ve Türk kültürünün tanınmasına yardımcı olan zengin bir kaynak haline gelmiştir. Tezde bu amaçlara ulaşmak için titiz bir inceleme ve uygulama süreci izlenmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında bilgi ve tecrübesiyle bana destek olan, her görüşmemizde gülen yüzüyle ve sakinliğiyle öğrenciye güven veren çok kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Osman Uyanık'a, çalışmanın her aşamasında değerli görüşleriyle tezime yön veren Prof. Dr. Derya Yıldız hocama teşekkür ederim. Her problemimde yanımda olan, tez yazımında beni yüreklendiren koordinatörüm Prof. Dr. Esra Karaca'ya teşekkür ederim. Manevi desteğini ve yardımını esirgemeyen Kadir Yavuzel'e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bana her zaman yanımda olduklarını hissettiren, her kararımda beni destekleyen kardeşlerim Aslıhan Çetin'e ve Gülşah Koç'a teşekkür ederim.

Bu kapsamda tezimin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere bir kaynak olmasını arzu ediyorum.

Nuriye KOÇ AYDIN

02.2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR)	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	iv
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	v
KISALTMALAR.....	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Sayıltılar (Varsayımlar).....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
2. ALAN YAZIN (İLGİLİ ARAŞTIRMALAR).....	6
2.1. Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi.....	6
2.1.1. Üniversitelerde Yabancılara Türkçe Öğretiminin Başlaması	7
2.2.1. Avrupa Dil Portfolyosu	8
2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Okuma Becerisi	11
2.3. Yabancı Dil Öğretiminde Metin ve Metin Türleri	17
2.4. Yabancı Dil Öğretiminde Metin Değiştirim /Uyarlama.....	17
2.5. Yabancı Dil Öğretiminde Metin Değiştirim /Uyarlama Türleri.....	18
2.6. Dil Öğretiminde Kültürel Materyallerin Kullanımı	22
2.7. Edebî Metinlerin Dil Becerilerinin Gelişimine Katkıları	31
2.8. Öykülerin Dil Öğretiminde Kullanılması.....	35
2.9. Sabahattin Ali'nin "Pazarıcı" Ve "Arabalar Beş Kuruşa" Öyküleri	36
2.10. Metin Sadeleştirme ve Uyarlaması	39
2.11. İlgili Çalışmalar	39
3. YÖNTEM.....	44
3.1. Araştırma Soruları.....	47
3.2. Araştırmanın Modeli	48
3.3. Çalışma Materyalleri.....	48
3.4. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri.....	49
3.5. Verilerin Toplanması	50
3.6. Verilerin Çözümlemesi (Verilerin Analizi)	50
4. BULGULAR	52
4.1. "Pazarıcı" Hikâyesinin A2 Seviyesine Uyarlanması.....	52
4.1.1. Uyarlanmış Hikâye "Pazarıcı"	72
4.2. "Arabalar Beş Kuruşa" Hikâyesinin A2 Seviyesine Uyarlanması.....	75
4.2.1. Uyarlanmış Hikâye "Arabalar Beş Kuruşa"	91
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	94
5.1. Tartışma	94
5.2. Sonuç.....	95
5.3. Öneriler	96
KAYNAKLAR.....	98
EKLER.....	108
Ek 1. Özgün Metin "Arabacı"	108
Ek 2. Özgün Metin "Arabalar Beş Kuruşa"	114
Ek 3. Uyarlanmış Metin "Pazarıcı"	117
Ek 4. Uyarlanmış Metin "Arabalar Beş Kuruşa"	121

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SABAHATTİN ALİ'NİN “PAZARCI” VE ARABALAR BEŞ KURUŞA” HİKÂYESLERİNİN A2 SEVİYESİNE UYARLANMASI başlıklı tez çalışmamın toplam **133** sayfalık kısmına ilişkin, 24/09/2019 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%25** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

25/02/2025

Nuriye KOÇ AYDIN

Prof. Dr. Osman UYANIK

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

25/02/2025

Nuriye KOÇ AYDIN

KISALTMALAR

AOBM	Avrupa Ortak Başvuru Metni
ADP	Avrupa Dil Portfolyosu
CDABCA	Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi
COE	Council of Europe (Avrupa Konseyi)
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
TÖMER	Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi
vb.	ve benzeri

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SABAHATTİN ALİ’NİN PAZARCI VE ARABALAR BEŞ KURUŞA HİKÂYELERİNİN A2 SEVİYESİNE UYARLANMASI

Nuriye KOÇ AYDIN

Edebiyatın karmaşık dokusu, kültürler arasında bir köprü görevi görerek toplumsal normlara, insan duygularına ve bir dilin zengin mirasına dair içgörüler sunar. Türk edebiyatında önemli bir isim olan Sabahattin Ali hem kendi zamanının tarihsel bağlamıyla hem de sıradan bireylerin deneyimleriyle derinden yankılanan eserler kaleme almıştır. “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” isimli öykülerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi A2 seviyesi için uyarlanması, orijinal anlatıların özünü koruyarak edebî zenginliği erişilebilir bir dille buluşturan ve dil eğitimi için özgün bir model sunan bir çalışmadır. Dil, temalar ve karakter etkileşimlerini basitleştirerek eğitimciler Sabahattin Ali’nin anlatılarının özünü korurken öğrencileri etkili bir şekilde meşgul edebilirler. Bu tür uyarlamaların faydaları yalnızca kelime dağarcığı edinmenin ötesine geçmektedir; kültürel anlatılarla bir bağ kurar ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilir. Dil öğrencileri basitleştirilmiş ancak derin metinlere daldıkça, dil ve kültürün karmaşıklıklarında gezinmek için güçlendirilirler ve bu da edebiyatımıza ömür boyu değer vermeleri için ortam hazırlar. Bu şekilde, uyarlama süreci yalnızca eğitim amaçlarına hizmet etmekle kalmaz, aynı zamanda öğrencilerin kendi kimlikleri ve etraflarındaki dünya hakkında anlayışlarını da zenginleştirir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil öğretimi, kültür, metin sadeleştirme, uyarlama.

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Turkish and Social Sciences Education
Turkish Education Program
Master Thesis

ADAPTATION OF SABAHATTIN ALI’S STORIES “PAZARCI” AND “ARABALAR BEŞ KURUŞA” TO A2 LEVEL IN TEACHING ENGLISH TO FOREIGNERS

Nuriye KOÇ AYDIN

The complex fabric of literature serves as a bridge between cultures, offering insights into social norms, human emotions, and the rich heritage of a language. Sabahattin Ali, a significant figure in Turkish literature, wrote works that deeply resonate with the historical context of his time and the experiences of ordinary individuals. The adaptation of his stories, “Pazarıcı” and “Arabalar Beş Kuruş,” for the A2 level of Teaching Turkish as a Foreign Language, represents a unique model that combines literary richness with accessibility while preserving the essence of the original narratives. By simplifying language, themes, and character interactions, educators can effectively engage students while retaining the core of Ali’s narratives. The benefits of such adaptations extend beyond vocabulary acquisition, fostering a connection with cultural narratives and enhancing critical thinking skills. As language learners immerse themselves in simplified yet profound texts, they are empowered to navigate the complexities of language and culture, fostering a lifelong appreciation for literature. Thus, the adaptation process not only serves educational purposes but also enriches students’ understanding of their own identities and the world around them.

Keywords: Foreign language teaching, culture, text simplification, adaptation.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen her öğrencinin kendi seviyesine uygun okuma materyallerine ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın karşılanması için Türk yazarların yazdığı, Türk kültürünün unsurlarını içeren özgün metinlerin ve sadeleştirilmiş roman veya öykülerin geliştirilmesi önemlidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik çok sayıda kaynak kitap bulunmasına rağmen öğrencilerin seçebileceği ek kitap seçenekleri sınırlıdır. Ancak A1 seviyesi ve üzeri öğrencilerin yaşlarına ve yeterlilik düzeylerine uygun hikâye kitaplarına ve alıştırmalara ihtiyaçları vardır. Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğrenen A2 seviyesindeki öğrencilere özel tasarlanmış yaşa uygun hikâyeler oluşturmaktır. Bunu başarmak amacıyla, öğrencilerin dil yeterliliğine uyum sağlamak amacıyla Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi' ne başvurulmuştur. Bu uyarılama süreci sayesinde özgün olarak yerli okuyucular için yazılan edebî eserler, yabancılara Türkçe öğretiminde de kullanılabilir. Öğrenciler bu süreç sayesinde değerli yazarlarımızı ve onların edebî eserlerini yakından tanıma fırsatı bulurlar. Bu özel çalışmanın amacı doğrultusunda Sabahattin Ali'nin tüm hikâyeleri incelenmiş, A2 seviyesi öğrencilere uygun örnekler olarak “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” örneklerinin uyarlanmasına karar verilmiştir. Seçilen hikâyeler, A2 düzeyindeki öğrenciler için dil edinimi, dil bilgisi ve kelime bilgisi dikkate alınarak basitleştirilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Yabancılara Türkçe öğretiminde, Türk edebiyatından metinler kullanılarak dil öğretimi yapılabilir. Ancak, Sabahattin Ali'nin “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” gibi hikâyeleri, A2 seviyesindeki öğrencilerin dil yeterliliğine uygun değildir. Dil öğretimi alanındaki çalışmalar, A2 seviyesindeki öğrencilerin temel dil bilgisi ve günlük dil kullanımına uygun metinleri anlama yetisine sahip olduğunu, ancak karmaşık dil yapıları ve soyut anlatım gerektiren metinlerin bu öğrenciler için zorlayıcı olduğunu göstermektedir. (Özcan& Batur, 2021)

Bu bağlamda çalışmanın temel problemi: Sabahattin Ali'nin “ Pazarıcı ve “Arabalar Beş Kuruşa” hikayeleri A2 dil seviyesindeki yabancı öğrenciler için yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde anlam ve üslup bakımından uyarlanabilir mi?

Çalışmanın alt problemleri ise;

- Hikâyelerin dil seviyesine uygun hâle getirilebilir mi?

- Sabahattin Ali'nin kullandığı zengin ve edebî dil, A2 seviyesindeki öğrencilerin anlayabileceği seviyede basitleştirilebilir mi?
- Metaforlar, deyimler ve atasözleri gibi kültürel öğelerin öğrenciler için açıklanabilir hâle getirilebilir mi?
- A2 seviyesi için uygun olmayan kelimelerin seçilmesi ve yerine basit eşanlamlıların kullanılabilir mi?

şeklinde oluşturulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Sabahattin Ali'nin özgün hikâyeleri, derin bir anlam ve dil zenginliği içerdiği için Türkçe öğrenen yabancılarda- dil seviyesi göz önüne alındığında - bu eserlerin doğrudan kullanımını zordur. Özellikle A2 seviyesindeki öğrenciler için dil bilgisi, kelime hazinesi ve kültürel bağlam açısından bu metinlerin uyarlanması gerekmektedir. Uyarlama sürecinde, metinlerin anlam bütünlüğünü ve yazarın üslubunu koruyarak dil seviyesine uygun hâle getirilmesi temel bir sorundur (Başkapan ve Aytan, 2023).

Alanyazında bulunan eksikliklerin giderilmesi adına bu tez çalışmasının da katkı sağlayacağı varsayılabilir. Tamamlayıcı hikâye kitaplarının olmaması öğrencileri Türkçe yazılmış kitap, hikâye ve roman okumaya yönlendirebilir; bu da bir zorluk duygusuna ve ardından bir isteksizliğe yol açacaktır. Bu çalışma, Türkçe öğrenmeye istekli yabancılara yönelik edebî eserlerin kullanımını içermektedir. Çalışma aynı zamanda öğrencilerin yazarlarımızı ve eserlerini tanımalarına yardımcı olacaktır.

Bu çalışma Sabahattin Ali'nin “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” hikâyelerinin anlam ve edebî değer kaybı yaşanmadan A2 seviyesindeki öğrencilere uygun bir şekilde uyarlamayı amaçlamaktadır. Uyarlama süreciyle, Türk edebiyatının önemli eserlerinin dil öğretiminde kullanılabilirliğini artırmak, öğrencilerin Türkçe dil becerilerini geliştirmek ve Türk kültürünü etkili bir şekilde tanıtmak hedeflenmektedir.

Alt Amaçlar:

1. Sabahattin Ali'nin hikâyelerini yabancı dil öğrencilerinin dil seviyesine uygun hâle getirerek, edebî eserlerin Türkçe öğretiminde aktif bir şekilde kullanılmasını sağlamak.
2. A2 seviyesinde kelime hazinesi ve dil bilgisi yapılarını göz önünde bulundurarak, hikâyelerin dil öğrenimini destekleyecek şekilde sadeleştirilmesini gerçekleştirmek.
3. Öğrencilerin Türk kültürü ve edebiyatına olan ilgisini artırarak kültürel aktarımı desteklemek.
4. Türkçe öğretimini sadece dil öğrenimiyle sınırlı bırakmayarak, öğrencilere edebî ve estetik değerler kazandırmak.

Bu amaçlar doğrultusunda, hikâyeler dil öğrenimine katkı sağlayacak bir araç hâline getirilecek ve öğrencilerin hem dilsel hem de kültürel bağlamda gelişim göstermesi beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Ders dışı okuma materyallerinin olmayışı çoğu zaman öğrencileri anadili Türkçe olan kişilere yönelik hazırlanan roman, öykü vb. eserleri okumaya yöneltmekte, bu da öğrencide okumaya karşı bir isteksizlik doğurmaktadır. Türkçe öğretimindeki dil öğretimi, edebî ve kültürel değer aktarımına ilişkin materyal eksiliğini gidermek amacıyla yapılan bu çalışma bu olumsuzlukları gidermeye yardımcı olması bakımından önemlidir. Bu çalışmanın, dil öğretimi ve kültür aktarımı süreçlerine değer katacağı ve Türkçeyi öğrenen yabancı öğrencilerin motivasyonunu artıracığı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışma sayesinde Türkçe öğrenmeyi amaçlayan öğrencilerde okuma isteğini artıracak seviyelerine uygun eserler oluşturması bakımından önem arz etmektedir. Sabahattin Ali'nin “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” gibi hikâyelerinin A2 seviyesindeki yabancılara Türkçe öğretimi için uyarlanması dil eğitimi açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Yabancı dil öğrenen öğrencilere uygun metinler, öğrencilere metin okuma konusunda sistematik bir yaklaşım kazandırmak için aşağıdaki ilkelere göre seçilmelidir:

- Hedeflenmiş Kitle
- Kullanım Amacı

- Kaynak
- Uzunluk
- Kelime Dağarcığında Çeşitlilik
- Retorik Kompozisyon
- Konunun Aşinalığını Anlamak
- Önceki Çağlardan Gelen Bilgilerle İlişki
- Sunum (Urquhart e Weir, 1998).

Bu kısa öyküleri okuyan öğrenci hem okuma becerisini geliştirecek hem de onun yazıları sayesinde Sabahattin Ali'nin Türk edebiyatındaki yerini ve Türkçeye olan katkısı hakkında daha fazla bilgi edinecektir.

Kutlu'ya (2015) göre değiştirilecek öyküler seçilirken bazı hususlara dikkat edilmelidir. Bunlar:

1. Hikâyeler hem Türk geleneklerini hem de evrensel ilkeleri bünyesinde barındırmalıdır.
2. Anlatının dili mümkün olduğu kadar mecazdan uzak olmalı, sade bir Türkçeye yazılmalıdır.
3. Kelimeler ve gramer yapıları hedef kitleye uygun olmalıdır.
4. Dönüştürülecek öykülerde dönüşümü zorlaştıracak çok fazla konuşma figürü olmamalıdır.
5. Seçilen hikâyelerin merak uyandıracak ve yönlendirecek bir başlığı olmalıdır.

1.4. Sayılılar (Varsayımlar)

Bu çalışmada, Sabahattin Ali'nin hikâyeleri incelenmiş, örnekleme oluşturan “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” hikâyelerinin A2 seviyesindeki öğrenciler için uygun olduğu varsayılmıştır. Yardımcı okuma materyallerinin uyarlanması ve sadeleştirilmesi sırasında objektif davranıldığı ve bilimsel verileri temel alarak çalışmanın hazırlandığı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma Sabahattin Ali'nin ‘‘Pazarcı’’ ve ‘‘Arabalar Beş Kuruş’’ hikâyelerinin A2 düzeyine uyarlanması ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Yabancı Dil Öğretimi: TDK'de yabancı dil (2005); 1. Ana dil dışında herhangi bir dil.
2. Ana dilden ayrı olarak öğrenilen belirli bir dil yabancı dil olarak tanımlanır.

Okuma Becerisi: Okuma becerisi uygulaması, öğrencilerin bilgiyi anlama ve iletme yeteneklerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Aktaş, 2023).

Yabancı Dil Öğretiminde Okuma Becerisi: Yabancı dil öğretimindeki dört temel beceri okuma, dinleme, yazma ve konuşmadan ibarettir. Hedeflere odaklanan dil öğrenenlerin başarısı bu dört temel yeteneği ne ölçüde kullandıklarına bağlıdır (Ulus ve Aytan, 2018).

Metin uyarlama: Metin uyarlaması, özgün bir metnin içeriğini ve yapısını koruyarak, öğrencilerin dil beceri seviyelerine uygun hâle getirilmesini sağlayan bir süreçtir. (Bahşi ve Özen 2024)

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN (İLGİLİ ARAŞTIRMALAR)

2.1. Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

Günümüzde yabancı dil öğrenmek bir zorunluluk hâline gelmiştir insanların iş ve aile ilişkileri de yabancı dil öğrenme nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Ayrıca günümüz dünyasında artan hareketlilik nedeniyle küçük yerleşim yerlerinde bile insanların turistik amaçlı dil öğrenmesi gerekli hâle gelmiştir. Farklı ülkelerde faaliyet gösteren küresel çok uluslu şirketler, insanların dil öğrenimini etkileyen diğer faktörlerden biridir. Yukarıdaki faktörlerin hepsi olmasa da çoğu, geçmişte insanları dil öğrenmeye motive etmiştir. Özellikle savaş ve ticaret yoluyla kurulan ilişkiler geçmişte dil öğrenimini etkileyen en önemli faktörlerden ikisiydi. Tuna (1990), Türkçenin en eski buluntularının Sümercede olduğunu, Sümerlerin bazı Türkçe sözcükler kullandığını belirtmektedir. Bu durum bize Türkçenin milattan önce bile diğer dillerle etkileşim içinde olduğunu göstermektedir.

Tarihi devirlerde Türk topluluğunun en çok etkileşimde bulunduğu ülke Çin'dir. Dolayısıyla Türkçe ile birbirini etkilememesi düşünülemez. Tarihi metinlerde Çince Türkçe kökenli 349 kelimenin olduğu dikkate alındığında Çinlilerin Türkçe ile yakın bir ilişkilerinin olduğu, hatta Türkçe öğrendikleri sonucuna varılmaktadır (İnayet, 2008). Türklerin İslamiyetle tanışmasıyla farklı toplumlarda Türkçenin öğrenilmesi farklı boyutlar kazanmıştır (Arslan, 2012). Kaşgarlı Mahmut'un "Divanü Lügati't Türk" adlı eseri Araplara Türkçe öğreten ilk eser olurken Ali Şir Nevai'nin "Muhakemetü'l-Lügateyn" adlı eseri Türkçenin üst düzey bir dil olduğunu kanıtlamayı amaçlamıştır (Biçer, 2012).

Osmanlı Devleti'nde devşirme sistemi, Türkçe öğretimi açısından önemli bir mekanizma olarak işlev görmüştür. Bu sistem, Osmanlı yönetiminde hem idari hem askerî açıdan ihtiyaç duyulan insan gücünü sağlarken aynı zamanda gayrimüslim çocukların Türk kültürüne ve diline adapte edilmesini de mümkün kılmıştır. Devşirme sistemine alınan çocuklar, öncelikle Türk ailelerinin yanına yerleştirilerek Türkçe öğrenmeleri sağlanır, ardından Enderun gibi eğitim kurumlarına alınarak dilin yanı sıra devlet idaresi, askerlik ve sanat alanlarında eğitim görürlerdi. Bu süreçte Türkçe, resmi dil olarak benimsenmiş ve devletin ortak birliği açısından büyük önem taşımıştır (Aslan, 2021). Osmanlı İmparatorluğu üç kıtaya yayılırken diğer ülkeler de Türkçe rehberler hazırladı. Çevirmenlerin iş ve siyasi ilişkilerini geliştirmek amacıyla eğitilmesi bu dönemde bir Türkçe öğretim faaliyeti gibi

görülmektedir (Aykaç, 2015). 1550 yılında Venedik Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti ile ilişkilerin devamlılığını sağlamak amacıyla Türkçe tercümanlar çalıştırmaya başladı. İtalyanlar bu amaçla İstanbul'da bir Türk okulu kurdular (Dökmeci, 2018). Barın makalesinde Fransa'nın 1699 yılından sonra her üç yılda bir 6-9 yaş arası çocukları, Türkçe öğrenmesine yardımcı olmak amacıyla İstanbul'daki Katolik papazların yanına gönderiyordu (Barın, 2004). 19. yüzyılda Von Berswordt, Alman subaylarına Türkçe öğretmek amacıyla Muhtasar Sarf ve Lugat-ı Türkî adlı Almanca kitabını yazmıştır (Köse ve Özsoy, 2017). Ayrıca Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan manzum sözlük Tuhfe-i Fedayî, Türkçe öğretmek amacıyla kullanılan manzum sözlüğün ilginç bir örneğidir (Averbek, 2019).

Leo Spitzer'in 1934 yılında Varlık dergisinde yayınlanan "Türkçeyi Öğrenirken" başlıklı makalesinden, İstanbul Üniversitesi'nin 1930'lu yıllarda yabancılara Türkçe öğretmeye başladığını görmekteyiz (Spitzer, 1934). Dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 30 Mart 1940'ta çıkardığı kararnameyle Ekrem Reşit Uluç'a yabancı öğrencilere Türkçe öğrettiği için ders başına 3 lira ödendiği görülmektedir. 18 Şubat 1941 tarihli bir başka kararnameyle de Cavit Baysun, askere giden Uluç'un görevlerini aynı şartlarla üstlendiği görülmektedir (Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, 1940, 1941). Bu da Türkçe öğretiminin o dönemde devam ettiği göstermektedir.

2.1.1. Üniversitelerde Yabancılara Türkçe Öğretiminin Başlaması

1930'lu yıllarda yabancılardan İstanbul Üniversitesi'nde Türkçe öğrenmeye başladıklarına dair bulgular olsa da bu çalışmalar sistematik ve kurumsal bir tanınma kazanamadı. Erdil'e (2018) göre yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla 1969 yılında yazılan Türkçe Ders Kitabı, yabancılara Türkçe öğretiminin akademide ilk kez yer almaya başladığı dönem olarak değerlendirilebilir. 1958-1960 yılları arasında o dönemde Robert Kolej adı altında eğitim veren Boğaziçi Üniversitesi, uluslararası öğrencilere Türkçe eğitim vermeye başlamıştır. 1975 yılından bu yana İstanbul Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili kitapları ve araştırmaları bulunmaktadır. Ancak yabancılara Türkçe öğretimi, 1984 yılında Ankara'da TÖMER'in kuruluşuna kadar kurumsallaşmamıştır. (Köse ve Özsoy, 2017).

Günümüzde Türkiye'deki yabancı öğrencilerin ve Türkiye'de yaşamayı tercih edenlerin sayısının artması nedeniyle birçok üniversite ve özel kurum farklı isimler altında kendi Türkçe öğretim merkezlerini kurmuştur. Ayrıca Yunus Emre Enstitüsü yurt dışında faaliyet gösteren akademik ve kurumsal çerçevede Türkçe öğretimi sağlayan önemli bir kurumdur. Yunus Emre

Enstitüsü 2009 yılında faaliyetlerine başlamış olup yurt dışında toplam 83 kültür merkezi bulunmaktadır. Bu kültür merkezlerinde Türkçe öğretiminin yanı sıra Türk kültür ve sanatını tanıtmaya yönelik birçok etkinlik düzenlenmektedir (Yunus Emre Enstitüsü, 2023, 17 Mart).

2.2.1. Avrupa Dil Portfolyosu

Avrupa Konseyi, çok kültürlülüğü ve kültürlerarası diyalogu geliştirmek amacıyla 1949 yılında Londra'daki St. James Sarayı'nda 10 ülke (Fransa, Belçika, Danimarka, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç, Birleşik Krallık) tarafından kurulmuş ve hedefleri doğrultusunda çalışmaya devam eden bir kuruluştur (Ada ve Şahenk 2010). Bugün Avrupa Konseyi'ne üye ülke sayısı 46'ya ulaşmış olup 6 yeni gözlemci ülke eklenmiştir. (Avrupa Komisyonu, 2023, 20 Mart). 1957 yılında Fransa'nın önerisiyle Avrupa'da dil eğitimini incelemek üzere uzmanlardan oluşan bir araştırma grubu kuruldu. Bu girişimin bir sonucu olarak 1963-1972 yılları arasında üniversitelerde dil araştırmaları desteklendi (Trim, 2001). Konseyin pek çok amacı olmasına rağmen asıl amacı çok dillilik ve çok kültürlülük bilincinin teşvik edilmesi ve geliştirilmesidir. Bu amaçla, yansıtıcı öğrenme ve öğrenci özerkliğinin desteklenmesi de dahil olmak üzere, Avrupa Konseyi'nin dil eğitimi ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunan en önemli faktör, Ortak Avrupa Referans Çerçevesidir. Bu metin, Avrupa Konseyi tarafından da "Avrupa Diller Yılı" olarak kabul edilen 2001 yılında yayımlanmış ve günümüze kadar ulaşmış ve Avrupa çapında dil öğretimi için bir rehber hâline gelmiştir (Council of Europe, 2020).

Günümüzde kurumsal çerçevede yabancı öğrencilere profesyonel olarak Türkçe öğreten tüm kurumların bu metne uyması ve öğretim planlarını AOBM'ye dayandırması gerekmektedir. AOBM, Avrupa eğitim sistemleri arasındaki farklılıkların ve bu farklılıklar nedeniyle ortaya çıkan sorunların giderilmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Schneider, 2004). Bu nedenle AOBM yabancı dil öğretiminde yol gösterici bir kaynak rolü üstlenmektedir. Dil öğretimine yönelik eğitim planları oluşturulurken AOBM sonuçları ve bu sonuçların rehberliğinde yapılacak hazırlıklar, eğitim planının hedeflerine ulaşmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır. AOBM'ye göre dil ve dille ilgili deneyimler bireyin kültürel yeterliliğini geliştirir ve dil öğrenme süreci yaşam boyu süren bir süreçtir. Avrupa dil politikasında "yaşam boyu öğrenme" ve "kendi kendine öğrenme" kavramlarıyla karşılaşmaktayız (Yücel, 2006).

Avrupa Konseyi, AOBM'yi hazırlarken dil seviyesi için ortak standartlar geliştirmeyi amaçlamış ve AOBM incelendiğinde dil seviyelerini altı kategoride tanımladığı görülmüştür. Bu kategoriler A1, A2, B1, B2, C1 ve C2'dir. A1 ve A2 seviyeleri temel seviyeyi, B1 ve B2

seviyeleri orta seviyeyi, C1 ve C2 seviyeleri ise ileri seviyeyi temsil eder. Bu kategoriler ve ölçekler, tüm Avrupa Konseyi üyesi devletler arasında standartlar oluşturarak tekdüzeliği sağlamak ve her dilde aynı başarı ve yetenekleri ifade etmek amacıyla oluşturulmuştur. Ancak gökkuşağındaki renkler arasındaki geçişe benzer bir durum olan AOBM’de bu kategoriler arasında net sınırların olmadığı iddia ediliyor. Dil öğretiminde, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı (CEFR) kapsamında belirlenen seviyeler (A1, A2, B1, B2, C1, C2) uluslararası standartlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, bu standartların ötesinde, hem en temel başlangıç düzeyindeki bireyler için hem de ileri seviyede olağanüstü dil hakimiyeti gösteren kişiler için ek seviyeler tartışılmaktadır. A1 seviyesi öncesi düzeyi dil öğrenimine henüz yeni başlamış bireyler için tanımlanır. Kimi zaman “A0” veya “ön-A1” olarak adlandırılan bu düzey, bireyin sadece birkaç temel kelime veya ifadeyi anlayabildiği, iletişim kurmaya yönelik sınırlı bir kapasiteye sahip olduğu seviyeyi temsil eder. Dil öğreniminin bu aşamasında bireyler, dilin temel seslerini, bazı günlük ifadeleri ve sınırlı bir kelime dağarcığını öğrenmeye odaklanırlar. C2 seviyesi üzeri (C3 veya benzeri bir tanım); bu düzey, dilde olağanüstü bir yetkinlik sergileyen bireyler için öne sürülmüştür. Bu kişiler, dili yalnızca kusursuz bir şekilde kullanmakla kalmaz, aynı zamanda edebî eserler yaratma, dil üzerine derin analizler yapma ve kültürel bağlamlara hakim olma yetkinliğine sahiptir. Akademik ya da profesyonel bağlamlarda, bu düzeye ulaşan bireylerin dili kendi anadili gibi kullanabildiği düşünülür. Bu ek seviyeler, dil yeterliliğinin yalnızca iletişimsel düzeyde değil, aynı zamanda dilin derinlemesine anlaşılması ve etkili kullanımı açısından da değerlendirilebileceğini vurgular (Council of Europe, 2020).

Bu noktada AOBM için yapılan eleştirilerden de bahsetmek gerekmektedir. Bazı araştırmacılar AOBM’yi birçok açıdan eleştirmiş ve uygulamada eksiklikleri ya da sorunları olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Eleştirilerden biri de yabancı dil ders kitabı yazarlarının bu standartlara ne kadar uydukları yönündedir ve AOBM’nin A1 ve A2 düzeyi için yazma becerisinde herhangi bir ölçüt belirtmediği için hazırlanan A1-A2 kitaplarının hangi ölçütleri baz alarak yazma becerisine yöneleceği cevaplanması gereken bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır (Yücel, 2006). Ayrıca Quetz (2003) AOBM’nin getirdiği kriterlerin tanımının katı bir sistem olarak değerlendirilmemesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu noktada AOBM’yi kitap yazarları ve dil öğretimi eğitimcileri için değişmez bir kural olarak görmek yanlış olur. AOBM’nin yazarlar ve eğitimciler tarafından öğretici bir rehber olarak kabul edilmesi ve buna göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Avrupa Dil Portfolyosu da Avrupa Konseyi tarafından AOBM çerçevesinde hazırlanan, dil öğrenenlerin kendilerini değerlendirebildikleri, kişisel dil öğrenme geçmişlerini gösterebildikleri ve sahip oldukları yetenekleri belgeleyebildikleri bir dil pasaportudur. ADP, dil öğreniminde kullanılacak herhangi bir referans kitabı veya ders kitabı değildir. Avrupa Komisyonu, 1991 yılında İsviçre’de düzenlenen hükümetlerarası bir çalıştayda ADP AOBM tarafından önerildi (Council of Europe, 2020). Açık Dil Programı’nın temelleri 1991 yılında atılmış ve günümüze kadar kapsamlı bir şekilde araştırılmış, güncellenmiş ve geliştirilmeye devam edilmiştir. Açık Dil Programı’nın işlevlerini iki kategoride değerlendirmek mümkündür:

- Kayıt altına alma ve bildirim işlevi
- Pedagojik işlevi (Kılınç, 2021).

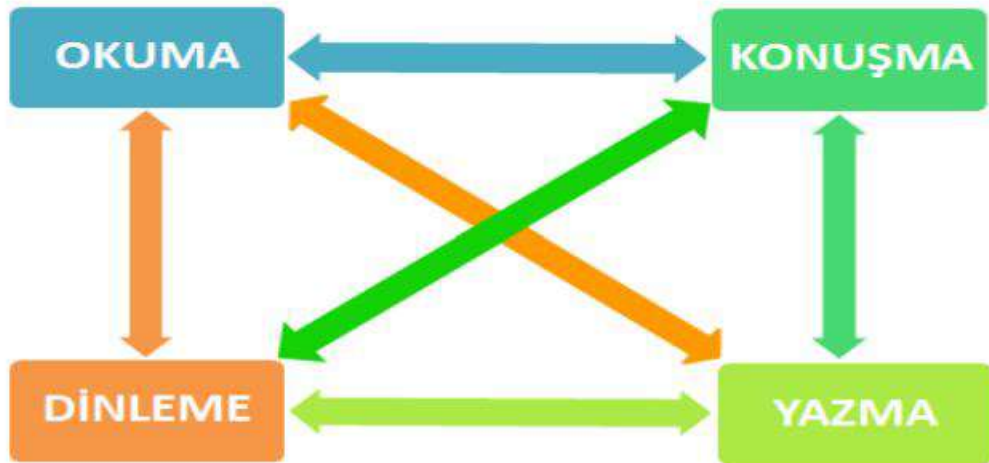
Açık Dil Programına sahip birey, kendi öğrenme yöntemlerini, dilsel ve kültürel deneyimlerini ve öğrendiği dilleri ne ölçüde kullandığını Avrupa Konseyi tarafından belirlenen kriterlere uygun olarak Dil Biyografisi bölümünde kaydeder, bu kayıtlar daha sonra gerektiğinde güncellenir. Açık Dil Programı’nın eğitim bağlamındaki en önemli ve belirgin işlevi, bireylerin dil öğrenme süreci boyunca ilerlemelerini tekrar tekrar değerlendirmelerine olanak sağlamasıdır, bu sayede kendi öğrenme süreçlerinin farkındalığının ve öz değerlendirme alışkanlığının gelişmesi kolaylaşır, süreç tekrarlanır. Öğretmenlerden veya diğer bireylerden eğitim çabalarında yardım istenerek “özerklik” oluşturmasına olanak tanınır.(Kılınç, 2021).

ADP üç bölümden oluşmaktadır;

- Dil pasaportu: Bir kişinin belirli bir zamanda çeşitli dillerdeki belirli yeteneklerini tanımlar.
- Dil Biyografisi: Bireyin dil öğrenme sürecini ve gelişimini planlama, yansıtma ve değerlendirme konusunda yardımcı olur.
- Dosya: Bireyin dilsel biyografisinde veya seyahat belgesinde kaydedilen edinimleri veya deneyimleri belgeleyen ve gösteren materyallerin seçilmesine imkân tanır (Avrupa Konseyi, 2023, 23 Mart).

2.2. Yabancı Dil Öğretiminde Okuma Becerisi

Yabancı dil öğretiminin dört temel becerisi okuma, dinleme, yazma ve konuşma üzerine kuruludur. Hedef dili öğrenenlerin dili kullanmadaki başarısı bu dört temel beceriyi kullanma düzeyleriyle ilişkilidir. Bu nedenle yabancı dil öğretimi dört temel becerinin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu becerilerden okuma becerisi özellikle anlama ve anlatmanın gelişimi açısından önemlidir. Okuma etkinlikleri, dil öğretiminde yalnızca kelime bilgisini değil aynı zamanda dilin genel yapılarını ve kullanımını öğrenmek için de güçlü bir araçtır. Hedef dilde yapılan okuma etkinlikleri, öğrencilerin metinlerdeki kelimelerin bağlam içindeki anlamlarını, dil bilgisi kurallarını ve cümle yapılarındaki ilişkileri anlamalarına yardımcı olur. Özellikle metinlerde geçen kelime ve ifadelerin doğal kullanımlarını görmek, öğrencilerin bu dil yapılarını kendi üretimlerinde daha etkin kullanmalarını sağlar. Türkiye’deki Türkçe öğretim programlarının tarihsel gelişimine baktığımızda, özellikle Cumhuriyet döneminden itibaren dil becerilerinin bir bütün olarak ele alındığını ve bu becerilerin entegre bir şekilde öğretilmesinin hedeflendiğini görürüz. Bu yaklaşım, dört temel beceriyi (okuma, yazma, konuşma, dinleme) eş zamanlı olarak geliştirme fikrini temel alır ve dil öğrenimini çok yönlü bir süreç hâline getirir. Türkçe öğretimi projelerinde de bu bütüncül anlayış vurgulanmaktadır. Okuma etkinliklerinin diğer becerilerle ilişkilendirilmesi, öğrencilerin dil öğrenme sürecinde daha sağlam bir temel oluşturmasını sağlar (Ulus ve Aytan, 2018). Bu bağlamda dil öğretiminin temel becerilerine bir bütün olarak bakmak gerekir. Ayrıca öğretilen gramer yapılarının doğru zamanda ve doğru yerde kullanılması ve kelime öğretimi üzerine yapılan araştırmalar da bu dört temel beceriyi desteklemektedir.

Şekil 1. Temel dil becerileri arasındaki ilişki (Arıcı ve Taşkın, 2019)

Okuma becerisi hem ana dil hem de yabancı dil öğretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle yabancı dil öğretiminde sınıf ortamı dikkate alındığında dil girdisini sağlamaya yönelik okuma etkinliklerinden yararlanılmaktadır. Bu bağlamda okuma becerisinin dil öğretiminin temelini oluşturduğu söylenebilir.

Okuma becerisi sayesinde birey daha önce öğrendiği bilgilerle bağlantı kurabilir, kullanılması gereken veya kullanılmayan bilgileri belirleyebilir, bilgiye nasıl ulaşacağını öğrenebilir ve karşılaştığı sorunları çözebilir (Bozkurt, 2016). Dolayısıyla okuma becerisi, değerlendirme, eleştiri, analiz gibi bilişsel işlevler yoluyla hafızanın geliştirilmesine yardımcı olur.

Dil öğretiminin dört temel becerisinden biri olan okuma; (Demirel, 2011) fiziksel ve zihinsel süreçlerin birlikte çalışmasıyla gerçekleşir. Bu nedenle okuma sadece telaffuz olarak tanımlanamaz. Birey okuduğu metni anlayamıyorsa kelimelerdeki harflerin seslerinin ötesine geçememiş demektir. Yılmaz'a (2008) göre okuma ve anlama birbirini tamamlayan iki kavramdır. Nasıl ki okumadan anlama olmuyorsa, anlamadan da okuma olmaz.

Demircan (2011) okuma öğretiminin amaçlarının ilgi, yetenek ve dil düzeylerine göre değişebileceğini belirtmiş, ortak amaçların ise şu şekilde olduğunu ifade etmiştir.

- Doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisi kazanmak.
- Kelime dağarcığını zenginleştirmek.
- Bilgi kazanmanın yollarından birini okuma olduğunu kavramak.
- Kelimeleri doğru ve güzel bir dille okuyarak ifade becerilerini geliştirmek.
- Okumayı keyifli bir alışkanlık hâline getirmek.

Ele alınan maddelerden okumanın öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirdiği, kendilerini doğru ve güzel ifade etmelerine yardımcı olduğu ve bu becerinin okuma keyfiyle kazanılabileceği söylenebilir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan kaynaklardan biri, Avrupa Konseyi tarafından 2001 yılında yayınlanan Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesidir. Bu çerçeve Avrupa genelindeki dil projelerini ve araştırmalarını ortak bir zeminde odaklamayı amaçlamaktadır. Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi'ne göre okuma kategorileri ve A2 düzeyindeki kazanımlar şu şekildedir:

Genel Okuma: Gündelik veya işle ilgili sık kullanılan kelimelerden oluşan kısa metinleri anlama becerisi. Yazışmaları okuma: Bilinen konulardaki temel standart rutin mektup veya faks türlerini (örneğin, sorular, siparişler, onaylar) ve ayrıca çok basit resmi e-postaları ve yazışmaları (örneğin, rezervasyon veya çevrimiçi satın alma onayları) anlama yeteneği”. Fikir sahibi olmak için okuma: Broşürlerdeki ve web sitelerindeki kısa, basit ürün açıklamalarından (örneğin, taşınabilir dijital araçlar, kameralar) temel bilgileri anlama becerisi. Sokak, restoran, tren istasyonu vb. kamuya açık alanlarda günlük tabela, duyuru vb. ve işyeri yönergeleri, talimatlar ve tehlike uyarıları gibi metinleri anlayabilme. Bilgi ve sav için okuma: Dil basit olduğu sürece insan, coğrafya, kültür vb. konuları anlayabilir. Resimli kitaplardaki ve haritalardaki bilgileri anlayabilir (örneğin bir yerin başlıca turistik ilgi alanları). Kişisel ilgi alanları hakkındaki kısa haber makalelerinin temel kavramlarını anlayabilir (örneğin spor, eğlence). Alanının kısa bir anlatımını veya tanımını anlayabilir, ancak yalnızca dil basitse ve beklenmedik önemli ayrıntılardan yoksunsa. İnsanların kendilerini ve diğer bireylere ilişkin tercihlerini kısa bir reklamda veya açıklamada tanımlamak için kullandıkları kelimelerin çoğunu anlayabilir. Yönergeleri okuma: Basit bir dille ifade edilen güvenlik talimatları gibi düzenlemeleri anlama becerisi. Kısa, adım adım talimatları anlama becerisi (örn. yeni teknolojinin kurulumu). Günlük hayatta karşılaşılan, umumi telefonlar gibi ekipmanlara ilişkin basit talimatları anlama becerisi. Serbest zaman etkinlikleri kapsamında yapılan okuma, dil öğrenenler için eğlenceli ve etkili bir öğrenme yöntemi sunar. Bu tür etkinliklerde öğrenciler, günlük hayatta karşılaşılabilecekleri metin türlerini okuyarak hem dil becerilerini geliştirebilir hem de hedef dile dair kültürel ve bağlamsal farkındalık kazanabilirler. Serbest okuma etkinlikleri, öğrencinin hedef dile karşı doğal bir yakınlık geliştirmesini sağlar. Ayrıca bu etkinlikler, öğrencilerin sadece dil bilgisi kurallarını öğrenmekle kalmayıp, dili bir iletişim aracı olarak kullanmalarına da yardımcı olur. Aynı zamanda, bireyin kendi ilgi alanlarına yönelik okuma yapabilmesi, dil öğrenim sürecini kişiselleştirir ve daha etkili hâle getirir (CEFR, 2020).

2.3. Yabancı Dil Öğretiminde Metin ve Metin Türleri

Dil öğretiminde ders kitaplarında yer alan veya materyal olarak kullanılan metinler, okuma becerisinin ve diğer becerilerin geliştirilmesinde etkilidir. Metin, hedef dilde girdi sağlayarak tüm becerilerin gelişimini destekler. Kültür ve dilin taşıyıcısı olarak metnin bazı tanımları şöyledir:

TDK’ye göre metin iki maddeyle açıklanmıştır:

“1. Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü.
2. Basılı veya elyazması parça, tekst. (<https://sozluk.gov.tr/>)”. Metin Latince texere: dokumak eyleminden gelen, “Başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan, dilsel göstergelerin art arda sıralandığı anlamlı bir yapı (Günay, 2017)” olarak ifade edilir. Ayrıca metin, bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli üslup, anlatım ve noktalama işaretlerine göre düzenlendiği bir biçimdir ve bu düzenleme kronolojik bir düzen içinde değil, mantıksal bir biçimde yapılır. Öte yandan metnin oluşturulması sırasında tüm dil birimlerinden yararlanıldığını, süreçte belirli bir çerçeve ve düzenin izlendiğini, dil bilgisi kurallarına dikkat edildiğini ve bunun sonucunda anlamlı yapıların ortaya çıktığını belirtilmiştir (Güneş, 2013).

Yabancı dil öğretiminde farklı türdeki metinlerin kullanılması öğrencilerin kelime hazinesinin artmasına yardımcı olabilir. Sonuç olarak okuyucular daha önce öğrendikleri ve hâlâ öğrenmekte oldukları gramer yapılarının çeşitli örneklerini görecektir. Bu metinler aracılığıyla öğrenciler hedef dilin kültürel, sosyal ve işlevsel boyutlarıyla tanışır.

Birbiriyle ilişkili sözcüklerin bir bütün olarak metin olarak değerlendirilebilmesi için “metinsellik veya metin olma” kriterinin dikkate alınması gerekmektedir. Metinsellik, metni metin dışı bütünlerden ya da söylem gruplarından ayırmak için kullanılan bir ölçüt ya da bir metnin oluşması için gerekli bir koşul olarak değerlendirilmektedir (Toklu, 2021) ve metinselliği sağlamak için gerekli olan ölçütler aşağıda sıralanmıştır:

Tutarlılık: Metnin kompozisyonunu belirleyen temel kriterdir. Metnin konu, sözdizimi ve zaman açısından biçimsel ve anlamsal bir bütünlüğe sahip olduğu anlamına gelir.

Bağdaşıklık: Bir metindeki cümlelerin anlamsal ve sözdizimsel bağlantısı olarak tanımlanır. Yoğunlaşma; bağlaçlar, göndergeler, sözcük dağarcığı ve konum aracılığıyla sağlanır.

Amaçlılık: Bir metnin yazarının amacını ifade etmek için kullandığı araçların tümü.

Durumsallık: Metin ile mevcut durum arasındaki ilişkiyi ifade eder.

Kabul Edilebilirlik: Bir metnin kabul edilebilirliği onun nitelikli, tutarlı, anlaşılır ve bilgilendirici olmasına bağlıdır. Bu aynı zamanda okuyucunun beklentilerine ve metni anlamaya veya metne kendi bilgilerini eklemeye hazır olup olmadığına da bağlıdır.

Bilgilendiricilik: Metnin aktardığı bilgilerin özelliklerini, bilgilendiriciliğini veya aşinalığını ifade eder.

Metinlerarasılık: Metinler arasındaki ilişkiler ve etkileşimler olarak tanımlanmaktadır (Toklu, 2021).

Yabancı dilde okuma becerisini geliştirmeye yönelik yöntem, teknik ve stratejilerin yanı sıra farklı değişkenler de bulunmaktadır. Dil öğrenenlerin motivasyonu, öğretme ortamı ve materyal seçimi de oldukça önemlidir. Okuyucunun okuduğu metni anlayabilmesi için konu hakkında ön bilgiye sahip olması ve hazırlıklı olması gerekir. Ayrıca kelimelerin anlamsal özellikleri, metnin içeriği, metinde kullanılan dil düzeyinin okuyucunun dil düzeyine uyarlanabilirliği de dikkate alınması gereken konulardır (Bölükbaş, 2015).

Yabancı dil öğretiminde okuma metinleri sadece ders kitapları ile sınırlı olmayıp seviyeye uygun yardımcı materyaller ve okuma metinleri ile de desteklenmektedir. Dil öğretiminde okuma materyallerinin seçimi oldukça önemlidir. Dil öğrenen kişi okuduğu metinlerden öğrenim gördüğü ülkenin kültürü ve dili ile ilgili birçok konuda bilgi sahibi olacaktır. Wallace, Haley ve Austin yabancı dil öğretiminde kullanılan metinleri şu şekilde karakterize etmektedirler:

- Metinler kelime ve gramer yapılarını öğretmelidir.
- Metin düzeyi, hedef dili öğrenmek isteyen öğrencilerin dil düzeyinden biraz yüksek olmalıdır.
- Metin okuma amacına hizmet etmelidir.
- Metnin konusu ve içeriği öğrencilerin ilgisini çekmelidir.
- Metin öğrencinin dil seviyesine uygun ve aynı zamanda özgün olmalıdır.
- Metin temel seviyedeki öğrencilere hitap etmelidir.
- Metin sınıfta kullanıma ve uygulamaya uygun olmalıdır (Bölükbaş, 2015).

Araştırmalar yirminci yüzyılın başlarından günümüze kadar dil öğretiminde birçok metin türünün kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca dil öğretim yaklaşım ve yöntemlerine bağlı olarak kullanılan metinler arasında edebî metinler, üretilmiş metinler ve özgün metinler de yer almaktadır.

Yabancı dil öğretiminde seçilen öğretim materyalleri konuşma, yazma ve okuma becerilerinin gelişimine niteliksel katkı sağlamalıdır. Bu nedenle okunacak metinleri seçerken yukarıda sıralanan özelliklerin dikkate alınması daha faydalı olacaktır.

Yabancılar Türkçe öğretimi için seçilen metinlerin kelime bilgisi, dil bilgisi ve kültürel değerler açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Seçilen metinler Türkçede yaygın olarak kullanılan atasözleri ve deyimlerin yanı sıra çeşitli örf ve adetleri, bayramları ve toplumsal değerleri de içermelidir. Pehlivan (2007), yabancı dil öğretiminde iki farklı kültürün bulunduğu belirtmiş ve hedef dili öğrenen kişilere Türk kültürünün anlatıldığı ve yansıtıldığı bir ortamın olması gerektiğini vurgulamıştır.

Yabancı dil için kullanılan metinler iki sınıfa ayrılır: yapay (kurgu) metinler ve özgün metinler. Demircan (1990), yapay (kurgu) metinleri gerçek hayattan farklı, gerçek hayatla doğrudan bir bağlantısı olmayan ve okuyucunun doğrudan yararlanamayacağı deneyimlere örnek teşkil etmesi amaçlanan metinler olarak tanımlar. Yapay metinlerin temel amacı, amaçlanan dilin kelimelerini ve dilbilgisi yapılarını öğretmektir. Taklit edilen metinlerin aksine, özgün metinlerin dil öğretme amacı yoktur. Demircan (1990), özgün metinleri “gerçeklikteki yaşamla özdeş” olarak tanımlar ve okuyucuya gerçek dünyada pratik olabilecek ilgili bilgiler sağlamayı amaçlar. Yapay yazılı pasajlar dil kullanıcılarına gerçek hayattaki dilsel yapıları sağlamazken özgün yazılı pasajlar sağlar.

Orijinal metin iki başlık altında ele alınabilir. Birincisi bilgi vermek amacıyla oluşturulan metindir. Bu metinlere mevcut metinler denir. Gazete haberleri, reklamlar, duyurular ve restoran menüleri mevcut metin örnekleridir. Mevcut metinler gerçek hayata dair bilgiler sunduğu için önemlidir. Bu metinler “öğrencilerin gündelik durumlarda ortaya çıkabilecek iletişimsel eğilimleri dilsel ve toplumsal açıdan doğru yollarla ifade etmelerine ve dolayısıyla bu durumlarla karşılaştıklarında egzotik bir dünyada dil aracılığıyla hareket etmelerine olanak sağlar” (Tapan, 1990).

Edebî metinler, pratik metinlerden ayrılır. Bu metinler, farklı biçimlerde ve farklı bakış açılarıyla okunabilecek kadar çok yönlüdür ve yaygın metinlerden daha karmaşıktır. Edebî metinler, kültürel geleneklerin aktarılmasında ve uluslararası iletişime katkıda bulunmada önemli bir role sahiptir. Yabancı bir ülkenin dili, farklı bir kültürün ortamı olduğundan, yabancı bir dilin incelenmesi, farklı bir kültürü tanımanın ve neyin yabancı olduğunu anlamının en temel yollarından biridir. Çok kültürlülüğün sağlanması gerektiğini öneren bu yöntem (...) edebî

metinlerin görüşlerini daha sağlam ve meşru hâle getirmiş, bunun sonucunda yaklaşım, yabancı dil öğretiminde daha popüler hâle gelmiştir (Polat, 1993).

Yabancı dil öğretimi amacıyla oluşturulan metinlerin günlük konuşma biçimindeki anlatımı öğrenciler için basit ve sıkıcı gelebilmektedir. Bu sorunun yaşanmasını önlemek ve dil öğretimini daha keyifli hâle getirmek için gerçek yaşamı yansıtan, hedef dilin zenginliklerinden tam anlamıyla yararlanan edebî metinlerin seçilmesi, öğrenmenin sürekliliği ve kalıcılığı açısından doğru seçim olacaktır.

Farklı edebî türler arasında hikâye türü dil öğrenenler için diğer türlere göre daha faydalıdır. Hikâyeler, gerçek veya yarı gerçek olayları anlatan anlatılardır, romanlardan daha küçük ve daha basit bir anlatıma sahiptirler, ancak yine de okuyucuya dikkat çekici bir hikâye aktarabilirler. Topçu (1996) ve Topçu Tecelli (2008), anlatının edebî türler içinde en yararlı metin olduğunu, çünkü sınırlı sayıda karaktere sahip olduğunu, belirli bir zaman ve mekânda geçtiğini, olay örgüsünün bir olaya dayandığını ve genellikle beklenmedik, dikkat çekici ve etkileyici bir şekilde sona erdiğini söylemişlerdir. Bir uçurumla veya bir soruyla sona eren hikâyeler, okuyucunun hayal gücünü artırmak için kullanılabilir. Topçu Tecelli ayrıca Maupassant'ın Takı (Parure) adlı öyküsünden yola çıkarak öykülerin sınıflarda birden fazla şekilde yer almaya uygun olduğunu, bu öykünün bağlama dayalı bir söz dağarcığına sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrenci motivasyonu açısından da etkili olduğunu düşünmüştür. Öykülerin, okuyucuyu ve dolayısıyla öğrenciyi hem yabancı dilde hem de ana dilinde okumaya yönelten, hedef dilin günlük iletişimde kullanımını yansıtan, dil kullanıcılarının toplumsal ve kültürel yaşamları hakkında ipuçları veren ve insan davranışının evrensel doğasını yansıtan anlatılar olduğunu belirtmiştir (Topçu Tecelli, 2008).

Bu bağlamda, yabancı dil derslerinde dersler basit olmaktan çok daha eğlenceli olacak ve öğrenciler derslerde işlenen metinler aracılığıyla günlük yaşamla ilgili dille ilgili bilgi edineceklerdir. Ayrıca, yabancı dil derslerinde edebî metinlerin kullanılması, hedef dili dil öğrenen kişiye her açıdan aktarma açısından başarılı sonuçlara yol açacaktır.

2.4. Yabancı Dil Öğretiminde Metin Değiştirme /Uyarlama

Metin uyarlama kavramı iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır: çeviri alanında kullanılan metin uyarlaması ve öğretim alanında kullanılan metin uyarlaması. Çeviri uyarlamasının amacı (özellikle pazarlama ve reklamcılıkta kullanıldığında) hedef dilde etki yaratmaktır. Bu etkiyi sağlamaya çalışırken metin, sözcükleri takip etmek yerine, hedef dilin

anlatım kalıbında yeniden yazılır. Öğretim alanında kullanılan metin uyarlama kavramı, kaynak ve hedef dillerin genellikle aynı olduğu, metin değiştirmeye karşılık gelen ve kavramla aynı anlama gelen bir ifadedir (Özmen, 2019).

Durmuş (2013) değiştirmeyi/uyarlamayı, kaynak metin ile o metinde yapılan değişiklikler sonucunda ortaya çıkan hedef metin arasındaki bağlantı olarak tanımlamaktadır. Kaynak metnin sözcüksel, sözdizimsel ve anlamsal öğelerinin okuyucunun dil düzeyine göre farklı dilsel süreçlerle daha anlaşılır bir metne uyarlanması olarak kendini gösterebilir. Bu süreçte kaynak metne sözcüksel ve sözdizimsel eklemeler ve çıkarmalar yapılarak hedef metni okuyanların dil düzeyine uygun bir metin elde edilir.

Özmen (2019), metin değiştirme/uyarlama özetleme, başka sözcüklerle ifade etme, basitleştirme, genişletme gibi çalışmaların kullanıldığını ve bunların seçilmiş bir hedef kitleye yönelik metin hazırlama süreci olduğunu belirterek, dil öğretiminde şunları ifade etmektedir: açıklama ve özetleme stratejileri ile özgün ve basitleştirilmiş yöntemlerin kullanılması veya genişletilmiş ve değiştirilmiş metinlerin kullanılmasında yararlanılmaktadır (Özmen, 2019).

2.5. Yabancı Dil Öğretiminde Metin Değiştirme /Uyarlama Türleri

2.5.1. Sadeleştirme (Simplification)

Durmuş'un (2013c) tanımına göre; sadeleştirme sırasında metin kısaldıkça dilbilgisi ve sözcüksel zorluklar azalır. Öğretimde basitleştirilmiş metnin nelerden oluştuğuyla ilgili olarak Crossley ve arkadaşları basitleştirilmiş metne dayalı olarak orijinal metin, dilbilgisi ve sözcük açısından ayarlanmıştır; kavramsal ve kültürel olarak yoğunlaştırılmış bir biçimdir. (Aktaş ve Ay, 2021). Sadeleştirme yapılırken kısa mesajla doğrudan ilgili olmayan kısımlar çıkarılmaz, bilgiler okuyucunun seviyesine uygun kelime ve dilbilgisi yapılarıyla değiştirilebilir. Bu nedenle metin sadeleştirme, orijinal metnin yapısı ve bağlamı basitleştirilerek gerçekleştirilir. Dolayısıyla dil yeterliliği düşük olan okuyucular da basitleştirilmiş metni anlayabilir.

Yazılı pasajları basitleştirmenin en yaygın yöntemi, Alderson, Chang ve Nation (akt. Bölükbaş, 2015) tarafından aşağıdaki şekilde kategorize edilen değiştirmeye sürecidir.

1. Sözlüksel Değiştirme:

- Düşük sıklıkta görülen sözcükleri veya ifadeleri, yüksek sıklıkta görülen sözcüklerle değiştirme
- Tümceden sözcük ya da cümle atılmak suretiyle yoğunluğun azaltılması

- Anlamayı zorlaştırmamak için tümceye yeni kelimelerin eklenmesi

2. Söz Dizimsel Değişirme:

- Ters çevrilmiş bir şekilde yapılandırılmış cümleleri düzenli veya yeniden düzenlenmiş bir şekilde dönüştürme.
- Uzun ifadeleri kısa ifadelere ve ardışık cümlelere ve bileşik ifadeleri basit ifadelere çevirmek bir cümle bölünmesi.
- Neden, sonuç, amaç ve diğer ilişkili cümleleri olan ayrı ifadeleri birleştirme. Karmaşıklıktan kaçınmak için birleşimler.

3. Sözcüksel- Sözdizimsel Değişirme:

- Gereksiz sözcüklerden kaçınarak metnin boyutunu küçültme.
- Karmaşık ifadeler, amaçlanan anlamları ve amaçlanan yapıları açısından yazma.
- Cümledeki bağlantıları, dolaylı anlamları ve karmaşık yapıları açıklama.

4. Biçimsel Değişirme:

- Anlamayı kolaylaştırmak için paragrafın bölünmesi ya da bağlaçlar yardımıyla birleştirilmesi.

Karmaşıklığı azaltırken öğrencilerin metinde bildikleri ve bilmedikleri arasında denge kurulması dikkate alınması gereken bir konudur. Krashen'in girdi (girdi + 1) teorisine göre, basitleştirme süreci sırasında anlaşılır girdinin yanı sıra meta bilgiyi de dahil etmek çok önemlidir. Basitleştirme süreci sırasında bir diğer öneri ise, metne her bölümde aynı yapıyı vermeye çalışmak yerine, metnin ilk bölümlerde basit, bilindik hâliyle verilmesi ve sonraki bölümlerde yeni veya farklı bir şekilde kullanılmasıdır. Bu, öğrencilerin mevcut yeteneklerini dilin çeşitli boyutlarıyla karşılaştırmalarını ve dilin farklı yönlerini keşfederek öğrenmelerine devam etmelerini kolaylaştırır.

Basitleştirme süreçleri kelime dağarcığı, söz dizimi ve bağlamı açısından değişkendir. Birçok kelime, ilgili bilgileri kullanarak eş anlamlılar veya benzer anlamlara sahip kelimeler kullanılarak basitleştirilir. Sonuç olarak, kelimelerin varlığı ve sıklığının araştırılması önemlidir.

Sözdizimsel açıklıkta, cümlenin organizasyonu, anlamayı kolaylaştırmak için değiştirilir. Zhu ve diğerleri, bölme, indirgeme, yeniden sıralama ve ikamenin (farklı bir yapı veya kelimeyle) genellikle önemli indirgeme yöntemleri olarak kullanıldığını bildirmiştir (Özmen, 2019).

Tweissi'nin (1998) çalışması, dil öğreniminde kullanılan basitleştirilmiş metinlerin etkisinin yalnızca dil düzeyine uygunluk açısından değil, aynı zamanda basitleştirme türünün kalitesiyle de ilişkili olduğunu vurgular. Tweissi'nin çalışması, dil öğretiminde kullanılan materyallerin niteliğinin, öğrencilerin dil öğrenim başarısını büyük ölçüde etkilediğini ortaya koyar. Metinlerin seviyeye uygun ve doğal bir şekilde basitleştirilmesi, öğrencinin okuduğunu anlama becerisini daha etkili bir şekilde geliştirebilir. Bu nedenle, öğretmenlerin metinleri seçerken yalnızca basitlik düzeyine değil, aynı zamanda metinlerin anlamlı ve bağlamsal olarak zengin olmasına da dikkat etmeleri gerekir (Bölükbaş, 2015).

2.5.2. Genişletme (Elaboration)

Genişletme kavramı, hedef dilin öğrencileri için anlaşılması zor olduğu düşünülen kelimelerin tanımlanmasıdır. Basitleştirme çalışmasında metinler küçültülürken bu çalışma metinlerin hacmini artırır. Küçültme ve genişletme fikirleri, metin değişikliği/yansıtmasında en sık vurgulanan fikirlere sahiptir.

Durmuş (2013), genişletmeyi, öğrencilerin yabancı bir dili anlamalarını artıran metne eklenen ek bilgi ve mesajın ve anlamının açıklığa kavuşturulması olarak tanımlar.

Özmen (2019), genişletme sürecinin ne için yapıldığını şu şekilde sıralamıştır:

- Düşük frekanslı kelimeleri yüksek frekanslı kelimelerle genişletmek,
- Belirsiz, tanımlanmamış kavramları açıklamak,
- Tekrarlama ve yazma yoluyla kalan bilgi miktarını artırmak,
- Bağlantıları anlaşılır hâle getirmek,
- Temel kavramları vurgulamak.

2.5.3. Kolaylaştırma (Easification)

Nation (2001) ve Sandom (2013) kolaylaştırmayı, grafikler, tablolar, diyagramlar ve grafikler gibi farklı türde desteklerin yanı sıra metin vurguları, açıklamalar, sorular ve yazılı metindeki kelimeleri değiştirmeyen başlıklar ekleyerek yazılı bir pasajın okunmasını kolaylaştırmak olarak tanımlamıştır (Özmen, 2019).

Kolaylaştırma sürecine dahil edilmek üzere tasarlanan içeriği değerlendirirken, özellikle yeni başlayanlar için yoğun ve potansiyel olarak bunaltıcı görünen çalışma sayfaları veya materyallerle karşılaşmak yaygındır. Bu çalışma sayfaları genellikle eldeki konunun kapsamlı bir şekilde ele alınmasını hedefler ve bu da önemli miktarda veri ve karmaşık bilgiyle sonuçlanabilir. Oluşturulan parçayı okumak için benzersiz bir okuma becerisi gerekebilir. Okuma materyaline eklenen tablolar, grafikler, resimler ve metin açıklamaları okuyucunun engellendiği hissine kapılmasına neden olabilir; bu eklemeler ayrıca okumaya nereden başlayacağı konusunda kafa karışıklığına neden olabilir. Sonuç olarak, açıklamaları yazdıkları sırayla yazmaları öğrenciler için daha etkili olabilir (Özmen, 2019).

2.5.4. Metin Değişiririr Ölçütleri

Önceki paragraflarda, sadeleştirme, genişletme ve kolaylaştırmanın farklı türleri açıklanmıştır. Burada incelenen yöntemlerin öncelikle benzer konulara odaklandığı ve benzer prosedürler önerdiği açıktır. Sadeleştirme için, Sandom tarafından (2013) öncelikle Mountford (1976), Kim ve Snow (2009), Leow (1997) ve West'in (Tickoo, 1993) araştırmalarına dayanan üç yöntem tanımlanmıştır. Daha sonra bu yöntemler, belirli değişiklikleri hesaba katan bir sınıflandırma oluşturmak için değiştirilmiştir. Genişletme ve kolaylaştırma için, Sandom tarafından ortak bir bilgi kaynağı oluşturmak için kullanılan birincil sınıflandırma ele alınmıştır (Özmen, 2019).

Bu araştırmada, çalışmanın konusu olan anlatılar, Özmen (2019) tarafından Sandom'un (2013) araştırmasıyla birlikte uyarlanan değişiklik yöntemlerine göre A2 seviyesi öğrencileri için değiştirilmiştir. Bu sınıflandırmaların amacı, basitleştirme aşamalarını biraz daha netleştirmek ve bunların uygulanmasını kolaylaştırmaktır. Özmen'in (2019), Sandom'un (2013) çalışmasından türettiği sadeleştirme yöntemleri sınıflandırması Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Özmen (2019) tarafından düzenlenen sınıflandırma

<p style="text-align: center;">1. Sadeleştirme Yöntemleri</p> <p style="text-align: center;">1.1. Sözdizimsel sadeleştirme</p> <p>1.1.1. Karmaşık tümceleri bölme</p> <p>1.1.2. Ad, sıfat, belirteç tümceciklerini ayırma</p> <p>1.1.3. Zamansal ilişkileri standart hâle getirme</p> <p>1.1.4. Art gönderimler (gönderimleri açık hâle getirme)</p> <p>1.1.5. Dolaylı anlatımı azaltma</p> <p>1.1.6. Edilgen ve ettirgen yapıları etken hâle getirme</p> <p>1.1.7. Devrik yapıları düzenleme</p> <p style="text-align: center;">1.2. Sözlüksel sadeleştirme</p> <p>1.2.1. Sıklığı az sözcükleri sıklığı fazla olanlarla değiştirme (deyimler dâhil)</p> <p>1.2.2. Yeniden yazma</p> <p>1.2.3. Anlatımı zorlaştıran ve tümceyi uzatan sözcükleri silme</p> <p>1.2.4. Kiplikleri sözcükle ifade etme</p> <p>1.2.5. Sözcüğün alışılmamış kullanımlarını azaltma (anlamsal)</p> <p style="text-align: center;">2. Genişletme Yöntemleri</p> <p>2.1. Sıklığı az olan sözcükleri sıklığı fazla olanlarla genişletme (açımlama- alt-anlamli sözcük yerine üst-anlamli sözcükleri kullanma)</p> <p>2.2. Tekrar ve yeniden yazma yöntemiyle örtük anlatım ve önvarsayımları belirtik kılma (eksilteleri tamamlama)</p> <p>2.3. Bağlantıları açık hâle getirme (görünmeyen bağlaç ve belirteçleri kullanma)</p> <p>2.4. Pekiştirme, yineleme ve türetme yoluyla temel kavramları vurgulama</p> <p style="text-align: center;">3. Kolaylaştırma</p> <p>3.1. Sözlükçe (Özmen, 2019).</p>
--

2.6. Dil Öğretiminde Kültürel Materyallerin Kullanımı

Yabancı dillerde kültürel eğitimin en önemli bileşenlerinden biri, kültürün yabancı dil öğretimine nasıl dahil edileceğidir. Son zamanlarda, kültürün yabancı dil müfredatına dahil edilmesini savunan araştırmalar daha fazla popülerlik ve destek kazanmıştır (Byram ve diğerleri 1991; Byram, Esarte-Sarries ve Taylor, 1991; Byram ve Grundy, 2003; Byram ve Risager, 1999; Harrison, 1990; Hinkel, 1999; Kramsch, 1991; Sercu, 2005; Valdes, 1986)

Yabancı dil öğretimi bağlamında dil ve kültür arasındaki ilişkiye dair çok sayıda çalışma yapılmış olup bu çalışmalar analiz edilmiştir. Tüm bu araştırmaların yapılmış olmasına rağmen, yabancı dil öğretiminde kültürün öneminin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Kramsch (1993: 230) araştırmasında birçok geleneksel yabancı dil dersinde hedef dilin kültürünün ve bakış açılarının aktarımının azaldığını belirtir, ancak dil eğitiminde aktarılan kültürün “4F” (yemek, moda, folklor, istatistiksel veri) kuralıyla sınırlı olmaması gerektiğini de belirtir. Yine kendi araştırmasında (Kramsch, 1991), daha önce de belirtildiği gibi, kültürü toplumun tüm sosyal düşünceleri tanımlamak için kullandığı bir kavram olarak nitelendirmiştir.

Cortazzi ve Jin (1999), dilin bir iletişim aracı olduğunu, iletişimin gerçek dünya koşullarında bir bağlam olmadan gerçekleşmeyeceğini ve iletişimin kültürden ayrı

düşünülemeyeceğini, çünkü her bağlamın kültürü içerdiğini açıklamıştır. Yabancı bir dil öğrenmenin amacı, onun aracılığıyla iletişim kurmaktır. Ancak hedef dil ile iletişim kurabilmek için hedef dilin dil bilgisi kurallarını da anlamak gerekir. Kültür, etkili iletişim için önemlidir. Dil, kültürün bir parçasıdır ve aynı zamanda onun iletimi ve yaratılması için bir araçtır. Aksan (1995), bazen bir dildeki basit bir kelimenin bile ülkenin inancını, geleneğini, davranış ve kültürünü, ayrıca maddi ve manevi dünyasını temsil edebileceğini belirtmektedir. Jiang (2000), dili hem beden hem de kan olarak kültür olarak tanımlamış, kültür olmadan dilin yok olacağını, dil olmadan kültürün şekil alamayacağını söylemiştir.

Brown (1994) çalışmasında “kültürel bağlamı kabul etme” kavramından bahseder: kültürel etkileşim süreci dil söz konusu olduğunda daha derindir. Her birey özünde kültüre bağlıdır, ancak kullanılan dil öncelikle kültür üyeleri arasındaki iletişimden sorumludur. Bu nedenle, kültürün en belirgin ve alakalı ifadesini sağlar. Bireyin bakış açısı, kendi kimliği, düşünceleri, davranışları, duyuları ve iletişim sistemleri bir kültürden diğerine farklıdır.”

Brown’un (1986) da belirttiği gibi, yabancı dil öğrenimindeki engelleri aşmak için dil öğrencisinin hedef kültürü daha kolay edinmesini sağlayacak ve aynı zamanda bu kültüre katılımını sağlayacak ikinci bir kimlik geliştirmesi gerekir. Brown’un tanımladığı olgu, hem iki dilli hem de iki kültürlü olarak yeni bir kimliğe sahip olan başarılı öğrencilerin farklı bir dünyaya dair yeni bir bakış açısına sahip olması olarak tanımlanabilir. Sonuç olarak, bir dilde yeterlilik yalnızca hedef dilin doğru dilbilgisi kullanımından değil, aynı zamanda belirli bağlamlarda kullanımından da kaynaklanır. Curtin’in (1978) de belirttiği gibi, bir dili öğrenmede başarı oranı, öğrencilerin hedef dilin doğal ortamına ne ölçüde uyum sağladığına bağlıdır. Kısacası, ikinci/yabancı bir dili başarıyla öğrenmek, hedef dille ilişkili kültürü anlamayı gerektirir. Byram’ın (1989) da belirttiği gibi, “iletişimsel yeterlilik, dilbilgisi yeterliliğinden daha geniş bir kavramdır, dilin uygun bağlamlarda kullanılmasını içerir ve kültüre dayalıdır.”

Byram (1991) dört bileşenden (dil öğrenimi, dilsel farkındalık, kültürel farkındalık ve kültürel deneyim) oluşan bir model oluşturdu. Bu model, ikinci ve yabancı dillerde dil öğretiminde kültürü dahil etmek için kullanıldı. Bu model, kültür ve dil ediniminin tüm sürecine tamamlayıcı olması amaçlandı. İlk olarak, dil öğrenme kavramı, hedef dilin kültürel ve dilsel yeteneklerinin doğasının genel bir anlayışını içeren dilsel farkındalık kavramı tarafından desteklenir, bu da dile karşı olumlu ve gerçekçi bir tutuma yol açar. İkinci olarak, “kültürel farkındalık” bileşeni, “dilsel farkındalık” bileşenine benzer özelliklere sahiptir, ancak kişinin

tek kültürlülükten kültürün dilsel olmayan bileşenine nasıl geçebileceği sorusuna odaklanır (Byram, 1991: 23-24). Sonra, dil ve kültür doğrudan ilişkilendirildiğinde, başka bir öğrenme biçimi meydana gelir: öğrenci değişimlerini, eğitim gezilerini ve hedef dilin ana dili konuşanlarıyla etkileşimi içeren son aşamadır. Byram (1991) tüm süreci bir hareket olarak nitelerken öncelikle yabancı kültüre kişisel olarak katılmanın, ikinci olarak da yabancı kültürü dışarıdan gözlemleyip onu ve kendi deneyimlerini değerlendirmenin gerekliliğinden söz etmiştir.

Byram ve Morgan (1994) çalışmalarında öğrencilerin kendi kültürlerini bırakıp yerine yeni bir kültür koymakta zorluk çekeceklerini belirtmişler ve bunun nedenini “kendi kültürlerine bağlı kalmak ve bunun bir kısmını yerinden etmek kendi kimliklerini yok etmek anlamına gelir” şeklinde açıklamışlardır. Sonuç olarak, bir dil öğrencisi yabancı dil sınıfında yalnızca hedef dilin ana dili konuşanlarıyla iletişim kurmakla kalmamalı, aynı zamanda kendi kültürünü dışsal bir bakış açısıyla değerlendirmeli ve kendi kültürünün diğer kültürlerle etkileşimine odaklanmalıdır. Öğrenci kültürler arasında bir aracı, bir aktarıcıdır. Bu aktarım, etkili iletişimin gerçekleşmesini sağlamak için gereklidir (Byram ve Risager, 1999). Sonuç olarak, öğretmenin sorumluluğu, kültürel ve iletişimsel yeteneklerin edinilmesi kapsamında dil öğrencisinin hem iç hem de dış kültürlerini ve hedef dilin kültürünü değerlendirmek ve dil öğrencisinin “öteki” ve “ötekilik” kavramını öğrenmesini sağlamaktır.

Kramersch (1993) araştırmasında kültür aktarımı ve dil öğretimi arasındaki ‘kültürel boşluk’ kavramını türetmiştir. Kültürlerin farklı, çeşitli olduğunu ve iki kültür birbiriyle etkileşime girdiğinde aralarında her zaman bir çatışma olasılığı olduğunu açıklamaktadır. Sonuç olarak, yabancı dil öğrenimi bağlamında, öğrencinin bir kültürü anlaması ile hedef dilin ana dili konuşanı arasında bu boşluk nedeniyle anlamsal sorunlar ortaya çıkabileceği düşünülmektedir. Kramersch (1993), bu kültür boşluğunun “kültürlerarası eğitim” ile önlenebileceğini belirtir. Kültürel değerlerdeki farklılıkları ve çatışmaları daha net anlamak için, kültürel değerlerdeki farklılıklara veya anlaşmazlıklara odaklanmak yerine, iki farklı kültürdeki benzer değerlere odaklanmak daha önemlidir. Bu yaklaşım etkili olabilir çünkü dil öğrenen kişiye kültürü yanlış yorumlamasını önleyecek farklı duygular, davranışlar, tutumlar ve farkındalık kazandırır.

Kramersch (1993) hedef dil konuşan ülkenin dilinin sadece sosyal ve tarihi olayları öğretmeyi yetersiz bulduğunu ifade ederek bunun yerine öğrencilerin bu bilgileri çift veya grup projelerinin bir parçası olarak tartışmalarını, grup tabanlı etkinliklerin bir parçası olarak analiz

etmelerini, yaratıcı yazıda kullanmalarını ve kişisel yaşamlarından olaylarla göstermelerini önerdi. Bu eğitim süreci geleneksel eğitim yöntemine karşı öğrencilerin konuşma yeteneğini daha fazla geliştirebilmektedir. Fiske'e (1989) göre; "zaten hazırlanmış şeyleri kabul etmekte bir haz eksikliği vardır, bu yaygındır. Haz, öncelikle kaynaklarından anlam çıkarmak için kullanılan güç ve süreçlerden kaynaklanır, bu da 'öteki' veya 'bizimki' muadiline karşı bir muhalefet yaratır."

Örneğin, gerçek yaşamla ilgili olmakla birlikte eğitimsel bir amacı da bulunan metinler, öğrencilerin kendileri için doğrudan amaçlanmamış bir mesajı anlamalarına ve bu mesaj üzerinde konuşmalarına olanak tanıyabilir. Bu durum, öğrencilerin hedef dili ana dili olarak konuşan bireyler gibi hissetmelerine katkı sağlayabilir, aynı zamanda öğrendikleri dilin kültürüne uygun bir kişilik geliştirmelerine ve eğitimsel niteliği olmayan bir metni okuma ve analiz etme keyfini yaşamalarına imkân verebilir. Kramersch (1993), hedef dilde bu şekilde yayılan bilginin, öğrencilerin bu bilgiyi kendi amaçlarına yönelik olarak kullanmalarına ve günlük yaşamlarında gösterebilecekleri anlamlı ilişkiler kurmalarına olanak tanıyacağını ifade etmiştir.

Kramersch (1993), öğrencilerin kendilerinin yarattığı bir olguyu "üçüncü kültür" veya "üçüncü yer" olarak tanımlar. Bu yerel ortamda, öğrenciler kendi veya hedef kültürleriyle etkileşimlerden uzakta "anlam oluştururlar" (Kramersch, 1993).

Sınıfta üçüncü bir bakış açısı oluşturmak için öğretmenlerin metin okumanın yanı sıra Bakhtin'in (1986) önerdiği "kültürel diyalog" veya "çift sesli söylem" yöntemini de benimsemeleri gerekmektedir. Bu yöntem, konuşmacının bağlamdaki başka bir "ses" ile etkileşime girmesini, metindeki kelimelere kendi yorumunu katmasını ve adım adım ilerlemesini sağlar. Bu tür öğretimde öğrenciler ve öğretmenler sadece konuşmacı veya dinleyiciden daha fazlasıdır ve Kramersch'in (1993) Bakhtin'in alıntısı üzerine şu şekilde tanımlar:

"Gerçekçi bir şekilde neyin kastedildiğini, bağlam çerçevesini ve diyalogdaki diğer katılımcıların tepkilerini keşfetmek oldukça önem taşımaktadır. İki yönlü, diyalogsal (dialogic) bağlamı tanımlayarak ve tartışarak, diyalogdaki katılımcıların geçerliliği kazanılmaktadır, böylelikle konuşucuların ve dinleyicilerin önemi ortaya çıkmış olur. Onların katkıları ile birlikte derinlik ve genişlik kazanılır."

Görüldüğü gibi diyalog yalnızca konuşma sırasına dayalı ardışık bir etkinlik değildir. Katılımcılar hem birey olarak hem de öğrenci topluluğunun üyeleri olarak kendi öğrenmeleri üzerine düşünme fırsatları bulabilirler. Kendi kültürel ve dilsel bağlamlarında tartışılan konuları anlayarak ve bunlarla bağlantı kurarak “başkalarına kaynak olma” olgusunu başarabileceklerdir (Fox ve Diaz-Greenberg, 2006). Kramsch (1993) “üçüncü yer” perspektifini, öğrencilerin kendi kişisel bakış açılarını en iyi yansıtan anlamı bulmak için kendilerini ve hedef kültürü hem nesnel hem de öznel bakış açılarından inceledikleri kavram olarak tanımlamaktadır. Öğrenme ortamında diyalog alışverişi yaratmak öğretmenin sorumluluğundadır. Dolayısıyla kültürlerin etkileşimde bulunduğu bir “kültürlerarası diyalog” gerçekleşirse, diyalogun her üyesi hedef dilin kültürüne üçüncü bir perspektiften bakacaktır.

Özetle hedef dil ve kültürde coğrafya, tarih, gelenek, sanat, yaşam tarzı (Tomalin ve Stempleski, 1993: 7) veya 4F yaklaşımı (Banks, 2002; Sleeter ve Grant, 2002; Kramsch, 1991) kullanılmalı ve bakış açısına dayalı ve geleneksel aktarım yöntemlerinden ziyade öğrencilerin kişisel deneyimlerine dayandırılmalıdır (Fox ve Diaz-Greenberg, 2006). Bu yaklaşımda öğrencilerin kendi kültürü ile hedef kültür arasında benzerlikler ve farklılıklar oluşturulmalı, öğrenciler kültürlerarası diyaloga girerken ana dillerinin açık temsilcileri olmalıdır. Bu sayede öğrenciler özgürce soru sorabilir, keşfedebilir, kendilerini ve fikirlerini ifade edebilir, yeni bilgileri kolaylıkla edinebilirler.

Brown’un (1994) da işaret ettiği gibi, sosyal veya sınıfsal farklılıklardan kaynaklanan sorunlar nedeniyle iki farklı kültür, bilişsel ve duygusal olarak tek bir kişide birleşirse, o zaman bireyin kendi kültürlerinden farklı kültürleri anlaması kaçınılmaz olarak dil ve kültür olacaktır. Yabancı dil öğretimindeki bu kültürel olgu, yabancı dil derslerinde kültürler arası iletişimin kurulması ve daha geniş bir kültürler arası pedagojinin oluşturulması gerekliliğini doğuracaktır. Bu bakış açısı, yabancı dil eğitimi bağlamında kültürün yeniden yorumlanmasına ve “kültürlerarası yeterlilik” kavramının oluşmasına yardımcı olacaktır.

Çalışmada da daha önceden de belirtildiği gibi yabancı dil öğretimi artık salt dilsel bir görev olarak tanımlanmamalıdır. Kültürlerarası tüm iletişim yeterliliklerini sağlayacak ve yaygınlaştıracak şekilde yeniden geliştirilmelidir. Bundan sonra yeniden düşünülmesi ve daha geniş çapta geliştirilmesi gerekmektedir.

Küreselleşmenin gelişmesi dünya çapında kültürel alışveriş ve anlayış ihtiyacını daha da güçlendirmiş, dolayısıyla yabancı/ikinci dil eğitiminde kültürün yeri ve önemi artmıştır (Fox

ve Diaz Greenberg, 2006). Dil öğretiminin temel ilkeleri ve hedefleri nispeten değişmeden kalır; dil öğretiminin ana hedefleri dört temel dil becerisine daha fazla vurgu yapar ve daha kapsamlı bir kültürel literatürü içerir (Knutson, 2006). Dil öğretiminde kültürel öğelerin önemli bir rol oynadığı, hatta anahtar rollerden biri olduğu bile söylenebilir. Son yıllarda dil öğretiminde kültürel öğelerin sayısı önemli ölçüde artmıştır.

Avrupa Konseyi (2001) dil öğretiminin hedefleri ve yönergeleri üzerinde mutabakata varmış, iletişimsel yaklaşımın en son sürümünün kullanılmasını teşvik etmiş, dil öğretiminin hedeflerine kültürlerarası bir boyut katmış ve bunun önemini vurgulamıştır. Günümüzde çoğu insan tarafından kabul edilen ve yabancı dil eğitiminin hedeflerinden biri hâline gelen “kültürlerarası yeterlilik”, “kültürel farkındalık” ve “iletişimsel yeterlilik” ile birlikte oluşturulmuş ve hemen hemen tüm eğitimlerin kaynağı ve referans noktası hâline gelmiştir.

İletişimsel yeterlilik Canale ve Swain (1980) tarafından geliştirilmiş ve şekillendirilmiştir. İletişim becerilerinin dört ana başlığa ayrılabilceği yaygın olarak kabul edilmektedir. Bunlar “dilbilgisel”, “toplumdilbilimsel”, “söylemsel” ve “stratejik”tir (Tseng, 2002; Alptekin, 2002; Brown, 1994; Omaggio, 1986; Savignon, 1983). Dilbilgisi yeterliliği, “bir dil öğrencisinin dili oluşturan konulara hâkim olması” olarak tanımlanabilir; bu, kendi durumunda “kelime bilgisi, yazım ve telaffuz kuralları, kelime sırası ve cümle yapısı” gibi konuları içerir (Omaggio, 1986).

Başka bir deyişle iletişimsel yeterlilik, dil performansına veya dil kullanımındaki dilbilgisi ve dilsel unsurların doğruluğuna dayalı değerlendirmeyi içerir. Toplumdilbilimsel yeterlilik ise “hedef dildeki sosyal bağlamın anlaşılabilirliğini gerektirir. Bu bağlamda katılımcıların rolleri, paylaştıkları bilgiler ve etkileşimlerinin görev ve işlevleri dahil edilebilir” (Savignon, 1983). Dil kodlarının, kullanılan dilin sosyal bağlamı içerisinde uygun kullanımı bu unsurlara odaklanır. Bir sonraki grup ardışık sesleri cümleler hâlinde birleştirmeyi ve cümleleri anlamlı bütünler hâlinde birleştirmeyi içeren “söylem becerileri” dir. Dördüncü grup olan “stratejik yetenekler” ise bazı ya da belirsiz nedenlerle ortaya çıkan iletişim kesintilerini ya da blokajlarını sözlü ya da sözsüz iletişim stratejilerini kullanarak telafi etme ve dengeleme becerisidir (Tseng, 2002; Alptekin, 2002; Brown, 1994).

Dil öğrencilerinin hedef dilin gramer açısından doğru kullanımından daha fazlasına ihtiyaçları vardır. Hedef dilin doğal konuşmacılarıyla olan etkileşimlerinde ve belirli bağlamlarda etkili, uyumlu, tutarlı ve doğru biçimleri de stratejik olarak kullanmalıdırlar.

Byram ve Zarate'ye (1997) göre kültürlerarası yeteneğe sahip insanlar, iki veya daha fazla kültürel kimliğin sınırlarını aşarak farklı kültürler arasında aracılık ederler. Dolayısıyla dil öğrenimi aynı zamanda bir kültürel uyum sürecidir.

Bu süreçte dil öğrencileri dünyayı görmenin yeni yollarını bulacak ve yeni temeller ve bakış açıları geliştireceklerdir. Bu nedenle dil öğrenimi, hedef dilde alt kültür bilgilerinin öğrenilmesini gerektirir. Kültürel arka plan ile iletişimsel yeterlilik arasındaki ilişkiyi yeniden vurgulayabiliriz çünkü dil, davranışsal bağlamdan ayrı olarak öğrenilemez. Bu nedenle yabancı dil öğretimi derslerinin kültürlerarası iletişimi geliştirme hedefini içerecek şekilde yapılandırılması gerekmektedir.

Osterling ve Fox'un (2004) belirttiği gibi "Dil ve kültürlerarası yeterlilik, yabancı dil derslerinin hem yolu hem de hedefidir". ACTFL (Amerikan Yabancı Dil Öğretimi Konseyi), AATG (Amerikan Almanca Öğretmenleri Birliği) ve AATSP (Amerikan İspanyolca ve Portekizce Öğretmenleri Birliği) ortaklığıyla Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Standartlar Programı (1999), beş kültür ve dil eğitimi programı geliştirdi ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yabancı dil öğretimi için "beş C" standartlarını oluşturdu. Bu "beş C" şu şekilde tanımlanabilir:

1. İletişim (Communication): İngilizceden farklı diller ile iletişim kur.
2. Kültürler (Cultures): Diğer kültürler hakkında bilgi edin ve onları anlamaya çalış.
3. Bağlantılar (Connections): Diğer öğretiler ile kendini bağdaştır ve onlar hakkında bilgi edin.
4. Karşılaştırmalar (Comparisons): Dilin doğası ve kültür arasında bir bağ kur ve geliştir.
5. Topluluklar (Communities): Dünyanın her bölgesinde ve evde farklı topluluklarda veya çokdilli ortamlara katıl.

Yukarıda belirtilen standartlarda kültürün rolü çok açıktır: Kültür "beş C"den biridir, kültürel içerik ise tüm amaç ve hedefleri kapsayan bir yapı olarak tanımlanırken örneğin dil öğrencilerinin karşılaştırma yapması beklenir; Yabancı dil kültür öğretimi projeleri, insanların kültürler arasındaki bağlantıları birçok farklı ve birbiriyle ilişkili şekilde anlamalarını sağlayacak; bireylerin, çalışılan kültürün uygulamalarını ve kendi kültürel bakış açılarını yansıtacak şekilde kapsayıcı olmaları önem kazanacaktır.

Lessard-Clouston (1996) kültür öğretmenin amacının öncelikle yabancı dil öğrenen kişinin ikinci dilin veya yabancı ülkenin kültürünü öğrenmesi olduğunu belirtir. Ancak bu algısal bakış açısı eksik görünmektedir. Ek olarak, öğrenciler etkili etkileşimler kurmak ve hedeflenen dilde iletişim kurmak için uygun davranış kodlarını kullanmak amacıyla kültürel olarak uygun belirli dil becerilerini öğrenmelidir. Sonuç olarak, öğrenciler kendi kültürlerini ve hedef dilin kültürünü anlamak için kültürel farklılıkları tanımalıdır. Bu açıklama, yabancı dil öğrenenlerin yeni karşılaştıkları yabancı kültürü gözlemleyerek ve analiz ederek bilgi ve yetenekler edinmelerinin önemine odaklanır.

Byram ve Zarate (1997), yabancı dil öğrencisinin kültürlerarası bir konuşmacı olması gerektiğini belirtirken yabancı dil eğitiminin hedeflerinin de şu şekilde olması gerektiğini belirtmişlerdir:

1. İki verili topluluk arasındaki ilişkide anlaşmazlıkları tanıma kapasitesi.
2. Farklı davranışları ve fikirleri tanımlama kapasitesi.
3. Hâlâ çözülmemiş anlaşmazlıkları çözme, sonuçlandırma veya kabul etme kapasitesi.
4. Bir açıklama sisteminin kalitesini değerlendirme ve belirli bir kültürel konuşmacıdan toplanan bilgilere dayalı uygun bir iletişim sistemi oluşturma kapasitesi.

Sonuç olarak, başarılı bir etkileşim yalnızca iletişimsel yeterliliğin amacı olan etkili bilgi aktarımına dayanmaz, aynı zamanda başka bir kişinin bakış açısının sizinkine uyması, kültürünüzün onlarınkinden ayrılması ve mümkün olduğunda iletişim ve davranıştaki işlev bozukluklarının ortadan kaldırılması da içerir (Byram, 1997). Byram, Esarte-Sarries ve Taylor'ın (1991) açıkladığı gibi, kültürlerarası öğrenmenin amacı farklı bir bakış açısıyla, farklı bir kültür içinde, farklı bir etnik kimlikle olmalıdır. Sonuç olarak, yabancı dil dersleri dil öğrenenlerle yabancı kültürlerle olan ilgileri hakkında iletişim kuran, onlara hedef dilin anlamsal ayrımlarını anlama olanağı veren ve bu durumu kolaylaştıran “sembolik bir dil alanı” olarak kabul edilir (Fischer, 1994).

Damen (1987), kültürlerarası eğitimin hedeflerinin şu şekilde olması gerektiğini belirtmiştir:

1. Öğrenci kendini algılama kapasitesini kavrayabilmelidir.

2. Öğrenci, başkalarının kültürünü, değerlerini, yaşam tarzını ve davranışlarını ve kendi kültürünü kavrayabilmelidir.

3. Öğrenci, kültürel değerlerin davranış üzerindeki etkisini anlayabilmelidir.

4. Öğrenci, önyargıları ve varsayımları tanımalıdır.

5. Öğrenci, kültürel farklılıkları tanımalı ve takdir etmelidir.

6. Öğrenci, “diğer” olarak algılanan her şeyi kabul etmeye istekli olmalıdır.

7. Öğrenci, diğer kültürlerden bireylerle iletişimde hem sözlü hem de yazılı dili kullanmalıdır.

8. Öğrenci, farklı bir kültürel ortamda davranışını değiştirmelidir.

9. Öğrenci, kültürel temelli anlaşmazlıkları ele almaya istekli olmalıdır.

Yukarıda sıralanan hedefler etnosentrik davranışın terk edilmesini, farklı kültürlerle dayalı genellemelerden kaçınılmasını, yabancı kültürün doğru bir şekilde tasvir edilmesini, yeni bir alanın keşfedilmesini ve bu alanın örgütlenmesini, ayrıca mevcut ilişkinin kendi kültürü ile yabancı kültürler arasında ilişki kurularak sürdürülmesini vurgulamaktadır.

Özetlemek gerekirse, yabancı dil sınıflarında öğretimin en önemli hedeflerinden biri öğrencilerin kültürel bilgilerini artırmalarına yardımcı olmaktır. Tomalin ve Stempleski (1993) bunu, öğrencileri iletişim ve dil kullanımını konusunda kültürel olarak bilinçlendirmek olarak tanımlamaktadır. Sonuç olarak, öğrenciler hem kendi kültürlerinin hem de başkalarının kültürlerinin farkına varacak ve başarılı bir iletişim kurmak için iki kültürü ve ilgili kültürlerini tartışma fırsatına sahip olacaklardır. Sonuç olarak, en büyük hedef, Byram ve Zarate (1997) tarafından bireyin kendi kültürü ile başkalarının kültürü arasında aracılık etme kapasitesi olarak tanımlanan kültürlerarası yeterlilik geliştirmektir. Kültür öğretiminde birincil kaygı, hedef dildeki nesnelere değil, kültürel olarak farkında olan dil öğrenenlerin becerileri, bilgileri ve davranışlarıdır. Öğretmenler ayrıca, dil öğretimi bağlamında kültürü öğretirken öğrencilerinin bu yetenekleri geliştirmelerine yardımcı olmalı ve oluşturulan müfredatı kültürlerarası bilgiyi artıracak bir odakla zenginleştirmelidir.

2.7. Edebî Metinlerin Dil Becerilerinin Gelişimine Katkıları

Bülbül (2013), yabancı dil derslerinde edebî metinlerin neden kullanılması gerektiğini bu şu şekilde açıklamaktadır:

“Dil öğretiminde soyut dünyanın sıradan bağdaştırmalarının yanında, derinlikli olarak yapılandırılmış bir sanatlı bağdaştırmalardan söz edilebileceği tek ortam, yazınsal metinlerin imgelerle örülü ortamıdır. Yazınsal ürünler dış dünyayı ve bu dünyada yer alan gerçeği okurun değişik zaman ve ortam koşullarında değişebilen bir iç gerçek olarak alımlamasına olanak veren yoğun bir doku içerirler.” (Bülbül, 2013)

Edebiyat, temalarını toplumdan ve onun karşılıklı ilişkilerinden alır ve bu ilişkileri okuyucuya yansıtmakla sorumludur. Bu yansımayı en iyi şekilde gerçekleştirebilmek için edebî ürünlerden yani edebî metinlerden faydalanmak gerekir. Bu nedenle edebî metinler dil eğitimine büyük katkı sağlar. Bir dili öğreten ve inceleyen kişinin edebî metinleri hangi bağlamda kullanması gerektiğini, onlarla neler yapabileceğini, ne yaptırabileceğini bilmesi önemlidir.

Ögeyik (2008), dil derslerinde edebî metinlerin kullanımını şu şekilde açıklar:

“Metin seçiminde evrensel konulara ağırlık veren ancak bu bağlamda öğrenciye yeni şeyler öğrenmesini de sağlayacak, metinler arası ilişkileri içinde barındıran, öğrencinin dilsel düzeyinde uygun, öğrencinin ilgisini çekecek metinlerin seçilmesi gibi etmenlerinin yazın eğitiminde önem taşıdığı söylenebilir. Böyle bir eğitim sürecinde, metindeki dünya, okurun kendi dünyasına ve kendi deneyimlerine bağlantılar kurmasına olanak vermelidir; bu durumda okur yorumlama sürecinde, kendi önbilgilerini kullanarak metni yorumlama yoluna gidilebilir.” (Ögeyik, 2008)

Burada unutulmaması gereken şey, yorum ve analiz sürecinde okuyucunun sınırsız yorum özgürlüğüne sahip olamayacağıdır. Çünkü elbette okuyucular, tercüme sırasında metinsel iletişime girerken kendi ön deneyimlerinden yararlanırlar. Bu değerlendirmelerin metnin orijinal anlamından sapmaması için yeniden oluşturulan yorumun bu doğrusallığı bozmadan devam etmesi gerekmektedir. Ögeyik (2008) şöyle devam eder:

“Bunlara ek olarak, metnin konusu, öğrenci-okura öteki dünyayı, kendine yabancı olanı sunarak kendi dünyasını sorgulamaya, karşılaştırma yaparak değerlendirmeye götürebilir ve yaşam bilgisine yeni bir şeyler katmasına olanak verir; seçilmiş olan metnin okunup anlaşılmasını sağlayacak uygun eğitsel etkinlikler de yazın eğitiminden beklenen olumlu sonuçları doğurabilecektir.” (Ögeyik, 2008)

Öğrencilerin yabancı dili edebî metinler aracılığıyla öğrenmelerine yardımcı olmak için, öğretmenler dil derslerinde sadece kim, ne ve niçin sorularına cevap vermekle sınırlı kalmamalı, bunun yerine nasıl ve neden sorularında yer alan kişisel becerileri de hesaba katmalıdır. (Bülbül, 2013).

Edebî metin kullanmanın önemi, okuyucu ile metin arasında başlangıçta doğrudan bir iletişim kurulmasıdır. Okuyucu tam bir güven duymalı ve hata yapma veya yanlış konuşma korkusundan uzak olmalıdır. Metinle ilişkili ilk duyguları ve çağrışımları hissetme yeteneğine sahip olmalı ancak bununla sınırlı kalmamalıdır.

İster anadil ister yabancı dil olsun, herhangi bir yazılı metni anlayabilmek için okuyucunun belirli konularda bilgi sahibi olması gerekir. Bülbül (2008) durumu şu şekilde açıklamaktadır:

Metin dili: Edebî metinlerin (şiiir gibi) dili genellikle ağırdır ve çok sayıda sanatsal disiplini içerir. Sonuç olarak, öğrenci edebî bir eserin diliyle ne kadar aşina olursa, eseri o kadar iyi anlayacaktır. Aslında, ideal bir okuyucudan beklenen, metindeki kodları çözmek ve yazarın metne dahil ettiği mesajı algılamak, onu bulmak, açığa çıkarmak ve yorumlamaktır (Ünal, 2005).

Metnin yazıldığı dönem: Yazılı metinlerin yazıldığı dönemin ve o dönemdeki yaşam koşullarının bilinmesi, okuyucunun yazılı metni anlamasını kolaylaştıracaktır. Her yazar, yazılarında dönemin değer ve özelliklerini mutlaka yansıtır. Bu, az ya da çok, bütün yazarlar için geçerlidir. Okuyucu, bu öyküleri kendi kişisel deneyimine dayanarak okuduğunda ya hiçbir şey anlamaz ya da söylenenleri yanlış anlar ya da öyküyü bitirmez. Bu bakımdan, yazının yazıldığı dönemin özelliklerini anlamak, okuma ve yorumlama sürecinde daha az hata yapılmasına, hatta söylenenin veya nasıl söylendiğinin daha iyi anlaşılmasına yol açacaktır.

Metin bilgisi, metin türü: Okuyucu, okuduğu yazı türüne ve ayırt edici özelliklerine aşinaysa, metni okuma süreci basitleşecektir.

Kişisel donanımlar: Okuyucunun kavrayışı, deneyimleri ve olaylara bakış açısı edebî eserleri okumasını etkileyecektir. Edebî eserleri okuma, inceleme ve anlama konusunda ne kadar yetenekli olursanız, okumanız o kadar etkili olacaktır. Tersine, okuyucuyu meraklandıran ve ilgilendiren, konuların deneyimleri ve bilgisiyle ilgilenen kitaplar, okuyucunun onları daha

iyi kavramasına, daha çok sevmesine ve kendini kitaptaki figürlerle karşılaştırmasına ve onlara karşı şefkat duymasına neden olacaktır.

Metin yazarının ruh biyografisi: Yazarın manevi biyografisine sahip olmak, yazısının psikolojik etkilerini, bundan etkilenen hayatının hangi bölümünü ve yazma nedenini anlamakla eşdeğerdir. Okuyucu metnin yazarı, hayatı, hayata bakış açısı vb. hakkında ne kadar çok şey bilirse, metni analiz etmede o kadar etkili olacaktır.

Metin içindeki birden fazla olayın birbiriyle bağlantılı ve iç içe geçtiği yapıyı görmek: Edebî metinler, okuyucuya doğrudan anlatılması amaçlanan şeyi iletmez. Anlatılması amaçlanan şey, genellikle metnin yeraltı yapısı içinde gizlenir ve edebî sanatlar tarafından desteklenir, bu da metin içinde örtük bir desen yaratır. Okuyucunun yapması gereken metinden bu gizli bilgiyi açığa çıkarmak için yorumlamaktır. Bu, yalnızca edebî metinlerle ve onların yazma alışkanlıkları, yazma yöntemleri ve yazma amaçları hakkında yeterli bir anlayışla mümkündür.

Dönemsel algılama biçimi/ Çağın düşünce yapısı: Daha önce de belirtildiği gibi, edebî eserlerin yazarları yaşadıkları çağın yanı sıra dönemin yapılandırılma biçiminden de etkilenirler. Okuyucu, okuma becerilerini artırır ve yazıldığı dönem ve özel nitelikleri hakkında bilgi sahibiyse metni doğru bir şekilde yorumlayabilir. Aslında edebî eserleri arka planı hakkında bilgi sahibi olmadan okumak yanlış yorumlamalara veya metnin anlaşılmamasına yol açabilir. Sonuç olarak, metni incelemeyen önce konu, dönemin özellikleri ve yazar hakkında bilgi edinmek faydalıdır.

Çok açılı bakabilme becerisi: Anlayışı sınırlı olan, olayları yalnızca kendi bakış açısından gözlemleyebilen bir okuyucu, metinde söylenenleri tam olarak deneyimleyemeyecektir veya empati yeteneği gelişmemiş olacaktır, metinde söylenenleri tam olarak anlayamayacaktır. Sonuç olarak, edebî metinleri anlayacak okuyucu, olayları farklı bakış açılarından gözlemleyebilen, duygularını başkalarıyla paylaşma kapasitesine sahip olmalı ve farklı olayları farklı şekilde yorumlamalıdır. Bu edebî eserleri okuma ve anlama sürecini kolaylaştırır.

Eğilimler-alışkanlıklar: Okuyucunun alışkanlıkları ve tercihleri edebî eserleri okurken onu etkileyecektir. Çünkü bir okuyucu kitap okuma alışkanlığına sahipse ve bunları içeriği kavrama, yorumlama ve içselleştirme amacıyla okuyorsa, okuma alışkanlığı olmayan ve metni herhangi bir ek amaç olmadan sadece okuyan insanlara göre daha etkili bir şekilde okuyacaktır.

Ya da edebî metinleri okuma ve analiz etme gibi hedefleri ve tercihleri olan bir okuyucu, okuma sürecinde böyle olmayan birine kıyasla daha fazla verimliliğe sahip olacaktır.

Kültürel çevre: Kişi, çevresinden etkilenen sosyal bir varlıktır. Bu yalnızca okuma süreci için geçerli değildir, aynı zamanda insan yaşamının diğer her dönemi için de geçerlidir. Elbette, okuma süreci de bu durumdan dolayı olarak etkilenmiştir. Bir kişinin sosyal ve kültürel bağlamında, okuma davranışı, olaylara bakış açısı, olayları nasıl yorumladığı vb. dikkate alınır. Kültürel çevre bireyin metni okuması ve anlaması üzerinde bir etkiye sahip olacaktır. Bu bağlamda, bir kişinin sosyal ve kültürel ortamının okuma süreci üzerinde bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Örneğin: savaş karşıtı bir toplumda yaşayan bir kişi savaş yanlısı bir makale/kurgu okuduğunda, tepkisi ve metni yorumlama biçimi, kendisini ve zihniyetini etkileyen etrafındaki insanlara benzer olacaktır. Belki de okuyucu, bu yazının yazarına karşı, etrafındaki kişilere kızgınlık besleyecektir. Sonuç olarak, öğrencilerin ve okuyucuların bir metni algılama biçimlerinin, maddi eşitsizliklerinden, farklı eğitim seviyelerinden ve çevresel farklılıklardan kaynaklandığı söylenebilir.

Değer yargıları: Değer yargıları hem okuma süreci hem de kişinin zihniyeti üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Kişi, çevresinden ve ailesinden edindiği değer yargılarına dayanarak bir konu hakkındaki hislerini ve fikirlerini geliştirir. Aynı ahlaki yargılarla bir pasajı okumaya başlar. Pasaj okuyucunun beğenisini kazanır ve yine de mümkün olan en yüksek derecede okunur, bu da kişinin değer yargılarıyla çelişmez. Başka bir deyişle, değer yargıları hem yorumlama aşamasında hem de okuma sürecinde önemli bir role sahiptir.

Psikolojik durumlar: Okuyucunun yazılı bir metni okurken ki hisleri, yazara veya yazının konusuna karşı duyarlılığı ve düşünceleri, okuyucunun yazıyı anlaması ve kavramasında önemli olur. Her okuyucu okuma sürecinde kendi hislerini ve fikirlerini kullanır, metni önceden edindiği bilgilere dayanarak anlamaya çalışır.

İnançlar: Okuyucunun inancı, gelenek ve görenekleri edebî eserleri okurken ortaya çıkar. Örneğin; Hindistanlı bir okuyucu, Müslüman bir yazarın Kurban Bayramı ile ilgili yazılı bir pasajını okurken yazara karşı inancını yeniden gözden geçirmesine neden olacak bir öfke besleyebilir. Sonuç olarak, dil derslerinde edebî metinleri dikkatlice seçmek ve öğrencilerin inançlarını, geleneklerini ve göreneklerini göz önünde bulundurarak derslerin hedef kitlesini belirlemek çok önemlidir.

Deneyimler: Aynı okuyucu aynı metni yıllar sonra tekrar okuduğunda, önceki okumalarından farklı sonuçlara varabilir ve aynı metni farklı şekillerde anlayabilir. Bunun en önemli nedeni, insanların deneyimlerinin zamanla değişmesi ve artık olayları farklı bakış açılarından değerlendirebilmeleridir. İnsanların deneyimleri değiştikçe ve bilgileri arttıkça, olaylara farklı bakış açıları edinmeye başlarlar. Daha önce keşfetmedikleri bilgileri ortaya çıkarabilirler ve bu bilgiler hayatları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Sonuç olarak, deneyimler okuyucunun yazılı bir pasajı okuma, anlama ve içselleştirme deneyiminde önemli bir rol oynar.

Eleştirel bakış açısı: Okuyucu, okuduklarını okuma sürecindeki bir şey olarak görmemeli, bunun yerine eleştirel bir şekilde değerlendirmelidir. Yazıyı kendi kendine yorumlamalı ve yazıyı olumlu veya olumsuz bir şekilde değerlendirmelidir. Bu, soruları ve nitelikli okuyucuları teşvik edecektir.

2.8. Öykülerin Dil Öğretiminde Kullanılması

Öyküler yabancı dil öğretiminde öğretim materyali olarak öğrencilere sunulabilecek metin türlerinden biridir. Kısa öykü, yabancı dil öğrencilerini hedef dilin edebiyatına yaklaştırmak için ideal bir edebî metin türü olmakla birlikte, aynı zamanda başlangıç düzeyindeki öğrencilere sunulmaya en uygun türdür. Kısa öyküler yabancı dil öğretiminde onları romanlardan daha yararlı kılan pek çok özelliğe sahiptir (Turan ve Çolak, 2018).

Bu türün özelliklerinden biri de kısa metinlerden oluşmasıdır (Hişmanoğlu, 2005). Bu tür eserlerin metni kısa olduğundan bir veya iki derste okunabilir, evde tekrar okunması öğrencilere engel teşkil etmez. Bu durum, bu metinleri öğrenciler için okuma ödevi olarak son derece uygun hâle getirmekle kalmaz, aynı zamanda öğretmenler için pratiklik açısından da ilgi çekici kılar (Turan ve Çolak, 2018).

Çelebi (2016), kısa öykülerin yabancı dil öğretimindeki önemini vurgulamaktadır. Kısa öykülerin, öğrencilerin kısa sürede tamamlayarak başarı duygusu yaşamalarını, türün konu ve üslup çeşitliliği sayesinde öğrencilerin farklı temalar ve tarzlarda birçok metinle karşılaşmasını sağlamaktadır. Bu çeşitlilik, öğretmenlerin farklı dil becerilerini geliştirecek materyaller sunmasına olanak tanınmasına karşın kısa öykülerin yoğun yapısı, öğrencilerin ilk okumada metnin derinliğini tam olarak kavrayamamalarına yol açmaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin dikkatli ve yaratıcı etkinlikler tasarlamaları önem arz etmektedir. Özellikle, öğrencilerin kısa öyküleri yeniden okumalarını teşvik eden etkinlikler, metindeki ayrıntıları keşfetmelerini

sağlar. Ayrıca, öğretmenler öğrencilere serbest zamanda kısa öykü okumalarını önererek, ardından çeşitli etkinlikler yaptırarak, öğrencilerin okuma alışkanlıklarını gelişmesine ve metinleri derinlemesine anlamalarına katkıda bulunur.

2.9. Sabahattin Ali'nin “Pazarcı” Ve “Arabalar Beş Kuruşa” Öyküleri

Sabahattin Ali'nin eserleri şiir, öykü, roman, tiyatro oyunu ve makale gibi çeşitli edebî türlerde olsa da daha çok romancı ve hikâyeci olarak ön plana çıkmaktadır. Sabahattin Ali eserlerinde olaylara toplumsal gerçekçilikle bakmaktadır (Parlak, 2021).

Sabahattin Ali'nin Pazarcı adlı öyküsünün, Edremit'teki hayatını konu aldığını söylenebilir (F. Ali, 1997). Pazarcı öyküsünün kahramanı, geçim sıkıntısı nedeniyle pazarlamacılık yapmaya başlayan emekli bir subaydır. Bazı yönleriyle Sabahattin Ali'nin babası Selâhattin Bey'den izler taşır. Emekli subay, savaş yıllarında hayatta kalmak ve ailesini geçindirmek için birçok zorlukla baş etmek zorunda kalmış, bu nedenle çeşitli işlerle uğraşmak zorunda kalmış, tam dikiş dikmeye başlayacakken yeni bir savaşın ilanı ile başa dönmek zorunda kalmıştır. Açtığı tuhafiye dükkânı başlangıçta iyi bir gelir sağlamış ancak çocukları büyüyüp masraflar artmaya başlayınca satışlardan elde ettiği gelir subayın ay sonunu getirmesine yetmemiştir. Sonunda dükkânın kirasını bile ödeyemez hâle gelmiş ve kalan tüm malları eve götürerek dükkânı kapatmak zorunda kalmıştır. Dükkândan kalan malları sermaye olarak kullanmış ve pazarcılık yapmaya başlamıştır:

“Kasabaya birer saat uzaklıkta iki ufak kasabacık daha vardı; birinde Salı, birinde Perşembe günleri Pazar kurulurdu. Kendi kasabalarının pazarı da Cumartesi idi. Haftanın bu üç gününde dükkândan kalan ufak tefek mallara, şube reisliği yaptığı zamanlar yanında yazıcı olarak bulunmuş olan ve buranın büyükçe tüccarlarından sayılan bir gençten veresiye aldığı şeyleri de katarak bir köşede ufak bir sergi açıyor; heybelerini bir kenara bırakan ve çekişe çekişe pazarlık eden köylü kadınlara hafif ve hâlâ tatlı sesiyle beğendirmeye çalışarak, makara, sakız, düğme, gelin teli satıyordu.” (Kağrı, 1935).

Emekli subay, pazarda geçirdiği süre boyunca, yaşadığı zor hayatı unutmak için geçmişini yad eder. Akşam olup pazar toplanmaya başlayınca, eşyalarını bölüştürür ve memleketindeki diğer satıcılarla bir konvoy çıkar. Bir keresinde üç eşkıya konvoyun geçişini engellemiş, konvoydaki herkesi soymuşlardır. Ayrıca eşkıyalar emekli subayın cebindeki 25 lirayı alırlar. Soygunu Tamamladıktan sonra herkesi sıraya dizip gönderirler; kendileri de herhangi bir sorun çıkmasın diye yol kenarında beklerler. Eşkıya reisi, konvoyun sonunda ağır çekimde yürüyen subayı tanır, sonra koşarak yanına gider ve elini öper.

“Bu karşısındaki, kendisi bir zamanlar Çanakkale’de divaniharp azası iken askerden kaçan, sonra bir gece yarısı kapıya gelip: “Aman bey, beni kurşuna dizdirme, ben teslim olacağım!” diye yalvaran, bu taraflı bir neferdî. O zaman divanı harpte onu kurtarmış, sonra da bir ay kadar yanına emir eri almıştı. Namuslu bir çocuk olduğu hâlde çok sinirli ve ataktı. Ufak bir laf için arkadaşları ile boğaz boğaza girerdi. Bu yüzden yanında fazla alıkoyamayarak karargâha göndermiş ve o zamandan beri bir daha adını bile duymamıştı.” (Kağnı, 1935).

Eşkîya, askerlik hayatı boyunca hayatını kurtaran ve onu koruması altına alan subayın, tüm bu güzel zamanlardan sonra şimdi çaresiz, başarısız bir durumda olmasından çok hoşnutsuzdur. Subaydan aldığı paranın daha fazlasını ona geri verir, tekrar elini öper ve sonra ayrılır. Ancak tüm bunlar olurken konvoydaki bir kişi eşkıyalarla subay arasındaki uzun görüşmeyi gözlemlemektedir; kasabaya döner dönmez de durumu jandarmaya bildirir. Sonuç olarak, subayı kasabanın girişinde durdurup tutuklayarak ifadesini almaya götürürler. Suçlunun kendisine verdiği para da üzerinde bulunduğu, şüphe daha da artar ve subayın suçlularla konuşup onları ihbar ettiği düşünülür. Bu sıkıntılı zamanında eski emir eri tarafından saygı gördükten ve hep hatırladığı eski ihtişamlı günlerine kısa bir süreliğine de olsa döndükten sonra böyle ağır bir suçlamayı yüreği kaldıramayan zabıt, tutuklandığının yirminci günü hapisanede ölür (Kağnı, 1935).

“Arabalar Beş Kuruşa” adlı öykü Sabahattin Ali tarafından 1935 yılında yazılmış ve 1936 yılında “Ayda Bir” dergisinde yayımlanmıştır (İnan, 2023). Öykü, masum birer arkadaş olan farklı yaşam tarzlarına sahip iki çocuk üzerine kurulu, toplumsal gerçekçiliği temel alan bir öyküdür. Aynı okulda okuyan çocuklardan yoksul olanı, annesiyle birlikte bir dükkânın yanında el yapımı oyuncak arabalar satmaktadır. Kurguda sosyal statüsü verilen ve yoksulluğu aşikâr olan çelimsiz, zayıf çocuk ise annesiyle birlikte el yapımı araba satmaktadır. Bir akşam yine satış yaptığı sırada dükkâna özel şoförlü bir anne ve çocuğu gelir. Annesiyle birlikte dükkâna giren çocuk bir süre sonra dükkândan çıkar ve etrafına bakınırken sınıf arkadaşını görür. Bir süre şaşkınlık yaşadktan sonra; okul, ödev, öğretmen gibi konular hakkında konuşurlar. Fakir çocuğun annesi oğlunu uzaktan hüzünle izler. Bu sırada mağazada alışverişini bitiren zengin çocuğun annesi elindekileri şoföre teslim eder ve oğlunun fakir görünümü, çelimsiz ve bakımsız çocukla konuştuğunu görünce öfkeyle fakir çocuğu sertçe iter ve azarlar. Oğlundan, ittiği çocuğun okuldan sınıf arkadaşı olduğunu öğrenen zengin kadın, tehditkâr bir ses tonuyla konuyu öğretmene götüreceğini söyleyerek yanlarından uzaklaşır. Zengin çocuk arkadaşına arkasını dönerek uzaklaşırken fakir çocuk ve annesi uzaktan anne ve oğlunu izler. Fakir çocuk büyük bir olgunlukla hayatına devam eder; tekrarladığı “arabalar beş kuruşa”

haykırışı sokakta yine yankılanır ama bu sefer daha zayıf ve sessizdir, hor görülmenin ağırlığı altında ezilmiştir (İnan, 2023).

Metnin başlığı doğrudan bir mesaj içerir. Sabahattin Ali'nin bir metni elbette toplumsal gerçekçi bir öykü beklentisiyle okunmalıdır. Bu nedenle “Arabalar beş kuruşa” başlığı akla bir sokak satıcısının hikâyesini getirir. “Kuruş” ifadesinden de geçmişten bir öykü olduğu anlaşılır. Arabanın ucuz, ikinci el ya da düşük kaliteli bir oyuncak araba olduğu da düşünülebilir. Yazar, öyküde tüm öyküyü özetleyecek bir ifade olacağını düşündüğü için bu tercihi yapmıştır. Ayrıca bu ifadenin metin içindeki farklı tonları da öykünün duygu dünyasına eklendiğinde oldukça etkili bir başlık olduğu kabul edilebilir. Öyküdeki karakter kadrosu çok geniş değildir. Karakterler zıtlıklar üzerine inşa edilmiş. Öykünün olay örgüsü de bu karşıtlık çerçevesine oturtulmuştur. Karakterlerin isimleri belli değil çünkü bütün çocukları ve annelerini bu metnin öznesi yapmak mümkündür. Ali, toplumsal gerçekçi bir anlayışa sahip olduğu için bu metindeki karakterleri de bu dikkatlere göre seçmiştir (İnan, 2023).

2.10. Metin Sadeleştirme ve Uyarlaması

Sadeleştirme, bir metinde anlaşılması güç olan kelimelerin çıkarılması veya yerine bilinen anlamlarının getirilmesi ya da öğrencinin seviyesinin üzerindeki dilbilgisi yapılarının öğrencinin anlayabileceği şekilde uyarlanmasıdır. Okuma güçlüğü çeken öğrenciler ve Türkçe öğrenen yabancılar için basitleştirilmiş metin, orijinal metne göre daha pratiktir. Metin sadeleştirme, metinlerdeki anlaşılması zor cümleleri, dilbilgisi yapılarını ve mecazi ifadeleri hedef öğrenci grubuna göre değiştirmeyi veya basitleştirmeyi içerir (Kaya, 2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin her metni, her yapıyı, mecazi ifadeyi anadili Türkçe olan biri gibi tam olarak anlayamayacakları için öğrencinin seviyesine uygun metinler yazılması veya mevcut metinlerin basitleştirilmesi gerekmektedir. Bir metinde yer alan tüm zor kelimeleri ve dilbilgisi yapılarını tüm düzeylerin üstünden çıkarıp öğrenci grubunun bildiği sözcük ve dilbilgisi yapılarını metinde tutarak basitleştirilmiş bir metin olarak okuyucuya sunmak yanlıştır (Eroğlu, 2015).

Metin sadeleştirme genellikle iki ana yönetime göre gerçekleştirilir: yapısalcı yöntem, okuyucu grubunun düzeyine, kelime kullanım sıklığına, cümleye ve metnin uzunluğuna göre basitleştirme yapmaktır; sezgisel yöntemde ise yazar kendi duygularına, inançlarına ve tecrübelerine dayanarak sadeleştirir (Kaya, 2018). Her ne kadar bazı çalışmalarda farklı yöntem ve teknikler kullanılmış olsa da temelde yapılan şey, metni öğrencilerin seviyesine göre daha anlaşılır hâle getirmek olduğundan, sadeleştirilmiş eserlerin yöntem ve tekniklere göre çok

fazla farklılık gösterdiği söylenemez. İşlemi yapan kişinin tecrübesine ve bakış açısına göre farklılıklar ortaya çıkar.

Metin sadeleştirme çok fazla çaba gerektirdiğinden alanında uzman kişiler tarafından yapılmalı ve işin ticari yönü kalite boyutunu etkilememelidir. Yabancı dil öğretiminde basitleştirilmiş metinlerin kullanımını kabul eden görüşe göre uyarlanmış metinler kavramsal ve kültürel açıdan daha az yoğun olduğundan öğretime daha uygundur (Süner, 2018). Orijinal metni basitleştirmeden veya uyarlamadan kullanarak öğretirken öğrenciler okuduklarını anlamakta zorluk yaşayacaklardır. Ancak metni basitleştirirken hedef kitlenin bilmediği dilsel yapıları da eklemek metni aydınlatıcı hâle getirecektir (Kaya, 2018).

2.11. İlgili Çalışmalar

Günümüzde dünya oldukça hareketlidir ve tüm dünya birbiri ile iletişim içine girmiştir. Teknoloji, ulaşım ve ticaret gelişip ilerledikçe hareketliliğin daha da artacağını ve insanların daha fazla dil öğrenme ihtiyacı duyacağını tahmin etmek zor olmayacaktır. Anadili Türkçe olmayan bireylerin en çok talep ettiği dillerden biri olan Türkçenin, öğrenilme arzusunun sebeplerinden bazıları: akademik, ekonomik, turistik, tarihi, siyasi ve dinidir. Ayrıca evlilikten kaynaklanan akrabalık bağları buna dahil edilebilir (Tok ve Yığın, 2013). Bir bütün olarak bakıldığında Türkiye'ye giriş ve çıkış yapan yabancı uyrukluların sayısının 2005 yılında 20.275.213 iken 2022 yılında 43.761.189'a çıktığı görülmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Aradaki farkın son birkaç yılda yüzde 20'nin üzerinde arttığı belirtilmektedir. Bu da Türkçe öğrenme isteğinin ilerleyen yıllarda daha da artacağı anlamına gelmektedir.

Dil öğreniminde beceriler arasında ayırım yapmak ya da herhangi bir becerinin diğerinden üstün olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Dil öğrenimi, dört temel becerinin (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) bir arada geliştirilmesini gerektiren bir süreçtir. Bir bireyin dil becerilerini geliştirebilmesi için günlük hayatta bu becerilerini etkin şekilde kullanması önemlidir. Ayrıca, okuma ve anlama becerilerinin güçlü olması, dilin derinlemesine kavranmasında ve bireyin ihtiyaçlarını karşılama konusunda kritik bir rol oynar.

Literatür taramasının sonuçları hem doktora hem de yüksek lisans çalışmalarının metin değişikliği, uyarlama ve sadeleştirme başlığı altında yapıldığını göstermektedir. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda verilmiştir.

Bakan (2012), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, Meserret Oteli” adlı yüksek

lisans tezinde, bağdaşıklık ve bağdaşıklık çerçevesinde B1 düzeyine göre basitleştirilmiştir. Amacı metnin sonuna bilgi anlama sorularını ekleyerek çalışmayı ders kitabına uygun hâle getirmektir.

Yıldırım (2013), “Yeni Türk Edebiyatı Metinlerinin A1-A2 Düzeyine Uyarlanması ve Çalışma Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, A1 ve A2 seviyelerine uygun bir şekilde sadeleştirme yaparak Türkçe öğrenenler için A1 ve A2 düzeyine uygun metinler hazırlamıştır.

Eroğlu (2015), “Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Ömer Seyfettin’in Üç Nasihat” başlıklı yüksek lisans tezinde ders kitaplarının ötesinde okuma becerisine kaynak sağlamayı amaçlayan B2 düzeyine uygun uyarlama çalışması yapmıştır.

Kutlu (2015) “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin’in Kaşığı ve Perili Köşk Adlı hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” adlı yüksek lisans tezinde Ömer Seyfettin’in “Kaşığı” ve “Perili Köşk” adlı eserleri öğrencilerin okuma puanları esas alınarak A1-A2 düzeylerinde uyarlanmıştır. Çalışmada Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni okuma kazanımlarını esas alınmıştır. Okuma öncesi ve okuma sonrası etkinlikleri hazırlamıştır.

Gürler (2017) “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sait Faik Abasıyanık’ın Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması” başlıklı yüksek lisans tezinde Faik– Abasıyanık’ın Seçme Hikâyelerini A1-A2 düzeyine uyarlamıştır. Her hikâye için öğrencinin seviyesine uygun etkinlikler ve Türkçe-Türkçe sözlük hazırlamıştır.

Kaya (2018) “Dokuzuncu Hariciye Koğuşu ve Yılkı Atı Adlı Eserlerin Yabancılar İçin A2 Düzeyine Uyarlanması” başlıklı doktora tezinde Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi’nin belirlediği standartlar çerçevesinde uyarlama gerçekleştirilmiştir. Eserler söz varlığı, atasözleri, deyimler, kalıp ve birleşik fiiller, cümle bilgisi vb. açılardan incelenmiştir. Araştırmacı Orijinal ve basitleştirilmiş metinler arasındaki farkları göstermek için sayısal verileri kullanmıştır.

İpek (2018), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Mustafa Kutlu’nun ‘Ya Tahammül Ya Sefer’” adlı yüksek lisans tezinde B1 seviyesine uygun sadeleştirme yapmıştır. Anlama oranlarındaki farklılıkları belirlemek için orijinal metin ve basitleştirilmiş metin üzerinde alıştırma düzenlemiştir.

Süner (2018) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinlerin B1 Düzeyine Uyarlanması: Eskici Örneği” adlı yüksek lisans tezinde metinsellik ölçütlerini

bağdaşıklık ölçütlerinden yola çıkarak analiz etmiş ve bunları B1 düzeyine göre sadeleştirmiştir. Orijinal ve basitleştirilmiş metnin okuduğunu anlama etkisi ölçülmüştür.

Kaymaz (2018) “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sabahattin Ali’nin Apartman ve Köpek İsimli Hikâyelerinin A1- A2 Seviyesine Uygun Sadeleştirme Çalışması” adlı yüksek lisans tezinde okuma öncesi ve sonrası basitleştirilmiş metinlerle okuduğunu anlama etkinliği hazırlamıştır.

Özmen’in (2019) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirme Teknikleriyle Öykülerin Yeniden Oluşturulması” başlıklı doktora tezinde metin düzeltme standartları çerçevesinde A1, A2 ve B1 düzeylerine göre düzeltmeler yapılmıştır. Verilerden okunabilirlik değerleri elde etmiş, metni değiştirmede dil yeterliliğini ölçmek için bir anket hazırlamış ve daha sonra bu anketi kullanarak uzman görüşleri almıştır.

Yaşar (2019), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Uyarlama ve Memduh Şevket Esenal’ın Pazarlık Hikâyesinin A2 Seviyesine Göre Uyarlanması” başlıklı yüksek lisans tezinde Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi içeriğinde bir uyarlama çalışması yürütmüştür. Metnin uyarlanmasına yönelik etkinlik örnekleri hazırlamıştır.

Aktan (2019), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Halide Edip Adıvar’ın Himmet Çocuk Hikâyesinin B1- B2 Düzeyinde Sadeleştirilmesi ve Etkinlik Hazırlanması” yüksek lisans araştırmasında Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi içeriğinde bir sadeleştirme çalışması yürütmüştür. Okuma öncesi/dinleme ve okuma sonrası etkinliklere hazırlamıştır. Sadeleştirilmiş metinle ilgili öğrencilere anket yapmıştır.

Yazok (2020), “Yabancılara Türkçe Öğretimi Kapsamında Kemalettin Çalık’ın Piri Reis Adlı Eserinin B1 Seviyesinde Sadeleştirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde Avrupa Ortak Referans Çerçevesi’nin kazanımlarından yola çıkarak bir dil sadeleştirme çalışması yapmıştır. B1 seviyesine uygundur. Okuduğunu anlama sürecindeki kazanımları görmek için çoktan seçmeli sorular, kısa cevaplı sorular, doğru-yanlış sorular, eşleştirme ve diğer alıştırmaları eklemiştir.

Sevgi Ay’ın (2020) “Yabancılara Türkçe Öğretimi İçin Sait Faik Abasıyanık’ın “Birtakım İnsanlar” başlıklı yüksek lisans tezinde metin B1 düzeyine dönüştürülerek uzman görüşleri alınmıştır. Çalışmanın sonunda işlemlerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanıp yorumlanmıştır.

Kutlu (2021) “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Peyami Safa’nın Öykülerinin A2 Seviyesine Uyarlanması” başlıklı doktora tezinde “Mişon’un Definesi, Esrarlı Köşk, Elmaslar İçinde ve Kaybolan Adam gibi öyküleri Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni A2 seviyesi kazanımları ve metindilbilimsel ölçütleri ışığında uyarlamıştır.

Ahmet (2021) “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin’in “Pembe İncili Kaftan” başlıklı yüksek lisans tezinde, metin revizyon kriterleri çerçevesinde uyarlanmıştır. Kontrol ve deney gruplarına metni anlama problemleri uygulanıp Alanındaki hocalardan uzman tavsiyeleri alınmıştır.

Güdek (2021) “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Değiştirimi: Mustafa Kutlu’nun “Hayat Güzeldir” Hikâyesi Örneği” adlı yüksek lisans tezinde metin dil bilimi standartları çerçevesinde uyarlama yapmıştır. Son test kontrol grubu üzerinde deneysel bir çalışma yürüterek kontrol ve deney gruplarının bulgularını karşılaştırmıştır.

Bilgiç (2021), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirim Teknikleri Çerçevesinde Tarık Buğra’nın ‘Hayat Böyledir İşte’” öyküsünün yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin ikame teknikleri çerçevesinde A2 düzeyine uyarlanmıştır. Kontrol ve deney gruplarını incelemiş ve ardından elde edilen verileri SPSS programını kullanarak analiz etmiştir.

Bölükbaş (2015), “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi*” adlı makalesinde orijinal metinlerin bir dili öğretme amacı taşımadığını, bunun yerine öğrencilere dilin hayattaki gerçek yapılarını tanıttığını, yabancı dil derslerinde öğrencilerin anlayabileceği basit metinler olması gerektiğini belirtmiştir. Bölük Baş’ın bu çalışmasında çeşitli metin değiştirme yöntemleri ve uyarlanmış metin oluşturulması tartışılmıştır.

Durmuş (2013), “*Metin Değiştirimin Dilbilimsel Süreçleri Üzerine*” adlı makalesinde metin değiştirme sürecini, orijinal metin ile bu metinde yapılan bir dizi dilsel değişiklikten elde edilen metin arasındaki ilişki olarak tanımlamaktadır. Değiştirilmiş metinler öğrencilere edindikleri bilgileri kullanabilecekleri bir alan sağlar, özellikle hedef dil söz konusu olduğunda okuduğunu anlama becerisi alanı özellikle önemlidir. Bu durum öğrencilerin orijinal metni okumaya çalışmaktan dolayı motivasyonlarının düşük olmasını engelleyebilecek bir durumdur.

Ayrıca metnin anlamsal bütünlüğünün korunması da önemlidir, görüş yazısının ana fikri ve yazarın üslubu mümkün olduğunca korunmalıdır (Duman, 2010). Orijinal metnin bütünlüğünün korunmasının yanı sıra, değiştirilen metnin de öğrencilerin bilgi düzeyine uygunluğu açısından incelenmesi gerekmektedir. Özellikle A1 ve A2 düzeyinde metnin özgünlüğü ve öğrencinin anlayabileceği düzeye indirilmesi yöntemi şüphesiz sorunlara yol açacaktır. Bu iki bileşen arasında orantılı bir dengenin sağlanması, metnin ana konseptinin ve yazarın yazım tarzının korunması, öğrencinin okuduğunu bazı zorluklara rağmen heyecanını kaybetmeden anlayabilmesini sağlamak önemlidir.

Metinlerin karmaşıklık düzeylerine göre basitleştirilmesi uygulaması bilimsel açıdan karmaşık ve uzmanlık gerektiren bir süreçtir. Bu sürecin yönetilmesi öğrencilerin dil edinim süreçlerine yardımcı olacaktır. Ayrıca özgün Türkçe metinlerin kültür ve dil aktarımını kolaylaştıracağı da ortadadır. Özellikle Avrupa dilleri öğrencilere okuduğunu anlama yeteneği ve çok sayıda değiştirilmiş metin örneği sunmaktadır. Çok sayıda çalışma bu metinlerin değerini ortaya koymuştur. Son zamanlarda bu alanda çalışmalar hızlanmış olsa da hâlâ yetersiz kaldığı ve bu yapılan çalışmalara öğrencilerin ulaşamadığı görülmektedir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Nitel araştırma, 1900'lü yılların başlarında antropoloji, psikoloji ve sosyoloji alanlarında, insan yaşamının karmaşık doğasının incelenmesi ve pozitivist yaklaşımın insana yönelik kabul etmeye yanaşmadığı gerçeklerin ve sırların belirlenmesi amacıyla başlatılmıştır. Geleneksel olarak nitel araştırma, 'doğal araştırma', 'yorumlayıcı araştırma' ve 'saha araştırması' gibi farklı isimlerle anılmıştır. Bu terimler, doğal olgu kavramından, öznenin soruna ilişkin bakış açısından ve öznenin araştırmasının derinlemesine doğasından türetilmiştir (Baltacı, 2017). Nitel araştırma, ele aldığı sorunla ilgili olarak sorunun doğal ortamındaki doğasını anlamayı amaçlayan, araştırmacı, yorumlayıcı bir metodolojidir (Guba ve Lincoln, 1994; Klenke, 2016). Bir problemin çözümüne yönelik olarak gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, öznel yorumlayıcı olarak adlandırılmakta olup, daha önce fark edilmiş ya da fark edilememiş sorunları algılamayı ve sorunla ilişkili doğal olaylara ilişkin gerçekçi bir biçimde bunları ele almayı amaçlamaktadır (Seale, 1999).

Nitel araştırma, insanların kendi yeteneklerini anlamak, sırlarını çözmek ve çabalarıyla inşa ettikleri toplumsal yapıları ve sistemleri keşfetmek için geliştirdikleri bilgi yaratma biçimlerinden biridir. Nitel yöntemleri kullanan araştırmalarda amaç, incelenen olay veya olgu hakkında derinlemesine bir anlayışa sahip olmaktır (Morgan, 1996). Nitel araştırmalarda genellikle gözlem, görüşme, belge ve söylem analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılır. Ayrıca, toplumsal gerçeklikte ve doğal dünyada insan deneyiminin ve olayların derinlemesine araştırılmasına dayanan nitel araştırma, farklı alanları bir araya getiren bütüncül bir bakış açısına sahiptir (Hatch, 2002; Merriam ve Grenier, 2019). Ayrıca nitel araştırma, tanımladığı sorunlu durumları kendi bağlamında yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi içerir; insanların olayları ve olguları yorumlarken onlara verdiği anlamlara odaklanır. Nitel araştırmayı benimseyen bir araştırmacı işlevsel bir zihniyete sahiptir (Malterud, 2001) ve olaylar arasındaki farklı ilişkileri daha keskin bir algıyla algılayabilir (Eysenbach ve Köhler, 2002). Keşif sürecinin tüm araştırma yöntemlerinde kullanılmasına rağmen, nitel araştırmada incelenen olay ve olgunun belirli ayrıntılarının daha belirli hâle gelmesi hayati önem taşır. Ayrıca, araştırma süreci araştırmacıya odaklandığından, nitel araştırma öncelikle konu odaklıdır ve araştırmacının kişisel görüşlerinden etkilenebilir (Shenton, 2004).

Nitel araştırma, edebî eserlerin dil, bağlam ve anlam bütünlüğünü inceleyerek uyarlama süreçlerine katkı sağlayan yorumlayıcı bir metodolojidir (Guba ve Lincoln, 1994). Bu yöntem, metinlerin özünü koruyarak dil öğretiminde kültürel aktarımı desteklemektedir. Nitel araştırmalarda kullanılan içerik analizi, metinlerin dilsel, üslup ve tematik özelliklerini değerlendirerek uyarlama sürecinin sağlıklı ilerlemesine yardımcı olmaktadır (Seale, 1999). Ayrıca, kısa öykülerin yoğun yapısı nedeniyle, öğrencilerin metinleri yeniden okuyarak derinlemesine anlamaları önemlidir (Morgan, 1996). Bu süreçte, öğretmenlerin yaratıcı etkinlikler kullanması, öğrencilerin anlam katmanlarını keşfetmesini sağlamaktadır (Hatch, 2002). Nitel araştırmanın, metinlerin bağlamsal ve kültürel yönlerini koruyarak, anlam kaybını önlemeye yönelik kapsamlı bir inceleme sunması (Merriam ve Grenier, 2019) dorultusunda, Sabahattin Ali'nin “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” hikâyelerinin A2 seviyesine uygun şekilde uyarlanması, öğrencilerin Türk edebiyatını ve kültürünü anlamalarına katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmada Sabahattin Ali'nin iki öykü kitabı orijinal metinlerinden, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilmesi için gerekli uyarlama çalışmalarında doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu uyarlama sürecinde, doküman analizi mevcut orijinal metinlerin sistematik bir şekilde incelenmesini ve dil öğrenimi için anlamlı hale getirilmesini sağlamıştır (Bowen, 2009).

Doküman analizi, yazılı ya da görsel materyallerin sistematik olarak incelenmesiyle özellikle eğitim bilimlerinde sıklıkla kullanılan bir nitel yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Doküman analizinde temel amaç, incelenen materyalden çıkarılan anlamlı bilgilerle oluşturulan araştırma sorularını cevaplamaktır (Bowen, 2009).

Geçmişte elde edilen verilerin analiz edilmesiyle mevcut bilginin doğrulanması, derinleştirilmesi veya genişletmesi (Creswell, 2014); çeşitli materyaller üzerinden belirlenen araştırma sorularına somut yanıtlar elde edilmek istenmesi; geçmiş dönemde yaşanmış olayların materyaller üzerinden anlaşılması; farklı zaman dilimleri ya da farklı kaynaklar verileri kullanılarak karşılaştırmalı analizler yapılmak istenmesi (Bowen, 2009) doküman analizinin amaçları arasında yer alır.

Tezde, Sabahattin Ali'nin “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” hikâyelerinin yabancılara Türkçe öğretiminde uyarlanması ele alınmıştır. Araştırmada, bu hikâyelerin sadeleştirilmesi ve dil öğretimi açısından uygun hâle getirilmesi gerektiğinden, öncelikle

mevcut metinlerin dil, kültür ve anlatım özelliklerini detaylı olarak analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırmada doküman analizi yöntemi ile kelime dağılımı, cümle yapıları ve dil öğeleri incelenmiştir. Bunun yanında yabancı dil olarak Türkçe'nin öğretiminde öğrencinin ilgisini çekebilecek temalar belirlenmiş ve uyarlama işlemi yapılmıştır.

Doküman analizi, öğrencilerin dil becerilerinin gelişmesinde gerçek hayattan uyarlanmış materyaller sunulmasına; dil öğretimi hedeflerine uygun metinlerinin oluşturulmasına, mevcut dokümanların öğretim materyallerine dönüştürülmesiyle maliyet ve zaman tasarrufuna yol açmıştır (Creswell, 2014). Bu bağlamda, doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Doküman incelemesi, yazılı metinler üzerinden derinlemesine analiz yapmayı ve bu analizlerden elde edilen verilerle mevcut çalışmayı geliştirmeyi sağlar (Sak vd., 2021). Bu yöntemin tercih edilme nedenleri şunlardır:

Dil ve Metin Özelliklerinin İncelenmesi: Orijinal hikâyelerde kullanılan kelime dağarcığı, cümle yapısı ve anlatım tarzının Türkçe öğrenen A2 seviyesindeki bireylere uygun olup olmadığının belirlenmesi.

Uyarlama Sürecinde Rehberlik: Hikâyelerdeki dil unsurlarının sadeleştirilmesi ve öğretim materyali olarak kullanılabilirliğinin artırılması amacıyla detaylı metin analizi yapılmıştır.

Kültürel ve Pedagojik Değerlendirme: Hikâyelerdeki kültürel unsurların yabancı öğrenciler tarafından anlaşılabilirliğini sağlamak için bu unsurların doküman incelemesi yoluyla tespit edilmesi.

Doküman incelemesi yöntemi, ilgili hikâyelerin Türkçe öğretim materyali olarak kullanılmasında bir temel oluşturmuş ve sadeleştirme sürecinin bilimsel bir zeminde ilerlemesine olanak tanımıştır.

Yabancı dil öğretiminde ders kitaplarının yanı sıra öğretmenlerin en sık kullandıkları kaynaklar yardımcı okuma materyalleridir. Öğrencilere eğitim vermek için kaynak öneren öğretmenlerin kullanabileceği kaynaklar sınırlandırılmamalı veya kısıtlanmamalıdır.

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan kaynak yetersizliği sorununun çözümüne yardımcı olmak ve çözüm sağlamaktır.

Sabahattin Ali'nin "Pazarıcı" ve "Arabalar Beş Kuruşa" öyküleri A2 seviyesine uyarlanmıştır. Uyarlanma süreci şu şekildedir:

Uyarlama öncesi:

- Metinlerin özgün hâli incelenmiş ve dil açısından karmaşık ifadeler, uzun cümleler ve soyut kelimeler belirlenmiştir. A2 seviyesinde olmayan zamanlar, dilbilgisi yapıları ve deyimler tespit edilmiştir.
- Hikâyelerin ana teması, mesajı ve kültürel unsurları değerlendirilmiştir. Ana fikirlerin korunması hedeflenmiştir.
- Uyarlama yapılacak A2 seviyesi öğrencilerinin dil düzeyi, kelime bilgisi ve kültürel arka planı dikkate alınmıştır.

Uyarlama Süreci:

- Soyut veya ileri düzey kelimeler yerine günlük yaşamda kullanılan, temel kelimeler seçilmiştir.
- Uzun ve karmaşık cümleler kısa ve basit cümleler hâline getirilmiştir.
- A2 seviyesine uygun zamanlar (şimdiki zaman, geçmiş zaman, geniş zaman) ve basit cümle yapıları kullanılmıştır. Dolaylı anlatım, birleşik zamanlar gibi ileri düzey yapıların yerine doğrudan ve net ifadeler tercih edilmiştir.
- Hikâyenin kültürel bağlamını korumak amacıyla Türkçe öğrenenlerin ilgisini çekebilecek unsurlar metinde bırakılmıştır.
- Gereksiz detaylar, uzun betimlemeler ve hikâyenin ana temasına doğrudan hizmet etmeyen unsurlar çıkarılmıştır. Ancak metnin özüne sadık kalınmıştır.

Uyarlama Sonrası:

- Uyarlanmış metinler pedagojik, dilbilimsel ve kültürel açıdan uygunluğu kontrol edildikten sonra son hâli yayınlanır veya eğitim materyali olarak kullanıma sunulacak hâli getirilmiştir (Özcan ve Batur, 2021).

Seçilen hikâyeler, A2 seviyesindeki öğrenciler için öğrendikleri dil, gramer ve kelime bilgisi dikkate alınarak değiştirilmiş ve basitleştirilmiştir.

3.1. Araştırma Soruları

Çalışmanın amacına yönelik olarak aşağıda araştırma soruları üretilmiştir;

1. Sabahattin Ali'nin edebî eserleri yabancı dil olarak Türkçe öğretimine nasıl uyarlanabilir?
2. Hangi kriterler bir edebî eserin dil seviyesine uyarlanması için dikkate alınmalıdır?
3. A2 dil seviyesine uygun metinler hazırlarken hangi dilbilgisel ve kelime bilgisi unsurlarına odaklanılmalıdır?

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu tez çalışmasında incelenecek hikâyeler, yabancı dillerde okunuşu ve metnin çevirisine ilişkin araştırmalar yapılmış ve kaynaklar değerlendirilmiş olup alanında uzman kişilerin görüşleri alınmıştır. Metnin, kullanılan uyarlama modeline göre taramaya uygun formata dönüştürülmesi amacıyla Doküman Analizi Tekniği kullanılmıştır. Belge incelemesi; Araştırılmak istenen gerçeklere ilişkin bilgi içeren yazılı materyallerin analizini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Sabahattin Ali'nin iki hikâyesinden doküman incelemesi yöntemiyle incelenmek üzere iki adet hikâye seçilmiştir. Seçilen iki adet hikâye A2 seviyesine uyarlanmak üzere doküman incelemesi yöntemiyle ele alınmıştır. Çözümleme yapılırken A2 seviyesindeki dil bilgisi yapıları ve sözcük varlığı incelenmiştir.

3.3. Çalışma Materyalleri

Çalışmanın materyalleri olarak Sabahattin Ali'nin hikâyelerinin seçilmesinin nedenleri şunlardır:

Edebî Kalite ve Türk Kültürü: Sabahattin Ali'nin eserleri, Türk kültürünü, toplum yapısını ve insan ilişkilerini etkileyici bir şekilde yansıtır. Bu yönüyle, dil öğrenenlerin kültürel farkındalıklarını artırmak için mükemmel bir kaynaktır.

Dil Zenginliği: Eserler, zengin bir dil yapısına sahip olup sadeleştirildiğinde öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirmek için güçlü bir kaynak oluşturur.

Hikâye Anlatım Gücü: Sabahattin Ali'nin hikâyeleri, kısa ve ilgi çekici olay örgüleriyle dil öğrenenlerin ilgisini çekmeye uygundur.

Ayrıca Sabahattin Ali'nin seçmiş olduğum hikâyelerinin, daha önce herhangi bir uyarlama yapılmamış olması, bu eserleri çalışmam için bir gerekçe oluşturmuştur.

Çalışma materyalleri, Sabahattin Ali'nin "Pazarıcı" ve "Arabalar Beş Kuruşa" hikâyelerinin yabancılar Türkçe öğretiminde A2 seviyesine uygun hâle getirilmesi sürecinde kullanılan araçlar ve kaynaklardan oluşur. Bu materyaller hem hikâyelerin sadeleştirilmesi hem de öğretim süreçlerine uygun hâle getirilmesi için kritik önem taşır.

3.4. Veri Toplama Araç ve/veya Teknikleri

Araştırma sürecinde doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin seçimi, araştırmanın amacına ve kapsamına uygun olarak belirlenmiştir.

Doküman incelemesinin nedenlerinden biri; Sabahattin Ali'nin hikâyelerinin dil, içerik ve kültürel özelliklerinin incelenmesi için uygun bir araç olmasıdır. Diğeri ise; hikâyelerin dil düzeyinin analiz edilmesi ve A2 seviyesine uygun sadeleştirme yapılması amacıyla uygun olduğunun görülmesidir.

Bu çalışmada Sabahattin Ali'nin "Pazarıcı" ve "Arabalar Beş Kuruşa" hikâyeleri Yapı Kredi yayınlarda basılan Kağıt, Ses, Esirler" kitabından alınmıştır. Alınan hikâye metinleri dijital ortama aktararak yukarıdaki uyarlama sürecine devam edilmiştir.

CEFR (Avrupa Ortak Çerçeve Programı) tarafından belirlenen A2 okuma yeterliliklerine göre öğrenciler şunları yapabilmelidir (CEFR, 2020):

- "Basit düzeydeki metinleri ve kısa hikâyeleri okuyabilir."
- "Günlük hayata dair konuları kapsayan metinleri anlamaya çalışabilir."
- "Çok karmaşık olmayan anlatım ve olay örgülerini takip edebilir."

Sabahattin Ali'nin "Pazarıcı" hikâyesi, karmaşık cümle yapılarının yerine kısa, anlaşılır cümlelerle yeniden düzenlenmiş ve basit kelimelerle sadeleştirilmiştir. Örneğin:

Orijinal cümle: Haftanın bu üç gününde dükkândan kalan ufak tefek mallara, şube reisliği yaptığı zamanlar yanında yazıcı olarak bulunmuş olan ve buranın büyükçe tüccarlarından sayılan bir gençten veresiye aldığı şeyleri de katarak bir köşede ufak bir sergi açıyor; heybelerini bir kenara bırakan ve çekişe çekişe pazarlık eden köylü kadınlara hafif ve hâlâ tatlı sesiyle beğendirmeye çalışarak, makara, sakız, düğme, gelin teli satıyordu.

A2 seviyesi uyarlanan cümle: Adam, haftada üç gün pazara giderdi. Eski dükkândan kalan eşyalarla birlikte, bir gençten borçla aldığı ürünleri satardı.

3.5. Verilerin Toplanması

Hikâyeler sadeleştirilirken Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER'in Yabancılar İçin Türkçe kitaplarındaki A1-A2 seviyesi dil bilgisi konuları incelenmiş ve kitaplardaki Avrupa Dil Portfolyosunda yer alan kazanımlar göz önünde bulundurulmuştur.

Ankara ve Gazi Üniversiteleri TÖMER (Türkçe Öğretim Merkezleri), yabancılar Türkçe öğretiminde uzun yıllardır lider kurumlar arasında yer almakta ve çok sayıda uluslararası öğrenciyi Türkçe ile buluşturmaktadır. Bu merkezlerde kullanılan materyaller, müfredat ve öğretim yöntemleri akademik açıdan oldukça değerlidir. TÖMER'in kullandığı Türkçe öğretim materyalleri, Avrupa Ortak Dil Çerçevesi (CEFR) standartlarına uygun olarak geliştirilmiştir. Bu durum, çalışmanın uluslararası geçerliliğini artırmıştır. TÖMER'in A2 seviyesindeki okuma materyalleri, Sabahattin Ali'nin hikâyelerinin sadeleştirilmesinde referans olarak kullanılmıştır (Yalap ve Bakal, 2022).

Avrupa Dil Portfolyosu'nun (CEFR) seçilme nedenlerine bakıldığında ise; Avrupa Dil Portfolyosu (EDP), dil seviyelerini A1, A2, B1, B2, C1 ve C2 olarak sınıflandırarak, dil öğretiminde uluslararası bir standart sunar. A2 seviyesi, temel kullanıcı düzeyi olarak, çalışmanın odaklandığı dil yeterliliklerini (okuma-anlama, kelime bilgisi, dilbilgisi) net bir şekilde tanımlar. Sabahattin Ali'nin hikâyelerini sadeleştirirken, A2 seviyesindeki okuma yeterlilikleri EDP'den alınan rehberlik doğrultusunda belirlenmiştir. Çalışma sonunda, sadeleştirilmiş metinlerin öğrenciler üzerindeki etkisini değerlendirirken, EDP kriterleri doğrultusunda öğrencilere kendi okuma becerilerini değerlendirme fırsatı sunulmuştur (CEFR, 2020).

3.6. Verilerin Çözümlemesi (Verilerin Analizi)

Bu araştırmada Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti'nin ve Gazi Üniversitesi TÖMER'in Yabancılar İçin Türkçe kitaplarındaki A1-A2 düzeyindeki dil bilgisi kurallarına ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni okuma yeterlilikleri temel alınarak Sabahattin Ali'nin "Pazarıcı" ve "Arabalar Beş Kuruşa" hikâyeleri uyarlanmıştır.

Uyarlama süreci, metinlerin dil ve içerik açısından incelenmesi ve sadeleştirilmiş hâle getirilmesi adımlarını içerir. Hikâyelerde yer alan kelimeler, Avrupa Dil Portfolyosu (EDP) A2

seviyesindeki temel kelime listesiyle karşılaştırılmıştır. A2 seviyesinin üzerinde olduğu tespit edilen kelimeler sadeleştirilmiştir. Karmaşık veya uzun cümleler, kısa ve anlaşılır hâle getirilmiştir. Türk kültürüne özgü referanslar (örneğin, eski ölçü birimleri, yerel deyimler) sadeleştirilmiştir. Az kullanılan fiil kipleri (şart kipi gibi) çıkarılmış, genellikle geniş zaman ve geçmiş zaman kullanılmıştır. Orijinal hikâyelerdeki uzun paragraflar, A2 seviyesindeki öğrencilerin anlayabileceği şekilde kısa parçalara bölünmüştür.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Sabahattin Ali'nin “Pazarcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” hikâyelerinde numaralandırılmış cümlelerin tamamı tek tek incelenerek A2 düzeyine uyarlanmıştır. Cümlelerdeki değiştirim ve eksiltmeler seviye gözetilerek ve anlama odaklanarak gerçekleştirilmiştir. Hikâye uyarlanırken A2 seviyesindeki öğrencinin hikâyeyi anlamlandırarak okuma becerisini geliştirmesi noktasında metinde yer alan dilbilgisel yapıların ve söz varlığının kazandırılması da hedeflenmektedir.

4.1. “Pazarcı” Hikâyesinin A2 Seviyesine Uyarlanması

1. Cümle: Tekaüt olduktan sonra karısının memleketi olan Ege Denizi kıyılarındaki bu kasabada ufak bir dükkân açıp tuhafiyecilik yapmak istedi.

Uyarlanan Cümle: Emekli olduktan sonra karısının memleketi Ege Denizi kıyılarında küçük bir dükkân açmak istedi.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Sıfat tümceciiği cümleden çıkarılmıştır. Cümle basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

2. Cümle: Pek becerikli idi.

Uyarlanan Cümle: Çok becerikliydi.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

3. Cümle: Balkan Harbi'nde yaralandıktan sonra da bir kere istifa ederek askerlikten ayrılmış, Üsküdar'da Uncular Sokağı'nda ufak bir yağ ve sabun dükkânı açmıştı.

Uyarlanan Cümle: Balkan Savaşı'nda yaralandıktan sonra askerlikten ayrıldı, Üsküdar'da Uncular Sokağı'nda küçük bir yağ ve sabun dükkânı açtı.

(Zamansal ifadeler standart hale getirilmiştir. Anlatımı zorlaştıran sözcükler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

4. Cümle: O zaman üç ayda işini o kadar ilerletti ki, karşı sırada daha büyük bir mağaza tutarak oraya taşındı.

Uyarlanan Cümle: Üç ay içinde işini büyüttü ve daha büyük bir dükkâna taşındı.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde yeniden yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel Sadeleştirme kriteri)

5. Cümle: Fakat seferberlik çıkınca işler karıştı, tekrar askere istediler.

Uyarlanan Cümle: Fakat o sırada savaş çıktı, tekrar askere almak istediler.

(Belirteç tümceciği ayrıldı. Seferberlik kelimesi yerine savaş kelimesi ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

6. Cümle: Bir hastalık bahane ederek gitmemenin imkanını bulmak üzere idi; karısı tutturdu, -İlle beli kılıçlı zabıt isterim, ben yağcı karısı olayım diye sana varmadım! - dedi.

Uyarlanan Cümle: Bir an “Hastayım ben askere gidemem.” diye yalan söylemeyi düşündü. Ancak karısı “Ben yağcı karısı olmak istemiyorum, subay karısı olmak istiyorum.” diye ısrar etti.

(Örtük anlam açık hâle getirilmiştir. Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Genişletme kriteri)

7. Cümle: O da sesini çıkarmadı.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

8. Cümle: On sene, Çanakkale’den Afyonkarahisar’a kadar birçok yerlerde, cephe gerisi hizmetinde olsa bile, epeyce yıprandı.

Uyarlanan Cümle: On yıl, Çanakkale'den Afyonkarahisar'a kadar on yıl birçok yerde cephe arkasında görev yaptı, yine de çok yoruldu.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

9. Cümle: Bu sefer tekaüt olduğu zaman saçları adamakıllı beyazlanmıştı.

Uyarlanan Cümle: Emekli olduğu zaman saçları iyice beyazlamıştı.

(Sıklığı az olan sözcüğü sıklığı fazla olan ile değiştirilmiş. Sözcüğün alışılmamış kullanımları azaltma yapılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

10. Cümle: Elindeki birkaç yüz lira ile açtığı tuhafiyeci dükkânı ilk zamanlar oldukça iyi işliyor, yani kendisini, karısını ve iki çocuğunu geçindiriyordu.

Uyarlanan Cümle: Elinde birkaç yüz lira ile bir giyim dükkânı açtı. Dükkân ilk başlarda gayet iyi iş yaptı.

(Karmaşık tümce iki basit cümle şeklinde yazılmıştır. Sıfat tümceciğini ikiye bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

11. Cümle: Mahalle arasında ufak bir meydana bakan ve adı tuhafiyeci dükkânı olmasına rağmen içinde kınadan gazyağına, çorap ipliğinden defter ve kaleme kadar her şey bulunan bu basık yerin önü, akşamları, topukları aşınmış takunyalı ve saçları otuz örgülü kızlarla, elinde bir gaz şişesiyle bekleyen ve birbiriyle kavga eden yalınayak oğlan çocuklarıyla dolardı.

Uyarlanan Cümle: Meydana yakın küçük bir dükkân vardı. Küçüktü ama içinde birçok ürün vardı. Kına, gazyağı, çorap ipliği, defter, kalem her şey vardı. Dükkânın önü akşamları kalabalıktı. Kızlar vardı. Kızların ayakkabıları eskiydi. Saçları örgülüydü. Erkek çocukları da vardı. Çocukların ayakları çıplaktı. Elllerinde gaz şişeleri vardı. Birbirleriyle kavga ediyorlardı.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir. Gereksiz sözler çıkarılarak kısaltılmıştır. Cümle bölünmüştür)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

12. Cümle: Yüzer paralık, beşer kuruşluk alışverişlerini ettikten sonra yollarda yarım saat eğlenerek evlerine giden bu çocukların akını bitince, dükkânın önüne iskemlesini atar, çeşmeden dönen ve testiği taktıkları kollarının mukabil tarafına 45 derecelik bir zaviye (açı) ile meyleden biraz daha büyük çocukları ve camiye akşam namazına giden ihtiyarları seyredirdi.

Uyarlanan Cümle: Çocuklar küçük paralarla alışveriş yaptılar. Sonra yolda oynadılar ve evlerine gittiler. Çocuklar gitti. O zaman dükkânın önüne oturdu. Çeşmeden biraz daha büyük çocuklar geliyordu. Onları seyretti. Akşam namazına camiye yaşlı adamlar gidiyordu. Onları da seyretti.

(Orijinal cümledeki uzun ve karmaşık yapı, uyarlamada daha kısa ve basit cümlelere bölünmüştür. "Mukabil tarafına 45 derecelik bir zaviye (açı) ile meyleden" gibi anlatımı zorlaştıran ifadeler silinerek cümle daha anlaşılır hale getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

13. Cümle: Bu mahallede oturan bir iki memur, geçerken onunla birkaç laf atarlar ve o, dükkânını kapayarak bunların en sonuncusuyla beraber evine yollanırdı.

Uyarlanan Cümle: Bu mahallede bir iki memur yaşıyor. Onlar her geçtiklerinde onunla konuşuyorlar. O, dükkanını kapatıyor ve onların en sonuncusuyla eve gidiyordu.

(Karmaşık tümce bölünmüştür. Zamansal ifadeler standart hâle getirilmiştir. Edilgen ve ettirgen yapılar etken hâle getirilmiştir. "Laf atmak" deyimini yerine "konuşmak fiili kullanılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve sözcüksel sadeleştirme kriteri)

14. Cümle: Fakat çocukları yavaş yavaş büyümeye başlamışlardı ve basık tavanlı dükkânın kazancı onları biraz güç geçindiriyordu.

Uyarlanan Cümle: Zamanla çocukları büyümeye başladı. Dükkân küçüktü. Dükkânın parası onlara az gelmeye başladı.

(Karmaşık cümle basitleştirildi. Cümleye bölünmüştür. “Basık tavanlı” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

15. Cümle: Mesela iki seneden beri kendi sırtına bir elbise yaptıramamış, yüzbaşılığından kalma üniformalarını bozduarak giymişti.

Uyarlanan Cümle: Mesela iki yıldır kendine bir takım elbise alamadı. Eski askeri kıyafetleri giymeye devam etti.

(Karmaşık tümce basitleştirilmiştir. Kendi sırtına ifadesindeki sırt kelimesi cümleden silinmiş. Elbise yaptırmak fiili yerine “elbise almak” fiili kullanılmıştır. Yüzbaşılığından kalma üniformaları bozduarak giymek ifadesi örtük anlam olduğu için onun yerine “eski askeri kıyafetleri giymeye devam etti.” ifadesi yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel Sadeleştirme ve Genişletme Yöntemi)

16. Cümle: Gene bozduarak ilk mektebin son sınıfına giden oğluna palto yaptırdığı kurşuni pelerinini, bir zamanlar, ağarmamış saçlarının altında ve dik omuzlarında dalgalanır gibi kıvrılan bu şimdi havı dökülmüş kumaşı, sıska oğlunun sırtında gördükçe gözleri yaşarır gibi oluyordu.

Uyarlanan Cümle: Tekrar eşya sattı. Oğlu ilkokul son sınıfa gidiyordu. Eskiden kendi pelerini vardı. Saçları beyazlamadan önce giyiyordu. Pelerini güzeldi. Şimdi pelerini eskidi. O pelerini terziye verdi. Terzi, pelerinden oğluna gri bir palto yaptı. Oğlu çok zayıftı. Oğlunun üzerinde pelerini gördü. O zaman duygulandı.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir. Sıska oğlunun üzerinde ifadesi yerine “oğlunun üzerinde” ifadesi yazılmıştır. Kurşuni pelerin, dik omuzlar, havı dökülmüş kumaş gibi ifadeler anlamı uzattığı düşünüldüğü için cümleden çıkarılmıştır. Gözleri yaşarmak ifadesi örtük anlam olduğu için uygulanmak fiili ile açık hale hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme, Sözcüksel sadeleştirme kriteri, Genişletme yöntemi))

17. Cümle: Balkan Harbi’nden sonra ticarete atılan o eski ve becerikli adam bu değilmiş gibi, vaziyeti bozuldukça çekingen ve şaşkın bir hâl alıyordu.

Uyarlanan Cümle: Balkan Savaşı'ndan sonra ticaret yaptı ve başarılı oldu. Ama şimdi öyle değildi. İşleri bozuldu. O zaman çekingen ve şaşkın oldu.

(Sıfat tümcecığı ayrılmıştır. Harp kelimesi yerine daha sık kullanılan savaş kelimesi yazılmıştır. “Vaziyeti bozuldukça çekingen ve şakin bir hâl alıyordu.” örtük anlam yerine “ama şimdi öyle değildi. İşleri bozuldu. O zaman çekingen ve şaşkın oldu” ifadesi kullanılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Genişletme yöntemi)

18. Cümle: Nihayet kirayı da veremeyerek dükkânı kapattı. İçindekileri eve taşıdı, sonra iki gaz sandığı olarak pazarcılığa başladı.

Uyarlanan Cümle: Bunun sonucunda da dükkân kirasını ödeyemedi ve dükkânı kapattı. Eşyalarını aldı ve eve götürdü. İki sandık aldı ve pazarcılık yapmaya başladı.

(Karmaşık tümceler basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

19. Cümle: Kasabaya birer saat uzaklıkta iki ufak kasabacık daha vardı; birinde salı, birinde perşembe günleri pazar kurulurdu.

Uyarlanan Cümle: Evine yakın iki küçük kasaba vardı. Küçük kasabanın birinde salı günleri, diğerinde perşembe günleri pazar vardı.

(Anlatımı zorlaştıran ve tümceyi uzatan sözcükler cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

20. Cümle: Kendi kasabalarının pazarı da cumartesi idi.

Uyarlanan Cümle: Kendi kasabasının pazarı da cumartesi günüydü.

(Özgün cümle korunmuştur.)

21. Cümle: Haftanın bu üç gününde dükkândan kalan ufak tefek mallara, şube reisliği yaptığı zamanlar yanında yazıcı olarak bulunmuş olan ve buranın büyükçe tüccarlarından sayılan bir gençten veresiye aldığı şeyleri de katarak bir köşede ufak bir sergi açıyor; heybelerini bir kenara bırakan ve çekişe çekişe pazarlık eden köylü kadınlara hafif ve hâlâ tatlı sesiyle beğendirmeye çalışarak, makara, sakız, düğme, gelin teli satıyordu.

Uyarlanan Cümle: Adam, haftada üç gün pazara gidiyordu. Dükkanında az mal kaldı. Eskiden yanında bir genç çalıştı. O genç şimdi zengin bir tüccar oldu. Ondan borçla mal aldı. Bu malları da pazarda satıyordu. Malları bir köşede gösterdi. Köylü kadınlar geldi. Çantalarını yere bıraktılar. Pazarlık yaptılar. Onlara makara, sakız, düğme, gelin teli sattı. Onlara malları tatlı sesiyle satmaya çalıştı.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir ve cümlelere bölünmüştür. Ettirgen fiil ve edilgen fiil, etken hâle getirilmiştir. "Ufak tefek mallar" yerine "az mal", "şube reisliği yaptığı zamanlar" yerine "eskiden yanında çalıştı", "veresiye aldığı" yerine "borçla aldı" gibi daha yaygın ve anlaşılır kelimeler tercih edilmiştir.)

(Özmen (2019) Sadeleştirme kriteri)

22. Cümle: Öbür kasabalara gitmek için, yalnız o günlere mahsus olarak kiraladığı bir eşeğe, içerisine bütün o çorap kutularını, iplik çilelerini, kına torbalarını doldurduğu iki gaz sandığını yükler, güneş doğmadan yola çıkarak erkenden, pazarı olan kasabaya varırdı.

Uyarlanan Cümle: Adam, diğer kasabalara gitmek için bir eşek kiralıyordu. İki sandığı vardı. Sandıklara çorap kutuları, kına torbaları koydu. Sandıkları eşeğe yükledi. Güneş doğmadan yola çıkıyordu ve pazara erkenden ulaşıyordu.

(Karmaşık cümle bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme kriteri)

23. Cümle: Orada kendisine pek hürmet eden bir helvacıdan genişçe bir kapı kanadı alarak kaldırıma yatırır, kapının dışarıda boşta kalan kısmını taşlarla besler, sonra onun üzerine çeşit çeşit kutuları açardı.

Uyarlanan Cümle: Pazarda bir helvacı vardı. Helvacı ona çok saygılıydı. Helvacıdan büyük bir kapı aldı. Kaldırıma koydu. Kapının altını taşlarla doldurdu. Sonra da üzerinde çeşitli kutuları açtı.

(Zamansal ilişkiler standart haline getirilmiştir. "Pek hürmet eden" ifadesi yerine "saygılı" ifadesi yazılmıştır. "Kapı kanadı" yerine "kapı", "boşta kalan kısmını taşlarla besler" yerine "kapının altını taşlarla doldurdu" gibi basit ifadelerle değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme)

24. Cümle: Kışın yağmur bastırıp bunları yarı ıslak toplayarak bir dükkâna sığındığı, yazın göğsü bağı açık, ak saçları ter içinde, yanı başında bir kâğıtta duran kirazlardan ağzına birkaç tane atıp serinlemeye çalıştığı olurdu.

Uyarlanan Cümle: Kışın yağmur yağdığı zaman eşyalarını toplayıp bir dükkânda bekliyordu. Yazın ise gömleğinin önü açık, beyaz saçları ter içinde, yanındaki bir kâğıt parçasının üzerindeki kirazları yiyor ve serinlemeye çalışıyordu.

(Karmaşık cümleleri daha anlaşılır hale getirilerek basitleştirilmiştir. Yarı ıslak ifadesi cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

25. Cümle: Akşama doğru köylüler -aksata-yı (alışverişi) bitirip eşeklerini öne katarak yola düzöldükleri ve güneş fersiz ve eğri ışıklarıyla gözleri kamaştırır olduğu zaman, o, yarı kapalı gözlerle en tatlı meşguliyetine; hatıralarıyla oynamaya başlardı.

Uyarlanan Cümle: Akşam olduktan sonra köylüler alışverişlerini bitirip eşekleriyle yola çıkıyor. Güneş ışıklarıyla gözleri kamaştırmaya başlıyordu. Tam o sırada anıları aklına geliyordu.

(Cümle yeniden yazılmıştır. Zamansal ilişkiler standart hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

26. Cümle: O zaman ta mektep sıralarından, Harbiye'nin arka duvarından atlayıp kaçarak Beyoğlu'nda çapkınlık etmekten başlayan ve Anadolu ve Rumeli'nin küçüklü büyüklü birçok şehirlerinde, köylerinde dopdolu geçirilen bir hayat, gözlerinin önünde inanılmayacak kadar canlı bir resmi geçit yapardı.

Uyarlanan Cümle: Okul zamanlardan gençliğine kadar bütün hayatını hatırlıyordu.

(Cümle yeniden yazılmıştır. Anlatımı zorlaştıran sözcükler cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

27. Cümle: Hâlimden şikayetçi olan ve bulunduğu vaziyete asla alışamayan bütün insanlarda olduğu gibi onun da muhayyilesi, kendisini bile şaşırta bir mükemmellikle işliyordu.

Uyarlanan Cümle: O da diğer insanlar gibi durumundan şikâyet etti. Durumuna hiç alışmadı. Sürekli hayal kurdu. Hayalleri çok iyiydi. Kendisi bile hayallerine hayran kaldı.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sadeleştirme kriteri)

28. Cümle: Kafasının içinde, kah Arnavutluk'ta sarp bir kayanın üzerindeki kaleden bulanık vadinin görünüşü; kah Yalvaç'ta nişanlanıp sonra dedikodu yüzünden ayrıldığı ve bu yüzden uzun zaman içkiye vurduğu tüfekçi ustasının kızı; kah İstanbul'un o zamanki levantenlere mahsus eğlence yerlerinden birinde Rum kızları ve kendisi gibi izinli arkadaşlarla geçirdiği bir alem; kah bir azgın yağız at; bir muharebe meydanı; hulusa elli senelik ömrünün her safhasından, bazan pek ehemmiyetsiz, bazan hayatının gidişini değiştirmiş bir parça diriliyor, hem de dün olmuş gibi canlı, vuzuh içinde ve tesirli olarak yeniden yaşıyordu.

Uyarlanan Cümle: Kafasının içinde anılar canlandı. Arnavutluk'ta bir kaleden vadi manzarasını hatırladı. Yalvaç'ta nişanlısını hatırladı. Nişanlısı ile dedikodudan ayrıldılar. Çok içki içti. Nişanlısı tüfekçi ustasının kızıydı. İstanbul'da eğlendiği zamanları hatırladı. Rum kızları ve arkadaşları vardı. Bir at gördü. Savaş alanı gördü. Elli yıllık hayatı gözünün önünde geçti. Bazı anlar küçük anlardı. Bazı anlar hayatını değiştirdi. Her şey dün gibiydi. Her şeyi açıkça gördü. Her şey onu etkiledi.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için ayrı cümleler hâlinde ifade edilmiştir. Edilgen ve ettirgen fiiller, etken olarak yazılmıştır. “Muharebe meydanı, vuzuh içinde ve tesirli olarak” gibi ifadeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

29. Cümle: Eşeğini önüne katıp alışverişin bıraktığı on beş yirmi lirayı cebine atarak sarp ve büyük bir tabiatın bütün güzelliğini toplayan yollardan kendi kasabasına dönerken bile bu hatıralardan ayrılmazdı.

Uyarlanan Cümle: Eşeğini aldı ve alışverişten kalan on beş yirmi lirayı cebine koydu. Uçsuz bucaksız bir doğanın güzelliği içinde, dik yollardan eve kadar o anıları düşündü.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak cümleler bölünmüştür. Sarp ve tabiat kelimesi yerine doğa kelimesi tercih edilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri ve Genişletme kriteri)

30. Cümle: O kadar bugünden uzak, o kadar eski hayatının içinde yaşıyordu.

Uyarlanan Cümle: Bugününü düşünmeden eski hayatının içinde yaşıyordu.

(Cümledeki o kadar ifadesi çıkarılarak fazla ifadesi eklendi. Cümle yeniden yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

31. Cümle: Yanı başında onunla beraber eşeklerini önlerine katan ve harıl harıl alışveriş lafı eden Alanyalılar, önünde yırtık pabuçlarını sürüye sürüye giden ve toplayabildikleri sadakaları torbalarına doldurup sırtlarına vuran profesyonel dilenciler, daha birçok köylüler, nane yağcılar, bir yaylı araba ile geçen manifaturacılar, ortalığı toza bulayan bir otomobile yoldakileri iki yana fırlatan zeytinyağı fabrikatörleri ona, tanımadığı, yeryüzünde bulunduğunu bile bilmediği bir memleketin adamları gibi yabancı, uzak, sis içinde görünüyorlardı.

Uyarlanan Cümle: Hemen gözünün önünde eşekleriyle birlikte Alanyalılar vardı. Alışverişten bahsediyorlardı, bir yandan önünde yırtık ayakkabılı dilenciler sadaka topluyor diğer yandan köylülere, nane yağcılar, manifaturacılar ve havalı zeytin yağı fabrikatörlerine bakıyordu. Tüm bunlar ona oldukça yabancı ve alışılmadık geliyordu.

(Cümle anlamı bozmayacak şekilde basitleştirilmiştir. Cümlelere bölünmüştür. “Yırtık pabuçlarını sürüye sürüye giden” ifadesi yerine “yırtık ayakkabılı dilenciler” ifadesi kullanılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme Kriteri)

32. Cümle: Bir gün, bir vaka onu bugünden alarak eski hayatının ta ortasına; bütün romantikliği ve acayıplığı ile muhayyilesinin dünyasına götürdü. Böylece hayatının son ve güzel hadisesini yaşadı, fakat bu, aynı zamanda onun her şeyinin sonu oldu:

Uyarlanan Cümle: Bir gün, bir olay onu bugünden eski hayatına götürdü. Böylece hayatının son ve güzel olayını yaşadı. Ancak aynı zamanda onun için her şeyin sonu oldu.

(Cümle basitleştirilmiş, anlatımı bozan sözcükler atılmış ve anlamı kolaylaştırmak için ayrı cümleler hâlinde ifade edilmiştir. “Vaka kelimesi “olay” kelimesi ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve sözcüksel sadeleştirme kriteri)

33. Cümle: Gene böyle grup hâlinde pazardan dönerlerken dar bir boğazda, fundalıkların arasından üç silahlı göründü.

Uyarlanan Cümle: Yine bir gün pazardan grup halinde dönüyorlardı. Tam o esnada çalılıkların arasından silahlı üç adam çıktı.

(Tam o esnada ifadesiyle Zamansal ifade açık hâle getirilmiştir. Bağlantıları “Fundalıklar” kelimesi yerine çalılıklar kelimesi kullanılmıştır. “Dar bir boğazda” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme Kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

34. Cümle: Etrafındakilerin şiddetli korku nöbetleri geçirdiklerinin, telaşla kaçacak yer aradıklarının farkına bile varmayan eski zabıt, -Soyunun!- diye bağırarak boğukça bir sesle kendine geldi.

Uyarlanan Cümle: Tam bir şok içindeydi. Etrafındaki insanları görmüyor ve paniği anlamıyordu. Tam bu sırada “Soyunun” sesi onu kendine getirdi.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir. “Etrafındakilerin şiddetli korku nöbetleri geçirdiklerinin, telaşla kaçacak yer aradıklarının farkına varmayan örtük anlamı, “şok içindeydi” ifadesi ile açık hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme kriteri, Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri, Genişletme Yöntemi))

35. Cümle: Derhal eli ceketinin iç cebine gitti. Pazardaki alışverişin bıraktığı yirmi iki lira burada idi ve bu bütün sermayesinin yarısından fazlasıydı.

Uyarlanan Cümle: Eli hemen ceketinin iç cebine gitti. Pazar parasının bir kısmı cebindeydi.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

36. Cümle: Birkaç haftadan beri ağızlarda, karı meselesi yüzünden dağa çıkan ve birkaç köy basan bir eşkıyanın lafı dolaşıyordu; fakat bu sıkı zamanlarda onun böyle yol kesecek kadar ileri gideceği, her şeyden kuşkulanan Aksekili aktarların bile aklına gelmemişti.

Uyarlanan Cümle: Evet, bir süredir herkes hayduttan bahsediyordu ama hiç kimse bir gün bu haydut ile karşılaşmayı beklemiyordu. En şüpheli pazarcılar bile bunu beklemiyordu.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde yeniden yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

37. Cümle: Üzerlerine dikilen silahların karşısında herkes süratle soyunuyor ve çeşit çeşit elbiseli adamların yerinde beyaz çamaşır ve titreşen şekiller kalıyordu.

Uyarlanan Cümle: Haydut silahı köylülere doğrulttu, köylüler korkuyla soyunmaya başladı, artık bembeyaz çamaşırlarıyla titriyorlardı.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde yeniden yazılmıştır. “Çeşit çeşit elbiseli adamlar” ifadesi “köylüler” ifadesi ile art gönderim açık hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019)) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri)

38. Cümle: Eşkialardan biri uzakta ve silahı elinde bekledi, öteki ikisi yolcuların yanına gelerek yerdeki elbiseleri karıştırdılar, bütün paraları ve saatleri aldıktan ve elbiselerden de kendilerine üç takım seçtikten sonra, bir köşeye birikmiş bekleyen pazarcıların yanına giderek ağızlarının içini, avuçlarını muayene ettiler ve parmaklarından gümüş yüzükleri söküp aldılar.

Uyarlanan Cümle: Haydutlardan biri elinde silahla uzakta bekliyordu. Diğer ikisi yolcuların yanına geldi ve yerdeki giysileri karıştırdı. Tüm parayı ve saatleri aldı. Kendilerine üç takım elbise seçtikten sonra köşedeki pazarcıların yanına gitti.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için ayrı cümleler hâlinde ifade edilmiştir. “Eşkya” kelimesi yerine “haydut”, “öteki” kelimesi değiştirilmiştir. “Ağızlarının içini, avuçlarını muayene ettiler ve parmaklarından gümüş yüzükleri söküp aldılar.” Cümlesi çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri)

39. Cümle: Akşamın alacakaranlığında, ağaçların yukarıdan doğru gelen uğultusuyla derenin aşağıdan gelen şarılısı arasında bu beyazlar yığını ve onların arasında, çamaşırlarından

daha beyaz kalmış kolları ve seyrek beyaz saçlarıyla eski zabıt hiç de gülünç olmayan bir manzara idi.

Uyarlanan Cümle: Alacakaranlıkta, yukarıdaki ağaçların sesi ve derenin su sesi arasında, O kalabalıkta, çamaşırlarından bile daha beyaz kolları ve seyrek beyaz saçlarıyla yaşlı bir asker duruyordu. Bu manzara, hiç de komik değildi.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için ayrı cümleler hâlinde ifade edilmiştir. Cümle basitleştirilmiş. Akşam kelimesi cümleden çıkarılmıştır. “Zabıt” kelimesi yerine “asker” kelimesi tercih edilmiştir. Gülünç kelimesi komik kelimesi ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

40. Cümle: Dudaklarının kenarı acı acı bükülmüştü, kâh eşkıyaların karıştırdıkları gaz sandıklarının altında öteye beriye dönen eşeğe, kâh gözleri patlayacakmış gibi dışarı fırlayan Alanyalı manifaturacıya bakıyordu.

Uyarlanan Cümle: Haydutlar eşeklerin üzerindeki eşyaları karıştırıyordu. Üzgün bir şekilde bir taraftan eşeklere bakıyor bir taraftan da korku dolu arkadaşına bakıyordu.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için ayrı cümleler hâlinde ifade edilmiştir. “Dudaklarının kenarı acı acı bükülmüştü.” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme)

41. Cümle: Eşkıyalar işlerini bitirdikten sonra bunlara üstlerini giymelerini söylediler.

Uyarlanan Cümle: Haydutlar işlerini bitirdikten sonra, onlara “ Giysilerini giyin!” dedi.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Dolaylı anlatım azaltılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

42. Cümle: Ondan sonra silahlarını doğrultarak: -Hadi bakalım, marş!- diye bağırdılar.

Uyarlanan Cümle: Silahlarını çektiler ve “Yürüyün” dediler.

(Dolaylı anlatım azaltılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

43. Cümle: Herkes ağır ağır ve adeta ayakları gitmek istemeyerek yürüyordu.

Uyarlanan Cümle: Herkes isteksiz ve yavaş yürüyordu.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

44. Cümle: Geride durup bekleyen eşkıyanın: çete başının önünden geçerken hepsi korkudan önlerine bakıyorlardı.

Uyarlanan Cümle: Hayduttun önünden başlarını kaldırmadan korkuyla geçtiler.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde yeniden yazılmıştır. Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

45. Cümle: Kafilenin en sonunda giden eski zabıt başını kaldırarak orada, yarı adam boyu yüksekliğinde bir taşın üstünde silahına dayanmış duran adama uzun uzun baktı, merakla baktı ve sonra gözlerini ileri çevirerek yürümeye başladı.

Uyarlanan Cümle: En arkadaki yaşlı asker başını kaldırdı ve taşın üstündeki eşkıyaya merakla baktı, baktı ve ilerledi.

(“Zabıt” kelimesi “asker” kelimesi ile değiştirilmiştir. “Baktı” fiili tekrar yapılmıştır. “Yarı adam boyu yüksekliğindeki” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. Cümle yeniden yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri ve Genişletme yöntemi)

46. Cümle: Fakat eşkıya birdenbire bulunduğu taştan atlayıp onu kolundan yakaladı, kendine çevirerek gitgide koyulaşan akşamın içinde hayretle baştan aşağı süzdü.

Uyarlanan Cümle: Ama haydut aniden taştan aşağıya atladı. Yaşlı askeri kolundan tuttu ve dikkatlice ona baktı.

(Eşkıya” kelimesi “haydut” kelimesi, “birdenbire” kelimesi “aniden” ile değiştirilmiştir. “Kolundan yakaladı” ifadesi yerine “kolundan tuttu” şeklide yazılmıştır. “Baştan aşağı süzmek” deyimini “dikkatlice bakmak” ifadesi ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

47. Cümle: Sonra, elleri yanına çekilmiş, gözleri hüznü içinde: -Beni tanımadın mı bey?- dedi.

Uyarlanan Cümle: Sonra ellerini yanına indirdi. Gözleri hüznüydü. Askere “Beni tanımadınız mı?” efendim diye sordu.

(Anlamı kolaylaştırmak için cümle bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

48. Cümle: O baktı, bu zayıf, sinirli, kırmızımtırak gözlü yüze dikkatle baktı, sonra omuzundan tutarak yavaş sesle: -Tanıdım, sen şey değil misin?- dedi ve onun ismini söyledi.

Uyarlanan Cümle: Yaşlı subay şöyle baktı, omuzundan tuttu “Tanıdım.” dedi ve adını söyledi.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde yeniden yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme)

49. Cümle: Bu karşısındaki, kendisi bir zamanlar Çanakkale’de divaniharp azası iken askerden kaçan, sonra bir gece yarısı kapıya gelip: -Aman bey, beni kurşuna dizdirme, ben teslim olacağım! - diye yalvaran bu taraflı bir neferd.

Uyarlanan Cümle: Karşısındaki bir asker kaçağıydı ve bir zamanlar subaya gelip “Beni öldürmeyin, teslim olacağım.” demişti.

(Dolalı anlatımı azaltma) “Nefer” kelimesi “asker” kelimesi ile değiştirilmiştir.” kendisi bir zamanlar Çanakkale’de divaniharp azası iken” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri, Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri ve Genişletme Yöntemi)

50. Cümle: O zaman divanharpta onu kurtarmış, sonra da bir ay kadar yanına emir eri almıştı.

Uyarlanan Cümle: O zamanlar onu askeri mahkemeden kurtardı ve ardından yaklaşık bir ay kadar yardımcı olsun diye yanına aldı.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

51. Cümle: Namuslu bir çocuk olduğu hâlde çok sinirli ve ataktı.

Uyarlanan Cümle: Namuslu bir çocuk olmasına rağmen çok sinirli ve saldırgandı.

(“Ataktı” kelimesi yerine “saldırgandı” kelimesi kullanılarak yüklem haline getirilmiştir. Hâlde bağlacı yerine doğrudan zıtlık ifade eden -masına rağmen ifadesi kullanılmıştır. Bağlantılar açık hâle getirilmiştir.).

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri ve Genişletme yöntemi)

52. Cümle: Ufak bir laf için arkadaşları ile boğaz boğaza girerdi.

Uyarlanan Cümle: Önemsiz bir durum için arkadaşları ile kavga ediyordu

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Boğaz boğaza girmek deyimi açık hale getirildi.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

53. Cümle: Bu yüzden yanında fazla alıkoyamayarak karargâha göndermiş ve o zamandan beri bir daha adını bile duymamıştı.

Uyarlanan Cümle: Bu yüzden onu uzun süre yanında tutmadı ve o zamandan beri bir daha adını duymadı.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

54. Cümle: Öteki hemen arkadaşlarını çağırarak eski zabiti onlara tanıttı, elini öptü.

Uyarlanan Cümle: Haydut hemen arkadaşlarını çağırdı. Yaşlı subayı onlara tanıttı. Onlara yaşlı subayın “Elini öpün!” dedi.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Dolaylı anlatım azaltılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

55. Cümle: Aldıkları parasını geriye verdikten sonra, onun birkaç misli daha da para verdiler.

Uyarlanan Cümle: Yaşlı subaydan aldıkları parayı ve ona daha çok para verdiler.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sadeleştirme kriteri)

56. Cümle: Eski neferin: -Vah beyim, siz bu hâllere mi geldiniz! - derken gözleri yaşıyor gibiydi.

Uyarlanan Cümle: Eski er, subayın yüzüne bakıyor ve üzüntüyle “Siz bu hallere mi geldiniz?” diye hayıflanıyordu.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

57. Cümle: Kendisinden bahsederken: -Ne yapalım beyim, bir namus meselesi yüzünden başımıza bu işler geldi.

Uyarlanan Cümle: Haydut “Benim bir karım vardı. Bir adam ona baktı ve kötü sözler söyledi. Bu duruma çok kızdım. Bu olay sebebiyle haydutluk yapıyorum.” diye açıklama yaptı.

(Dolaylı anlatım doğrudan anlatıma dönüştürülmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

58. Cümle: Eh, aç da durulmuyor, Allah taksiratımızı affetsin!- dedi.

Uyarlanan Cümle: “Aç kalmak istemiyorum, Allah hatamızı affetsin.” dedi

(Örtük anlam açık hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Genişletme yöntemi)

59. Cümle: Zabiti en çok sarsan şey, eski neferinin tavırları idi.

Uyarlanan Cümle: Bu eski subayı bu eski askerinin davranışları etkiledi.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

60. Cümle: Hiçbir zaman kendisine karşı eski muamelesini değiştirmiyor, elleri yanında, adeta bir iş buyurmasını bekliyordu.

Uyarlanan Cümle: Haydut kendisine her zamanki gibi saygıyla davrandı.

(Uzun cümle kısa hale getirilmiştir. “Elleri yanında, adeta bir iş buyurmasını bekliyordu.” İfadesi cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri)

61. Cümle: Öteki iki kişi de biraz geride ve elleri göbeklerinde bekliyorlardı.

Uyarlanan Cümle: Diğer iki haydut da aynı şekilde beklediler.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

62. Cümle: Biraz daha konuştuktan sonra: -Hadi beyim, geç kaldım, bizi gönülden çıkarma duanı bekleriz!- diyerek onu gönderdiler.

Uyarlanan Cümle: Biraz daha sohbet ettikten sonra “Hadi Beyim, bizi unutma.” dedi ve onu serbest bıraktı.

(“Gönülden çıkarma” ifadesi örtük anlamı açık hale getirme “Bizi unutma” şeklinde ifade edilmiştir. Cümle basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri)

63. Cümle: Eski zabıt, ormanın yukarısından gelen uğultusu ile derenin aşağıdan gelen şarılması arasında, gözleri karşı yardan doğru çıkan ayın ilk ışıklarında, ağır ağır yürüyordu.

Uyarlanan Cümle: Eski subay, yukarıdan ormanın sesini ve aşağıdan derenin sesini dinliyordu. Ay, karşıdaki iki dağın arasından yükseliyordu ve eski asker hem ayın ışığını seyrediyor hem de ağır ağır yürüyordu.

(Karmaşık tümce bölünmüştür. Bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

64. Cümle: İçerisi bu dereden çok daha büyük birtakım nehirlerle dolup boşalıyor, kâh gülüyor, kâh gözleri yaşarıyordu.

Uyarlanan Cümle: İçinde dereden daha büyük nehirler vardı. İçinde duygular karmaşıktı. Bazen güldü. Bazen gözlerinde yaşlar vardı.

(Karmaşık cümle bölünmüştür. Soyut durum, somut hâle getirilmiştir. Örtük anlatım açık hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Genişletme yöntemi)

65. Cümle: Fakat kasabaya gelenler hemen meseleyi karakola haber vermişlerdi.

Uyarlanan Cümle: Ancak kasabadakiler hemen durumu karakola haber verdiler.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

66. Cümle: İçlerinden biri bunun geriye kalıp eşkıyalarla uzun boylu görüşüğünü de saklanıp seyretmiş ve jandarmalara bildirmişti.

Uyarlanan Cümle: İçlerinden biri gizlice subayı izlemiş “Subay, haydutlarla uzun uzun konuşuyordu., gördüm.” diye jandarmaya anlatmıştı.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. “Bunun” kelimesi “subay” kelimesi ile değiştirilmiştir. Subay, haydutlarla uzun uzun konuşuyordu, gördüm.” Bağlantılar açık hâle getirilmiştir.

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri)

67. Cümle: Şehre girerken yakalayıp ifadesini almaya götürdüler.

Uyarlanan Cümle: Subay şehre vardıktan sonra jandarma yakaladı ve ifadesini almaya götürdü.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Zamansal ilişkileri standart haline getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

68. Cümle: Üzeri arandığı zaman çıkan paralar ve biraz perişan gözleri, şüpheleri büsbütün arttırdı.

Uyarlanan Cümle: Cebindeki paralar ve üzgün gözleri onu şüpheli yaptı.

(Cümle basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

69. Cümle: Eşkıyalarla sözlü olduğu, onlara habercilik ettiği iddiasıyla tevkif edildi.

Uyarlanan Cümle: Jandarmalar “Haydutlarla birlikte çalışıyor.” diye düşündüler ve subayı tutukladılar.

(Cümle yeniden yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

71. Cümle: Tahkikat ilerleyince meselenin meydana çıkacağı muhakkaktı; fakat buna vakit kalmadan o, tevkifinin yirminci günü, ömrünün o belki en geniş gününü kovalayan bu dar günlere tahammül edemeyerek hapisanede öldü.

Uyarlanan Cümle: Soruşturma ilerledi, suçsuzdu. Ancak buna zaman gösterecekti. Ama henüz hapisanedeki yirminci gününde dayanamaz ve cezaevinde öldü.

(Zaman dilimi daha basit hale getirilmiş. Karmaşık yapılar daha basit hale getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

4.1.1. Uyarlanmış Hikâye “Pazarcı”

Emekli olduktan sonra karısının memleketi Ege Denizi kıyılarında küçük bir dükkân açmak istedi. Çok becerikliydi. Balkan Savaşı’nda yaralandıktan sonra askerlikten ayrıldı, Üsküdar’da Uncular Sokağı’nda küçük bir yağ ve sabun dükkânı açtı. Üç ay içinde işini büyüttü ve daha büyük bir dükkâna taşındı. Fakat o sırada savaş çıktı, tekrar askere almak istediler. Bir an “Hastayım ben askere gidemem.” diye yalan söylemeyi düşündü. Ancak karısı “Ben yağcı karısı olmak istemiyorum, subay karısı olmak istiyorum.” diye ısrar etti. O da sesini çıkarmadı. On yıl, Çanakkale’den Afyonkarahisar’a kadar on yıl birçok yerde cephe arkasında görev yaptı, yine de çok yoruldu. Emekli olduğu zaman saçları iyice beyazlamıştı.

Elinde birkaç yüz lira ile bir giyim dükkânı açtı. Dükkân ilk başlarda gayet iyi iş yaptı. Meydana yakın küçük bir dükkân vardı. Küçüktü ama içinde birçok ürün vardı. Kına, gazyağı, çorap ipliği, defter, kalem her şey vardı. Dükkânın önü akşamları kalabalıktı. Kızlar vardı. Kızların ayakkabıları eskiydi. Saçları örgülüydü. Erkek çocukları da vardı. Çocukların ayakları çıplaktı. Elllerinde gaz şişeleri vardı. Birbirleriyle kavga ediyorlardı. Çocuklar küçük paralarla alışveriş yaptılar. Sonra yolda oynadılar ve evlerine gittiler. Çocuklar gitti. O zaman dükkânın önüne oturdu. Çeşmeden biraz daha büyük çocuklar geliyordu. Onları seyretti. Akşam namazına camiye yaşlı adamlar gidiyordu. Onları da seyretti. Bu mahallede bir iki memur yaşıyor. Onlar her geçtiklerinde onunla konuşuyorlar. O, dükkanını kapatıyor ve onların en sonuncusuyla eve gidiyordu.

Zamanla çocukları büyümeye başladı. Dükkân küçüktü. Dükkânın parası onlara az gelmeye başladı. Mesela iki yıldır kendine bir takım elbise alamadı. Eski askeri kıyafetleri giymeye devam etti. Tekrar eşya sattı. Oğlu ilkokul son sınıfa gidiyordu. Eskiden kendi pelerini vardı. Saçları beyazlamadan önce giyiyordu. Pelerini güzeldi. Şimdi pelerini eskidi. O pelerini terziye verdi. Terzi, pelerinden oğluna gri bir palto yaptı. Oğlu çok zayıftı. Oğlunun üzerinde pelerini gördü. O zaman duygulandı. Balkan Savaşı’ndan sonra ticaret yaptı ve başarılı oldu. Ama şimdi öyle değildi. İşleri bozuldu. O zaman çekingen ve şaşkın oldu.

Bunun sonucunda da dükkân kirasını ödeyemedi ve dükkânı kapattı. Eşyalarını aldı ve eve götürdü. İki sandık aldı ve pazarcılık yapmaya başladı.

Evine yakın iki küçük kasaba vardı. Küçük kasabanın birinde salı günleri, diğerinde perşembe günleri pazar vardı. Kendi kasabasının pazarı da cumartesi günüydü. Adam, haftada üç gün pazara gidiyordu. Dükkanında az mal kaldı. Eskiden yanında bir genç çalıştı. O genç şimdi zengin bir tüccar oldu. Ondakı borçla mal aldı. Bu malları da pazarda satıyordu. Malları

bir köşede gösterdi. Köylü kadınlar geldi. Çantalarını yere bıraktılar. Pazarlık yaptılar. Onlara makara, sakız, düğme, gelin teli sattı. Onlara malları tatlı sesiyle satmaya çalıştı. Adam, diğer kasabalara gitmek için bir eşek kiraliyordu. İki sandığı vardı. Sandıklara çorap kutuları, kına torbaları koydu. Sandıkları eşeğe yükledi. Güneş doğmadan yola çıkıyordu ve pazara erkenden ulaşıyordu. Pazarda bir helvacı vardı. Helvacı ona çok saygılıydı. Helvacıdan büyük bir kapı aldı. Kaldırırma koydu. Kapının altını taşlarla doldurdu. Sonra da üzerinde çeşitli kutuları açtı. Kışın yağmur yağdığı zaman eşyalarını toplayıp bir dükkânda bekliyordu. Yazın ise gömleğinin önü açık, beyaz saçları ter içinde, yanındaki bir kâğıt parçasının üzerindeki kirazları yiyor ve serinlemeye çalışıyordu.

Akşam olduktan sonra köylüler alışverişlerini bitirip eşekleriyle yola çıkıyor. Güneş ışıklarıyla gözleri kamaştırmaya başlıyordu. Tam o sırada anıları aklına geliyordu. Okul zamanlardan gençliğine kadar bütün hayatını hatırlıyordu.

O da diğer insanlar gibi durumundan şikâyet etti. Durumuna hiç alışamadı. Sürekli hayal kurdu. Hayalleri çok iyiydi. Kendisi bile hayallerine hayran kaldı. Kafasının içinde anılar canlandı. Arnavutluk'ta bir kaleden vadi manzarasını hatırladı. Yalvaç'ta nişanlısını hatırladı. Nişanlısı ile dedikodudan ayrıldılar. Çok içki içti. Nişanlısı tüfekçi ustasının kızıydı. İstanbul'da eğlendiği zamanları hatırladı. Rum kızları ve arkadaşları vardı. Bir at gördü. Savaş alanı gördü. Elli yıllık hayatı gözünün önünde geçti. Bazı anlar küçük anlardı. Bazı anlar hayatını değiştirdi. Her şey dün gibiydi. Her şeyi açıkça gördü. Her şey onu etkiledi.

Eşeğini aldı ve alışverişten kalan on beş yirmi lirayı cebine koydu. Uçsuz bucaksız bir doğanın güzelliği içinde, dik yollardan eve kadar o anıları düşündü. Bugününü düşünmeden eski hayatının içinde yaşıyordu. Hemen gözünün önünde eşekleriyle birlikte Alanyalıları vardı. Alışverişten bahsediyorlardı, bir yandan önünde yırtık ayakkabılı dilenciler sadaka topluyor diğer yandan köylülere, nane yağcılar, manifaturacılar ve havalı zeytin yağı fabrikatörlerine bakıyordu. Tüm bunlar ona oldukça yabancı ve alışılmadık geliyordu.

Bir gün, bir olay onu bugünden eski hayatına götürdü. Böylece hayatının son ve güzel olayını yaşadı. Ancak aynı zamanda onun için her şeyin sonu oldu.

Yine bir gün pazardan grup halinde dönüyorlardı. Tam o esnada çalılıkların arasından silahlı üç adam çıktı. Tam bir şok içindeydi. Etrafındaki insanları görmüyor ve paniği anlamıyordu. Tam bu sırada “ Soyunun” sesi onu kendine getirdi. Eli hemen ceketinin iç cebine gitti. Pazar parasının bir kısmı cebindeydi.

Evet, bir süredir herkes hayduttan bahsediyordu ama hiç kimse bir gün bu haydut ile karşılaşmayı beklemiyordu. En şüpheli pazarcılar bile bunu beklemiyordu. Haydut silahı köylülere doğrulttu, köylüler korkuyla soyunmaya başladı, artık bembeyaz çamaşırlarıyla titriyorlardı. Haydutlardan biri elinde silahla uzakta bekliyordu. Diğer ikisi yolcuların yanına geldi ve yerdeki giysileri karıştırdı. Tüm parayı ve saatleri aldı. Kendilerine üç takım elbise seçtikten sonra köşedeki pazarcıların yanına gitti.

Alacakaranlıkta, yukarıdaki ağaçların sesi ve derenin su sesi arasında, O kalabalıkta, çamaşırlarından bile daha beyaz kolları ve seyrek beyaz saçlarıyla yaşlı bir asker duruyordu. Bu manzara, hiç de komik değildi. Haydutlar eşeklerin üzerindeki eşyaları karıştırıyordu. Üzgün bir şekilde bir taraftan eşeklere bakıyor bir taraftan da korku dolu arkadaşına bakıyordu.

Haydutlar işlerini bitirdikten sonra, onlara ‘ ‘ Giysilerini giyin!’ dedi. Silahlarını çektiler ve ‘ ‘Yürüyün’ dediler. Herkes isteksiz ve yavaş yürüyordu. Hayduttun önünden başlarını kaldırmadan korkuyla geçtiler. En arkadaki yaşlı asker başını kaldırdı ve taşın üstündeki eşkıyaya merakla baktı, baktı ve ilerledi. Ama haydut aniden taştan aşağıya atladı. Yaşlı askeri kolundan tuttu ve dikkatlice ona baktı. Sonra ellerini yanına indirdi. Gözleri hüznüydü. Askere ‘ ‘Beni tanımadınız mı?’ efendim diye sordu.

Yaşlı subay şöyle baktı, omuzundan tuttu ‘ ‘Tanıdım.’ dedi ve adını söyledi. Karşısındaki bir asker kaçağıydı ve bir zamanlar subaya gelip ‘ ‘Beni öldürmeyin, teslim olacağım.’ demişti. O zamanlar onu askeri mahkemedan kurtardı ve ardından yaklaşık bir ay kadar yardımcı olsun diye yanına aldı. Namuslu bir çocuk olmasına rağmen çok sinirli ve saldırganı. Önemsiz bir durum için arkadaşları ile kavga ediyordu. Bu yüzden onu uzun süre yanında tutmadı ve o zamandan beri bir daha adını duymadı.

Haydut hemen arkadaşlarını çağırdı. Yaşlı subayı onlara tanıttı. Onlara, yaşlı subayın ‘ ‘Elini öpün!’ dedi. Yaşlı subaydan aldıkları parayı ve ona daha çok para verdiler. Eski er, subayın yüzüne bakıyor ve üzüntüyle ‘ ‘Siz bu hallere mi geldiniz?’ diye hayıflanıyordu. Haydut ‘ ‘Benim bir karım vardı. Bir adam ona baktı ve kötü sözler söyledi. Bu duruma çok kızdım. Bu olay sebebiyle yüzünden haydutluk yapıyorum.’ diye açıklama yaptı. ‘ ‘Aç kalmak istemiyorum, Allah hatamızı affetsin.’ dedi. Bu eski subayı bu eski askerinin davranışları etkiledi. Haydut kendisine her zamanki gibi saygıyla davrandı. Diğer iki haydut da aynı şekilde beklediler. Biraz daha sohbet ettikten sonra ‘ ‘Hadi Beyim, bizi unutma.’ dedi ve onu serbest bıraktı.

Eski subay, yukarıdan ormanın sesini ve aşağıdan derenin sesini dinliyordu. Ay, karşıdaki iki dağın arasından yükseliyordu ve eski asker hem ayın ışığını seyrediyor hem de

ağır ağır yürüyordu. İçinde dereden daha büyük nehirler vardı. İçinde duygular karmaşıktı. Bazen güldü. Bazen gözlerinde yaşlar vardı.

Ancak kasabadakiler hemen durumu karakola haber verdiler. İçlerinden biri gizlice subayı izlemiş “Subay, haydutlarla uzun uzun konuşuyordu., gördüm.” diye jandarmaya anlatmıştı. Subay şehre vardıktan sonra jandarma yakaladı ve ifadesini almaya götürdü. Cebindeki paralar ve üzgün gözleri onu şüpheli yaptı. Jandarmalar “Haydutlarla birlikte çalışıyor.” diye düşündüler ve subayı tutukladılar. Soruşturma ilerledi, suçsuzdu. Ancak buna zaman gösterecekti. Ama henüz hapishanedeki yirminci gününde dayanamaz ve cezaevinde öldü.

4.2. “Arabalar Beş Kuruşa” Hikâyesinin A2 Seviyesine Uyarlanması

1. Cümle: Akşam, caddelerin kalabalık zamanında, köşe başına bir kadınla bir çocuk gelirdi.

Uyarlanan Cümle: Akşam vakti, sokaklar kalabalık oluyordu. Tam bu zamanlarda bir kadın ve bir çocuk köşeye geliyordu.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Zamansal ifadeler standart hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sadeleştirme kriteri)

2. Cümle: Siyah bir çarşafa bürünen kadın elleriyle çarşafını yüzüne kapatır, yalnız iki siyah göz, sokağın yarı aydınlığında, parıltısız, önüne bakardı.

Uyarlanan Cümle: Siyah kıyafetli kadın, yüzünü elleriyle örtüyordu. Sadece iki siyah göz görünüyordu. Sokak biraz aydınlıktı. Önüne bakıyordu.

(Karmaşık tümce bölünmüştür. Siyah bir çarşafa bürünen kadın, siyah kıyafetli kadın olarak ifade edilmiştir. Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri ve Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri)

3. Cümle: Çocuk yanında ayakta dururken o çömelir, küçük bir çuvaldan birtakım oyuncaklar çıkarırdı.

Uyarlanan Cümle: Çocuk yanına geliyordu, ayakta duruyordu. Kadın küçük bir çuvaldan bazı oyuncaklar çıkarıyordu.

(Çocuğun kadının yanında durması, onun oyuncakları görebileceğine dair bir beklenti oluşturur. Uyarlanan cümlede, "Çocuk yanına geliyordu, ayakta duruyordu" ifadesiyle bu beklenti daha belirgin şekilde ifade edilmiştir. Örtük anlam açık hâle getirilmiştir. Bazı sözcükler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri ve Genişleme yöntemi)

4. Cümle: Bunlar bir değneğin ucuna takılmış bir çift tahta tekerlekti.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

5. Cümle: Tekerleklerin üzerinde, iki yuvarlak tahtanın arasına çivilenmiş dört çubuktan ibaret kameriye gibi bir şey duruyor ve tekerlekler yerde yürütülünce bu kameriye fırl fırl dönüyordu.

Uyarlanan Cümle: Tekerleklerin üstünde bir oyuncak duruyordu. İki yuvarlak tahta vardı. Dört çubuk tahtalara takılmıştı. Bir güneşlik gibi görünüyordu. Tekerlekler yerde hareket ediyordu. Oyuncak da dönüyordu.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Cümle yeniden yazılmıştır. Kameriye gibi bir şey ifadesi güneşlik gibi bir şey olarak açıklanmıştır. Tekrar ve yeniden yazma yöntemiyle örtük anlatımı belirtik kılma “tekerlekler yerde yürütülünce” yerine tekerlekler yerde hareket ettiği zaman bağlantıları açık hale getirme)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme Kriteri, Sözcüksel Sadeleştirme Kriteri ve Genişletme Yöntemi)

6. Cümle: Oyuncaklar kadının önünde dizilince çocuk bir tanesini eline alıyor, kaldırımında ileri geri götürerek incecik sesiyle bağırmaya başlıyordu:

Uyarlanan Cümle: Kadın oyuncakları önüne sıra sıra koydu, çocuk bir tanesini aldı, kaldırımında oynadı ve incecik sesiyle bağırmaya başladı.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Orijinal cümlede, Kadının oyuncakları dizmesi, bu oyuncakları satma amacını taşır. Oyuncakların dizilmesiyle

birlikte çocuğun hemen birini alıp oynamaya başlaması, Çocuğun oyuncuğu alarak kaldırım da ileri geri sürmesi ve bağırması, onun oyunculara olan yoğun ilgisini ve heyecanını dolaylı bir şekilde yansıtır. Örtük anlatım açık hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri ve Genişletme yöntemi)

7. Cümle: “Arabalar beş kuruşa... Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

8. Cümle: Ve sokaklar tenhalaşınca kadar, belki üç dört saat, burada duruyorlardı.

Uyarlanan Cümle: Ve sokaklar تنها hale gelene kadar, belki üç dört saat, burada duruyorlardı.

(Fiilimsi, edat ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme kriteri)

9. Cümle: Çocuk sekiz yaşında vardı, fakat ilk görüşte altı yaşından fazla denilemezdi.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

10. Cümle: Zayıf ve minimini idi.

Uyarlanan Cümle: Zayıf ve minikti.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel Sadeleştirme kriteri)

11. Cümle: Sonra, hiç durmadan bağırın sesi küçük bir kızın sesi gibi ince ve titrekti.

Uyarlanan Cümle: Daha sonra sesi sürekli bağırdı. Sesi küçük bir kızın sesi gibi ince ve titriyordu.

(“Bağırın” sıfat fiili, “bağırdı” şeklinde etken fiil yapılmıştır. Titrekti yerine titriyordu fiili yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

12. Cümle: “Beş kuruşa!” derken “ş”lere basıyor ve dudaklarının arasından onları ezerek çıkarıyordu.

Uyarlanan Cümle: Beş kuruşa!” diyor, “ş”lere basıyor ve dudaklarının arasından onları zorla çıkarıyordu.

(Ezerek zarf fiili, zorla zarfı ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

13. Cümle: Kendisi de annesi gibi hep önüne bakar ve başını kaldırmazdı.

Uyarlanan Cümle: Annesi gibi o da her zaman önüne bakıyordu. Başını kaldırmıyordu.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için bölünmüştür. Zamansal ifadeler standartlaştırılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

14. Cümle: Buldukları köşenin biraz ötesinde parlak vitrinli bir tuhafiyeye mağazası vardı.

Uyarlanan Cümle: Durdukları köşenin hemen ilerisinde parlak bir vitrini olan bir giyim mağazası vardı.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel Sadeleştirme kriteri)

15. Cümle: Büyük kristallerin arkasında türlü göz alıcı renklere boyunbağları, şık tokalı kemerler, yün kazaklar, eldivenler ve daha birçok, insanlara lazım olan ve olmayan şey geçenlerin yüzüne gülüyordu, Ana oğul bunların önünden geçerken köşelerine yerleşirken başlarını hiç çevirmemeye gayret ederlerdi.

Uyarlanan Cümle: Büyük camların ardında, çeşitli göz kamaştırıcı renkli kravatlar, şık tokalı kemerler, yün kazaklar, eldivenler insanların yüzlerine gülümsüyordu. Anne ve oğul bunların yanından geçtikten sonra yerlerine oturdular. Onlara hiç bakmadılar.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak bölünmüştür. “insanlara lazım olan ve olmayan şey geçenlerin” ifadesi cümleden çıkarılmıştır. türlü göz alıcı” ifadesi yerine “göz kamaştırıcı” ifadesi kullanılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

16. Cümle: Eğer sokağın çamurlu kaldırımlarına akseden ve orayı yer yer parlatan ışıklar da olmasa belki böyle bir mağazanın bulunduğunu bile fark etmeyeceklerdi.

Uyarlanan Cümle: Sokak lambalarının ışıkları çamurlu kaldırımlarda parlıyordu. Bu sayede dükkânı fark ettiler.

(Cümle basitleştirilmiştir. Bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

17. Cümle: Halbuki gelip geçenlerin çoğu, bilhassa çocuklar, bu parlak camekânların önünde durup orada bir köşeye, ustaca bir karmakarışıklık içinde yığılmış oyuncaklara gözlerini dikiyorlar; sonra, mahzun bir tavırla yollarına koyulunca karşılarında çıkıveren tahta tekerlekli arabalara dudaklarını kıvrarak ve adeta hayallerinde vitrinden kalan güzel şekilleri bozuyormuş gibi canları sıkılarak bakıyorlardı.

Uyarlanan Cümle: Ancak yoldan insanlar ve çocuklar geçiyordu. Özellikle de çocuklar, bu pırl pırl vitrinlerin önünde duruyor bir köşedeki oyuncaklara bakıyordu. Sonra hüznle yollarına devam ediyorlardı. Karşılarında tahta tekerlekli arabalar çıktı. Çocuklar arabalara baktı. Dudaklarını büküyorlar, hayal kırıklığı yaşıyorlardı.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümlelere bölünmüştür. Zamansal ifadeler standart hâle getirilmiştir. Bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

18. Cümle: Fakat küçük satıcı onların bu isteksizliklerini fark etmez, önüne bakarak kısa aralıklarla bağırdı:

Uyarlanan Cümle: Fakat küçük satıcı onların bu isteksizliklerini fark etmiyor önüne bakıyordu ve kısa aralıklarla bağırdı:

(Cümle basitleştirilmiştir. Kısa cümleler halinde bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

19. Cümle: “Beş kuruşa, arabalar beş kuruşa...”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

20. Cümle: Büyücek bir otomobil, mağazanın önünde durdu; içinden süslü ve şişmanca bir kadınla sekiz dokuz yaşlarında, beyaz bereli ve tozluklu, yumuşak lacivert paltolu bir çocuk indi.

Uyarlanan Cümle: Mağazanın önünde büyük bir araba durdu. Şişman bir kadın ve sekiz dokuz yaşlarında beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu bir çocuk arabadan indi.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümlelere bölünmüştür.” Süslü ve “tozluklu” kelimeleri cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

21. Cümle: Beraberce mağazaya girdiler.

Uyarlanan Cümle: Birlikte mağazaya girdiler.

(Bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

22. Cümle: Biraz sonra çocuk iç vitrinleri seyrede ede dışarı çıktı, sokağa indi ve oyuncakların olduğu köşeye bakmaya başladı.

Uyarlanan Cümle: Bir süre sonra çocuk içerideki eşyalara baktı ve dışarı çıktı. Sokağa indi. Köşede oyuncakları gördü, köşeye bakmaya başladı.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümlelere bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

23. Cümle: Tam bu sırada küçük satıcının sesi işitildi.

Uyarlanan Cümle: Tam o zaman küçük satıcının sesi geldi.

(Edilgen fiil yerine etken yapıdaki fiil yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

24. Cümle: “Arabalar beş kuruşa!..”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

25. Cümle: Başını çevirip baktı, sonra koşarak o tarafa gitti, siyah çarşafli kadının yanındaki çocuğun elini tutarak:

Uyarlanan Cümle: Başını çevirdi ve baktı. Sonra o tarafa koştu. Kadının yanındaki çocuğun elini tuttu:

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümlelere bölünmüştür.)

26. Cümle: “Aaa!” dedi, “Sen burada araba mı satıyorsun?”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

27. Cümle: Satıcı başını kaldırıp baktı.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

28. Cümle: Hemen yüzü güldü, o da “Aaa” dedi ve ilave etti: “Annem yalnız gelemiyor, sonra bağırıyor da... Onun için ben de geliyorum!..”

Uyarlanan Cümle: Gülümsedi ve “Annem yalnız gelemiyor, bağırıyor da... Onun için ben de geliyorum!..” dedi.

(hemen, o da, “aaa” gibi kelimeler cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

29. Cümle: Beyaz tozluklu çocuk, yün eldivenli ellerini paltosunun cebine sokarak küçük bir kesekâğıdı çıkardı, içinden bir badem ezmesi alıp ağzına attı, bir tane de arkadaşına verdi.

Uyarlanan Cümle: Beyaz kıyafetli çocuk ellerini ceketinin cebine soktu. Küçük bir kutu çıkardı. İçinden biraz badem ezmesi aldı. Ağzına koydu ve bir tanesini arkadaşına verdi.

(Cümle basitleştirilmiştir ve anlatımı kolaylaştırmak için cümlelere bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel Sadeleştirme kriteri)

30. Cümle: Ağzını şişirerek sordu:

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

31. Cümle: “Derslere ne zaman çalışıyorsun?”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

32. Cümle: “Mektepten çıkınca... İki saat filan çalışıyorum, dersleri yapıyorum.

Uyarlanan Cümle: “Okuldan çıktıktan sonra iki saat çalışıyorum, ödevleri yapıyorum.”

(A2 seviyesindeki öğrencilerin anlayabileceği şekilde cümle özgün cümlenin anlamına en yakın şekilde değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

33. Cümle: “Ondan sonra buraya geliyoruz.”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

34. Cümle: Hem gece zaten çalışamam ki. Gaz masrafı çok oluyor,”

Uyarlanan Cümle: “Gece çalışamam ki. Işık yok,”

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

35. Cümle: “Bizim öğretmeni gördün mi?

Uyarlanan Cümle: “Bizim öğretmeni gördün mü?

(i harfi ü harfi ile değiştirilerek normal konuşmaya çevrilmiştir. Cümlede değişiklik yapılmamıştır.)

(Özmen (2019) Sadeleştirme kriteri)

36. Cümle: “Şimdi buradan geçti!..”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

37. Cümle: “O benim araba sattığımı biliyor!”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

38. Cümle: Ve ileride birkaç çocukla bir kadının geldiğini görünce sözünü keserek bağırdı:

Uyarlanan Cümle: Ve ileride birkaç çocukla bir kadının geliyordu. O anda sözünü kesti ve bağırdı.

(Karmaşık cümle basitleştirilmiştir. Bağlantılar açık hâle getirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Genişletme yöntemi)

39. Cümle: “Arabalar beş kuruşa!..”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

40. Cümle: İki de el ele tutuşmuşlardı.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

41. Cümle: Çarşafli kadın hazin gözlerle bunları süzüyordu.

Uyarlanan Cümle: Örtülü kadın onlara üzgün gözlerle onlara bakıyordu.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

42. Cümle: Beyaz tozluklu çocuk hesap vazifesini yapıp yapmadığını sordu:

Uyarlanan Cümle: Beyaz kıyafetli çocuk “Matematik ödevini yaptın mı, yapmadın mı?” diye sordu.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir. Dolaylı anlatım azaltılmıştır. “Beyaz tozluklu çocuk” ifadesi yerine “Beyaz kıyafetli çocuk” ile değiştirilmiştir. “Hesap vazifesi” ifadesi yerine “matematik ödevi” ifadesi kullanılarak açıklama yapılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri, Sözcüksel sadeleştirme kriteri ve Genişletme yöntemi)

43. Cümle: “Ben demin evde uğraştım, yapamadım, gece beybabama soracağım!” dedi.

Uyarlanan Cümle: “Ben az önce evde yapmaya çalıştım. Ancak yapamadım. Akşam babama soracağım!” dedi.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümlelere bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

44. Cümle: Öteki:

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

45. Cümle: “Nesini soracaksın, çok kolay...” dedi ve anlattı.

Uyarlanan Cümle: “Neyi soracaksın, çok kolay...” dedi ve anlattı.

(Cümledeki soru ifadesi neyi olarak değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sadeleştirme kriteri)

46. Cümle: Adamakıllı lakırdıya dalmışlardı.

Uyarlanan Cümle: Derin bir sohbeta dalmışlardı.

(Cümle anlamını kaybetmeyecek şekilde basitleştirilmiştir. “Lakırdı” kelimesi “sohbet” kelimesi ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

47. Cümle: Hatta küçük satıcı artık “Arabalar beş kuruşa...” diye bağırmayı bile unutmuştu.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

48. Cümle: Öteki, arkadaşının kolunu sarstı ve: “Hişt!” dedi, “Benim yanımdaki çocuğun ağzı kokuyor, ben söyleyeceğim de senin yanında oturacağım... Hem daha iyi çalışırız!..”

Uyarlanan Cümle: Diğeri arkadaşının kolunu salladı ve: “Sus!” dedi. “Yanımdaki çocuğun ağzı kokuyor, ona söyleyeceğim, senin yanına oturacağım. Hem daha iyi çalışırız!..”

(“Sarsmak” fiili yerine “sallamak” fiili yazılmıştır. “de” bağlacı cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

49. Cümle: “Benim yanımdaki kalkmaz ki; hem ben söyleyemem.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

50. Cümle: Mahalle komşumuzdur... O da bizim gibi fıkardır...”

Uyarlanan Cümle: Mahalle komşumuzdur... O da bizim gibi fakirdir...”

(Seviyeye uygun olması amacıyla fıkara kelimesi değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

51. Cümle: Sözüne devam etmedi.

Uyarlanan Cümle: Konuşmaya devam etmedi.

(Cümle yeniden yazılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

52. Cümle: “Onu kaldırdı da yerine zengin çocuğu oturttu derler...” diyecekti, vazgeçti.

Uyarlanan Cümle: “Onu kaldırdı da yerine zengin çocuğu oturttu derler...” demeyi düşündü. Vazgeçti.

Özgün cümle korunmuştur.

53. Cümle: Başka şeylerden bahsetmeye başladılar.

Uyarlanan Cümle: Başka şeylerden konuşmaya başladılar.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

54. Cümle: Fakat tam bu sırada beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu, beyaz tozluklu çocuğun annesi mağazadan çıktı, iki tarafına bakındı.

Uyarlanan Cümle: Ama tam o sırada beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu, beyaz kıyafetli çocuğun annesi dükkândan çıktı. Etrafına baktı.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

55. Cümle: Ellerinde paket vardı. Şoför koşarak onları aldı ve kendi yanına yerleştirdi.

Uyarlanan Cümle: Ellerinde paket vardı. Şoför koşarak onları aldı ve kendi yanına koydu.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak cümleler bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

56. Cümle: Kadın köşeye doğru bakınca çocuğunu gördü ve aldığı şeylerin keyfi ile gülümseyen yüzü birdenbire sertleşti.

Uyarlanan Cümle: Kadın köşeden baktı, çocuğunu gördü. Kadının yüzü gülüyordu. Sonra aniden sertleşti. Gülümsemesi gitti.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür. “Gülümsemesi gitti.” İfadesi ile kadının yüzünün sertleşmesi daha net anlatılmıştır. Dolaylı anlatım azaltılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Genişleme yöntemi)

57. Cümle: Hızlı adımlarla o tarafa yürüdü.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

58. Cümle: Çocuk, annesinin böyle hiddetle kendisine doğru geldiğini görünce hemen susmuş, şaşkın, fakat gülümseyen bir bakışla gözlerini ona dikmişti.

Uyarlanan Cümle: Annesi kendisine doğru öfkeyle geliyordu. Çocuk hemen sustu. Şaşkıncı ama gülümsüyordu. Gözlerini ona dikti.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür. “Hiddetle” kelimesi “öfkeyle kelimesiyle değiştirilmiştir. “Bir bakışla” ifadesi cümleden çıkarılmıştır.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

59. Cümle: Bir an hepsi birden kımıldamadan durdular.

Uyarlanan Cümle: Bir süre hiç kimse hareket etmedi.

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

60. Cümle: Küçük satıcının annesi başını kaldırmış, yuvarlanır gibi gelen bu kürk mantolu ve yılan derisi iskarpinli kadına bakıyordu.

Uyarlanan Cümle: Küçük satıcının annesi başını kaldırdı. Kürk mantolu ve yılan derisi ayakkabılı kadına baktı.

(Cümle basitleştirilmiş ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

61. Cümle: Kadın yaklaşıncı, hâlâ şaşkın şaşkın gülümseyen oğlunu bileğinden yakaladı.

Uyarlanan Cümle: Kadın yaklaştı ve şaşkın şaşkın gülümseyen oğlunu bileğinden yakaladı.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

62. Cümle: “Bu ne hâl?” diye bağırdı.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

63. Cümle: “Kimlerle konuşuyorsun?”

Uyarlanan Cümle: “Kiminle konuşuyorsun?”

(Cümlenin anlamına uygun olarak kelime değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

64. Cümle: Ve öteki elindeki şemsiyeyi, elini hâlâ unutarak arkadaşının avucunda bırakan küçük satıcının omuzuna vurdu.

Uyarlanan Cümle: Ve kadın diğer elindeki şemsiyeyi aldı ve küçük satıcının omuzuna vurdu. Küçük satıcı hâlâ elini arkadaşının avucunda tutuyordu.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

65. Cümle: Sonra haykırdı:

Uyarlanan Cümle: Sonra bağırdı:

(Cümlenin anlamına uygun olarak kelime değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

66. Cümle: “Pis, baksana, senin konuşabileceğin insan mı bu?”

Uyarlanan Cümle: “Pis, şuna bak. Onunla konuşamazsın.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

67. Cümle: Çocukların kolları birbirinden ayrılıp aşağı sallanıverdi.

Uyarlanan Cümle: Çocukların kolları birbirinden ayrıldı. Kolları aşağıya doğru sallandı.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

68. Cümle: Siyah çarşafli kadın duvarın dibine büzülmüştü ve küçük satıcının gözleri kolunun acısından yaşla dolmuştu.

Uyarlanan Cümle: Siyah örtülü kadın duvarın kenarına oturdu. Küçük satıcının kolu çok acıdı bu yüzden gözleri yaşlarla doldu.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

69. Cümle: Arkadaşının gözündeki yaşları gören çocuk, henüz birçok şeyleri öğrenmediği için, ruhundan fıskıran bir isyanla:

Uyarlanan Cümle: Arkadaşının gözü yaşlıydı. Çocuk bunu fark etti ve bağırdı.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

70. Cümle: “Anneciğim”, dedi, “o benim mektep arkadaşım!”

Uyarlanan Cümle: “Anneciğim”, dedi, “o benim okul arkadaşım!”

(“mektep” kelimesi “okul” kelime ile değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

71. Cümle: Kadının yüzü kıpkırmızı kesilerek, oğlunun sözünü kesti.

Uyarlanan cümle: Kadının yüzü kıpkırmızı oldu ve oğlunun sözünü kesti.

(Kıpkırmızı pekiştirme sıfatının olmak yardımcı eylemiyle yüklem haline getirildi.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

72. Cümle: “Ben yarın mektebinize de telefon edeceğim.”

Uyarlanan Cümle:” Ben yarın okulunuza da telefon edeceğim.”

(Seviyeye uygun olması amacıyla kelime değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

73. Cümle: Seni kendi seviyende olmayanlarla temas ettirmeyi gösteririm!..”

Uyarlanan Cümle: Sana denk olmayanlarla görüşmeyi gösteririm!..”

(Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözcüksel Sadeleştirme kriteri)

74. Cümle: Oğlunu kolundan çekti.

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

75. Cümle: Geride kalan küçük satıcı ile anasına, yerin dibine geçirmek ister gibi tahkir edici ve ezici bakışlar atarak yürümeye başladı.

Uyarlanan Cümle: Küçük satıcı ile annesine geride kaldı. Onlara nefretle baktı ve yürümeye devam etti.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür. Seviyeye uygun olması amacıyla bazı kelimeler değiştirilmiştir.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri ve Sözcüksel sadeleştirme kriteri)

76. Cümle: Oğlu hâlâ dönüp geri bakıyor ve yaşlı gözlerini başka taraflara çeviren arkadaşını görünce kendinin de gözleri yaşarıyordu.

Uyarlanan Cümle: Oğlu sürekli arkasına bakıyordu. Arkadaşı yaşlı gözleriyle başka yöne baktı. O zaman onun da gözleri doldu.

(Cümle seviyeye uygun olması amacıyla basitleştirilmiştir ve anlamı kolaylaştırmak için cümleler bölünmüştür.)

(Özmen (2019) Sözdizimsel sadeleştirme kriteri)

77. Cümle: Küçük satıcı, o titrek ve ince sesiyle bağıyordu: “Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..”

Uyarlanan Cümle: Özgün cümle korunmuştur.

4.2.1. Uyarlanmış Hikâye “Arabalar Beş Kuruşa”

Akşam vakti, sokaklar kalabalık oluyordu. Tam bu zamanlarda bir kadın ve bir çocuk köşeye geliyordu. Siyah kıyafetli kadın, yüzünü elleriyle örtüyordu. Sadece iki siyah göz görünüyordu. Sokak biraz aydınlıktı. Önüne bakıyordu. Çocuk yanına geliyordu, ayakta duruyordu. Kadın küçük bir çuvaldan bazı oyuncaklar çıkarıyordu. Tekerleklerin üstünde bir oyuncak duruyordu. İki yuvarlak tahta vardı. Dört çubuk tahtalara takılmıştı. Bir güneşlik gibi görünüyordu. Tekerlekler yerde hareket ediyordu. Oyuncak da dönüyordu.

Kadın oyuncakları önüne sıra sıra koydu, çocuk bir tanesini aldı, kaldırımda oynadı ve incecik sesiyle bağırmaya başladı.

“Arabalar beş kuruşa... Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..”

Ve sokaklar تنها hale gelene kadar, belki üç dört saat, burada duruyorlardı.

Çocuk sekiz yaşında vardı, fakat ilk görüşte altı yaşından fazla denilemezdi. Zayıf ve minikti. Daha sonra sesi sürekli bağırdı. Sesi küçük bir kızın sesi gibi ince ve titriyordu. Beş kuruşa!” diyor, “ş”lere basıyor ve dudaklarının arasından onları zorla çıkarıyordu.

Annesi gibi o da her zaman önüne bakıyordu. Başını kaldırmıyordu.

Durdukları köşenin hemen ilerisinde parlak bir vitrini olan bir giyim mağazası vardı. Büyük camların ardında, çeşitli göz kamaştırıcı renkli kravatlar, şık tokalı kemerler, yün kazaklar, eldivenler insanların yüzlerine gülümsüyordu. Anne ve oğul bunların yanından geçtikten sonra yerlerine oturdular. Onlara hiç bakmadılar. Sokak lambalarının ışıkları çamurlu kaldırımlarda parlıyordu. Bu sayede dükkânı fark ettiler.

Ancak yoldan insanlar ve çocuklar geçiyordu. Özellikle de çocuklar, bu pırıl pırıl vitrinlerin önünde duruyor bir köşedeki oyuncaklara bakıyordu. Sonra hüznle yollarına devam ediyorlardı. Karşılarına tahta tekerlekli arabalar çıktı. Çocuklar arabalara baktı. Dudaklarını büküyorlar, hayal kırıklığı yaşıyorlardı. Fakat küçük satıcı onların bu isteksizliklerini fark etmiyor önüne bakıyordu ve kısa aralıklarla bağıyordu:

“Beş kuruşa, arabalar beş kuruşa...”

Mağazanın önünde büyük bir araba durdu. Şişman bir kadın ve sekiz dokuz yaşlarında beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu bir çocuk arabadan indi. Birlikte mağazaya girdiler.

Bir süre sonra çocuk içerideki eşyalara baktı ve dışarı çıktı. Sokağa indi. Köşede oyuncakları gördü, köşeye bakmaya başladı. Tam o zaman küçük satıcının sesi geldi.

“Arabalar beş kuruşa!..”

Başını çevirdi ve baktı. Sonra o tarafa koştu. Kadının yanındaki çocuğun elini tuttu:

“Aaa!” dedi, “Sen burada araba mı satıyorsun?”

Satıcı başını kaldırıp baktı. Gülümsedi ve “Annem yalnız gelemiyor, bağırıyor da... Onun için ben de geliyorum!..” dedi.

Beyaz kıyafetli çocuk ellerini ceketinin cebine soktu. Küçük bir kutu çıkardı. İçinden biraz badem ezmesi aldı. Ağzına koydu ve bir tanesini arkadaşına verdi. Ağzını şişirerek sordu.

“Derslere ne zaman çalışıyorsun?”

“Okuldan çıktıktan sonra iki saat çalışıyorum, ödevleri yapıyorum. Ondan sonra buraya geliyoruz. Gece çalışmam ki. Işık yok.”

“Bizim öğretmeni gördün mü? Şimdi buradan geçti!..”

“O benim araba sattığımı biliyor!”

Ve ileride birkaç çocukla bir kadının geliyordu. O anda sözünü kesti ve bağırdı:

“Arabalar beş kuruşa!..”

İkisi de el ele tutuşmuşlardı. Örtülü kadın onlara üzgün gözlerle onlara bakıyordu. Beyaz kıyafetli çocuk “Matematik ödevini yaptın mı, yapmadın mı? diye sordu.

“Ben az önce evde yapmaya çalıştım. Ancak yapamadım. Akşam babama soracağım!” dedi. Öteki:

“Neyi soracaksın, çok kolay...” dedi ve anlattı.

Derin bir sohbeta dalmışlardı. Hatta küçük satıcı artık “Arabalar beş kuruşa...” diye bağırmaı bile unutmuştu.

Diğeri arkadaşının kolunu salladı ve: “Sus!” dedi. “Yanımdaki çocuğun ağzı kokuyor, ona söyleyeceğim, senin yanına oturacağım. Hem daha iyi çalışırız!..”

“Benim yanımdaki kalkmaz ki; hem ben söyleyemem. Mahalle komşumuzdur... O da bizim gibi fakirdir...”

Konuşmaya devam etmedi. “Onu kaldırdı da yerine zengin çocuğu oturttu derler...” demeyi düşündü. Vazgeçti.

Başka şeylerden konuşmaya başladılar.

Ama tam o sırada beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu, beyaz kıyafetli çocuğun annesi dükkândan çıktı. Etrafına baktı. Ellerinde paket vardı. Şoför koşarak onları aldı ve kendi yanına koydu. Kadın köşeden baktı, çocuğunu gördü. Kadının yüzü gülüyordu. Sonra aniden sertleşti. Gülümsemesi gitti. Hızlı adımlarla o tarafa yürüdü. Annesi kendisine doğru öfkeyle geliyordu. Çocuk hemen sustu. Şaşkındı ama gülümsüyordu. Gözlerini ona dikti. Bir süre hiç kimse hareket etmedi.

Küçük satıcının annesi başını kaldırdı. Kürk mantolu ve yılan derisi ayakkabılı kadına baktı.

Kadın yaklaştı ve şaşkın şaşkın gülümseyen oğlunu bileğinden yakaladı.

“Bu ne hâl?” diye bağırdı. “Kiminle konuşuyorsun?”

Ve kadın diğer elindeki şemsiyeyi aldı ve küçük satıcının omuzuna vurdu. Küçük satıcı hâlâ elini arkadaşının avucunda tutuyordu. Sonra bağırdı:

“Pis, şuna bak. Onunla konuşamazsın!”

Çocukların kolları birbirinden ayrıldı. Kolları aşağıya doğru sallandı. Siyah örtülü kadın duvarın kenarına oturdu. Küçük satıcının kolu çok acıdı bu yüzden gözleri yaşlarla doldu.

Arkadaşının gözü yaşlıydı. Çocuk bunu fark etti ve bağırdı:

“Anneciğim”, dedi, “o benim okul arkadaşım!”

Kadının yüzü kıpkırmızı oldu ve oğlunun sözünü kesti.

“Ben yarın okulunuza da telefon edeceğim. Sana denk olmayanlarla görüşmeyi gösteririm!..”

Oğlunu kolundan çekti. Küçük satıcı ile annesine geride kaldı. Onlara nefretle baktı ve yürümeye devam etti. Oğlu sürekli arkasına bakıyordu. Arkadaşı yaşılı gözleriyle başka yöne baktı. O zaman onun da gözleri doldu.

Kk satıcı, o titrek ve ince sesiyle bağırıyordu:

“Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..”

BÖLÜM 5

5. TARTIşMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Okuma becerisi dil ğretimi için çok önemlidir. Yabancılara Türkçe ğretiminde bu beceriyi geliştirmeye yönelik ders kitapları kullanılmaktadır. Ancak, kitaplardaki metinler tek başına yeterli değildir. Dil ğretimi, seviyelere göre hem sınıf hem de dış dünya için tasarlanmış hikâye vb. kitaplarla desteklenmelidir.

Dil aynı zamanda kültürle de ilişkilendirildiğinden, bir kişinin hem kültürü hem de kullanılan dili tanımak için yazılı metinleri görmesi çok önemlidir. Ancak, özellikle başlangıç seviyesindeki öğrenciler için edebî eserlerin kullanımı, öğrencilerin metinleri anlamada zorluk çekmesine ve dolayısıyla ilerleme kaydedilememesine neden olur. Bu durum metinlerin uyarlanması gerektirmektedir.

Bir bütün olarak ele alındığında, son yıllarda metin uyarlama çalışmalarının bir artış yaşadığı görülmektedir. Anlatı stiline, öncelikle uyarlamanın temel ve orta seviyelerine odaklanan çalışmalarda yer aldığı belgelenmiştir. Son yıllarda bu alanın gelişmesiyle birlikte seviyelendirilmiş okuma metinlerine olan talep de hızla artmıştır. Türk yazarların edebî eserleri, özellikle de öğrencilerin dil seviyesine uyarlanmış eserleri giderek önem kazanmaktadır. Ancak güncel ihtiyaçları karşılayacak düzeye ulaşan okuma metinlerinin olduğu henüz söylenemez. Bu alışma yabancılara Türkçe öğretirken okuma metni ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmıştır. şimşek (2011) de çalışmasında özellikle temel düzeyde okuma metinlerine büyük ihtiyaç duyulduğunu, Türkçe ğrenen yabancılardan dil öğrenimini somut hâle getirmek ve onun bu alandaki ihtiyaçlarını karşılamak için okuma metinlerinin oluşturulması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Kutlu (2015) yeni öğrenenlerin kanonik tersine çevirme yapılarının bilgiyi anlamalarını kolaylaştıracağını belirterek bu konuda bir çalışma yapmıştır. Mevcut bakış açısına dayalı bir diğer değişiklik ise karmaşık cümlelerin basitleştirilmesidir. Benzer şekilde Yılmaz (2021) ve Ay (2020) da araştırmalarında karmaşık cümlelerin seviyelere göre sadeleştirilmesi gerektiğini belirtmiş ve araştırmalarını bu bağlamda şekillendirmiş; bunun metnin anlaşılmasına olumlu etkisi olduğunu belirlemişlerdir. Çalışmada gerçekleştirilen bir diğer işlem ise metindeki kelimelerin incelenerek bu düzeyin üzerinde olanların tespit edilerek sözcüksel değişiklikler yapılmasıdır. Aynı şekilde Gürler'in (2017) metni oluşturan üst düzey sözcükleri o düzeye uygun sözcüklerle değiştirdiği görülmektedir. Uyarlama sonunda belirlenen sözlük-sözdizimsel değiştirme tekniklerinin sayısı oldukça yüksek olmuştur. Ayar ve Kurt (2020) da yaptıkları çalışmada en yaygın kelime sadeleştirme işleminin uyarlama sürecinde tamamlandığını ve bu çalışmada olduğu gibi aynı işlemi gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Uyarlama nedeniyle uyarlanan metindeki cümle ve kelime sayıları özgün metne göre artış göstermiştir. Uyarlama sonunda cümle ve kelime sayılarının artması açısından Ahmet'in (2021) çalışmasıyla benzerlikler bulunmaktadır.

Demirel (2019) çalışmasında okuduğunu anlama araştırmaları açısından uyarlanmış metinlerin orijinal metinlere göre daha faydalı olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmanın okuduğunu anlama etkinliklerine olumlu katkı sağlaması beklenmektedir. Bakan (2012) tarafından yapılan araştırma ise basitleştirilmiş metinlerde anlama düzeyinin daha iyi sonuçlar verdiğini ortaya koymuştur.

Bu çalışma da Sabahattin Ali'nin "Pazarcı" ve "Arabalar Beş Kuruşa" hikâyeleri A2 seviyesinde öğrenciler için sadeleştirilerek hem öğrencilerin dil öğreniminin kolaylaştırılması sağlanmış hem de Türk kültürünün önemli noktalarının tanıtılması hedeflenmiştir.

5.2. Sonuç

Son yüzyılda yaşanan siyasi, ekonomik ve ticari gelişmeler ve Türkiye'nin jeopolitik öneminin artmasıyla birlikte yabancı dil olarak Türkçe önemi giderek artan bir dil hâline getirmiştir. Türkçe, dünya çapında savaş, kıtlık gibi zorunlu nedenlerle de ülkemize gelen

insanların hedef dili hâline gelmiştir. Bu doğrultuda artan talebi karşılamak ve Türkçe öğretmek amacıyla bu alanda sistematik materyaller ve bilimsel araştırmalar son yıllarda giderek artmaktadır.

Yabancılara Türkçe öğretimi alanına katkı sağlaması amaçlanan bu araştırmada, çalışmanın konusu A2 seviyesindeki hedef kitle için gerekli olan tutarlı, yaşa uygun bir tamamlayıcı okuma kaynağının eksikliğidir. Bu araştırmanın alandaki eksikliği gidermeye yardımcı olması ve sonraki çalışmalar için bir örnek oluşturması amaçlanmıştır. Çalışma, edebî metinlerin yalnızca dil becerilerini geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda kültürel aktarımda da önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Hikâyelerde kullanılan dil yapıları, kelime tercihleri ve kültürel unsurlar, öğrencilerin Türkçeyi daha anlamlı bir bağlamda öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda, seviyeye uygun şekilde uyarlanan edebî eserlerin, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde etkili bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Edebî metinlerin daha geniş bir kullanım alanına sahip olması hem dil edinimini desteklemekte hem de öğrencilerin kültürel farkındalığını artırmaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanına katkı sağlaması amaçlanan bu araştırmada, öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirme düzeyleri dikkate alınarak metin uyarlaması yapılmıştır. Bu çalışmanın araştırma problemi, A2 seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin dili öğrenmeye ilk başladıkları dönemde ihtiyaç duydukları yardımcı materyal olarak seviyeye ve yaşa uygun okuma metinlerinden oluşan kaynakların eksikliğidir. Çalışmanın amacı kaynak eksikliğinin giderilmesine katkı sağlamaktır. Bu nedenle Sabahattin Ali'nin tüm hikâyeleri incelenmiş, “Pazarıcı” ve “Arabalar Beş Kuruşa” başlıklı hikâyeleri üslup ve kullanılan dilin uygunluğuna göre seçilmiştir. Bu aşamada öykülerin hem Türk kültürünü hem de evrensel kültürü içermesine, dilin mümkün olduğunca metaforlardan uzak ve sade bir Türkçe ile yazılmasına, sözcüklerin ve gramer yapılarının seviyeye uyarlanabilecek düzeyde olmasına, öykü başlıklarının seviyeye uygun ve merak uyandırıcı olmasına dikkat edilmiştir. Seçilen bu öyküler, A2 seviyesindeki öğrencilerin Avrupa Dil Portfolyosu ve Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi'ndeki kazanımları dikkate alınarak sadeleştirilmiştir.

5.3. Öneriler

- Bu çalışmada öğrenciler üzerinde herhangi bir ölçüm yapılmamıştır. Uyarlanan metnin öğrencilerin okuma ve anlama becerileri üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla deneysel araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Ayrıca,

öğrencilerden alınan geribildirimler doğrultusunda uyarlama yöntemleri iyileştirilmelidir.

- Her ne kadar bu çalışma okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik bir kaynak olsa da dilin bir bütün olduğu unutulmamalıdır ve bundan sonraki çalışmalarda bu çalışmada yapıldığı gibi diğer becerilere de yer verilmelidir.
- Dil öğretiminin temeli kültür aktarımıdır. Bu nedenle seçilen ve hazırlanan kitapların kültürümüzü tanıtıcı nitelikte olmasına dikkat edilmelidir.
- Türk dilini ve kültürünü yansıtan edebî eserler sadeleştirilmelidir. Bu sayede öğrencilerin hem dilbilgisi ve kelime bilgileri geliştirilmeli hem de Türk kültürünü öğrenmeleri sağlanmalıdır.
- Temel düzeydeki öğrencilere yönelik yazılmış, basit gramer yapısına ve öğrencilerin ilgisini çekebilecek içeriğe sahip metinler içermelidir.
- Diğer beceri alanlarına katkı sağlayacağı düşünülen hikâyeler dinleme metinleri ve görsellerle desteklenmelidir.

KAYNAKLAR

- Ada, S., & Şahenk, S. S. (2010). Avrupa Dil Portfolyosu Ve Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi. Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi, 18(1&2), 63-88.
- Ağar, M. E. (2011). Türkçe öğretiminin tarihçesi, *Journal of Human Sciences*, 8(1).
- Aksan, D. (1995). Her Yönüyle Dil. Ankara: TDK Yayınları.
- Aktaş, B. H., ve Ay, S. (2021). *Yabancı dil öğretiminde geleneksel metin sadeleştirme yaklaşımına karşı metindilbilimsel sadeleştirme önerisi: bağışıklık ve bağıdaşıklık kavramları*. Ankara: Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1), 94 -102.
- Alptekin, C. (2002). Towards Intercultural Communicative Competence in ELT. *ELT Journal*, 56/1: 57–64.
- Arıcı, A. F. ve Taşkın, Y. (2019). Okuma becerisinin digger dil becerileriyle ilişkisi, *International Journal of Field Education*, 5(2), 185-194.
- Arslan, M. (2012). Tarihi süreçte Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi-öğrenimi çalışmaları, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 167-188.
- Averbek, G. D. (2019). Araplara Türkçe öğretmek üzere kaleme alınan Tuhfe-I Fedayî adlı manzum sözlük, *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2, 93-111.
- Aykaç, N. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin genel tarihçesi ve bu alanda kullanılan yöntemler, *Electronic Turkish Studies*, 10(3).
- Bahşi, N. ve Özen, Y. Z. (2024). Yabancı Türkçe öğretiminde iletişim metin uyarlama üzerine yapılmış lisansüstü tezlerin eğilimlerinin incelenmesi *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 9(1), 39-69.
- Bakan, H. (2012). *Yabancılar için Türkçe Öğretiminde Metin Dilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, “Meserret Oteli”*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bakhtin, M. M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays*. Austin: Texas University Press.

- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Banks, J. (2002). *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. New York: John Wiley and Sons.
- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (1), 19-30.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan günümüze yabancılara Türkçe öğretimi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(4), 107-133.
- Bilgiç, B. (2021). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metin Değiştirme Teknikleri Çerçevesinde Tarık Buğra'nın "Hayat Böyledir İşte" Adlı Hikâyesinin A2 Düzeyine Uyarlanması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tez, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde okuma metinlerinin dil düzeylerine göre sadeleştirilmesi, *International Journal of Languages' Educations and Teaching*, Mannheim, Almanya, 924-935.
- Brown, H. D. (1994). *Teaching by principles*. New Jersey: Prentice Hall.
- Brown, J. D. (1986). *Evaluations of self and others: Self-enhancement biases in social judgments*. New York: Guilford Press.
- Bülbül, M. (2008). *Seçme kısa öyküler ve karşılaştırmalı öykü çözümlenmeleri*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Bülbül, M. (2013). *Metin Türleri Ve Metinsel İletişim. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* 26.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Byram, M. & Grundy, P. (2003) *Context and Culture in Language Teaching and Learning*. Buffalo: Multilingual Matters.

- Byram, M. & Morgan, C. (1994). *Teaching and Learning Language and Culture*. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Byram, M. & Risager, K. (1999). *Language Teachers, Politics and Cultures*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, M. (1989) *Cultural Studies In Foreign Language Education*. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Byram, M. (1991). *Towards An Intercultural Theory of Foreign Language Education*. Philadelphia: Multilingual Matters
- Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Byram, M., Esarte-Sarries, V., Taylor, S. (1991). *Cultural Studies and Language Learning: A Research Report*. Philadelphia: Multilingual Matters.
- Canale, M. & Swain, M. (1980) *Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing*. *Applied Linguistics*. 1: 1-47.
- CDABCA, Cumhuriyet Arşivi. Kararlar Daire Başkanlığı [30-18-1-2], No. 90, Gömlek No. 29, 13.
- CEFR (2020). *Common european framework of reference for languages: learning, teaching, assessment companion volume with new descriptors*, council of europe. Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme. Tamamlayıcı Cilt.
- COE, Council of Europe, 23 Mart, 2023 tarihinde <https://rm.coe.int/1680461599> adresinden alınmıştır.
- COE, Council of Europe, Üye Devletlerimiz, 20 Mart, 2023 tarihinde <https://www.coe.int/tr/web/about-us/our-member-states> adresinden alınmıştır.
- Cortazzi, M., & Jin, L. (1999). *Cultural mirrors*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Council of Europe. (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume*, çev. Servet Çelik vd. Council of Europe Publishing, Strasbourg, www.coe.int/lang-cefr.

- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five*
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4th ed.). SAGE Publications.
- Curtin, J. B. (1979). Attitudes to Language Learning: The Adult Student. *ELT Journal*, 33/4: 281-284.
- Çelebi, B. (2016). *La letteratura in gioco*, Lincoln, Zea E-Books.
- Damen, L. (1987). *Culture learning: The fifth dimension in the language classroom*. Boston: Addison Wesley Publishing Company.
- Demircan, Ö. (1990). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Ekin Eğitim.
- Demirel, Ö. (2011). *Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Dökmeci, V. (2018). *İstanbul’daki Venedik Dragomanları Ve Dil Oğlanları (1551-1797)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Duman, A. (2010). Türkçe eğitiminde metne müdahale sorunu, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 285-295.
- Durmuş, M. (2013). *İkinci/yabancı dil öğretiminde özgün ve değiştirilmiş dilsel girdi üzerine*. *Turkish Studies* 8 (1), 1291-1306.
- Durmuş, M. (2013). Metin değiştirimin dilbilimsel süreçleri üzerine, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4), 391-408.
- Erdil, M. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kuruluna bağlı 209 üniversitede yabancılar Türkçe Öğretimi, *Journal of International Social Research*, 11(60).
- Eroğlu, S. (2015). *Metindilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Ömer Seyfettin’in “Üç Nasihat” Hikâyesinin Yabancılar Türkçe Öğretimi İçin Sadeleştirme Denemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Eysenbach, G., and Köhler, C. (2002). How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *Bmj*, 324(7337), 573-577.

- Fischer, L. M. (1994). *Intercultural Communication*. Frankfurt: Peter Lang.
- Fiske, J. (1989). *Understanding Popular Culture*. Boston: Unwin Hyman.
- Fox, R. K. & Diaz-Greeberg, R. (2006). Culture, Multiculturalism, and Foreign World Language Standards in US Teacher Preparation Programs: Toward A Discourse Dissonance. *European Journal of Teacher Education*. 29/3: 401-422.
- Guba, E. G. and Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, 2(105), 163-194.
- Güdek, G. (2021). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Metin Değiştirimi: Mustafa Kutlu'nun "Hayat Güzeldir" Hikâyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gülcan, M. G., (2014). *Avrupa Dil Portfolyosu Ve Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi* . 23. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Kocaeli, Turkey.
- Günay, D. (2017). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Papatya Yayınları.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi: *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1 (1), 1-12.
- Gürler, A. (2017). *Yabancılarla Türkçe öğretiminde Sait Faik Abasıyanık'ın hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Harrison, B. (1990) *Culture and The Language Classroom*. London: Modern English.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. Suny Press.
- Hinkel, E. (1999). *Culture in second language teaching and learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- İnan, R. (2023). *Eleştirel Okumalar: Hikâye*. Livre de Lyon.
- İnayet, A. (2008). *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 1-294.
- Jiang, W. (2000). *The relationship between language and culture*. Oxford: Oxford University Press.

- Kaya, M. (2018). Dokuzuncu Hariciye Koşu ve Yılkı Atı adlı eserlerin yabancılar için A2 düzeyine uyarlanması (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kaymaz, Z. (2018). *Yabancılar Türkçe öğretiminde sabahattin ali 'nin apartman ve köpek isimli hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uygun sadeleştirme çalışması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kılınç, A. (2021). Avrupa Dil Portfolyosu ve Pasaportunun yabancı dil eğitimindeki işlevi, *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 25, 333-355.
- Klenke, K. (2016). Qualitative research in the study of leadership. Emerald Group Publishing Limited.
- Knutson, M. E. (2006). Cross-Cultural Awareness for Second/Foreign Language Learners. The Canadian Modern Language Journal Review. 62/4: 591- 610.
- Köse, D. ve Özsoy, E. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde “Muhtasar Sarf ve Lügat-I Türkî”, *Turkphone Türkçe Konuşurların Akademik Dergisi*, 4(2), 33-47.
- Kramsch, C. J. (1991). Culture in Language Learning: A View from The United States. Philadelphia: John Benjamins.
- Kramsch, C. J. (1993). Context and Culture in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.
- Kutlu, A. (2015). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Ömer Seyfettin'in Kaşığı ve Perili Köşk Adlı Hikâyelerinin A1-A2 Seviyesine Uyarlanması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kutlu, A. (2015). *Yabancılar Türkçe öğretiminde Ömer Seyfettin 'in kaşığı ve perili köşk adlı hikâyelerinin A1-A2 seviyesine uyarlanması*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Lessard-Clouston, M. (1996). Chinese Teachers' Views of Culture in Their EFL Learning and Teaching. *Language, Culture and Curriculum*. 9/3: 197-224.
- Malterud, K. (2001). Qualitative research: Standards, challenges, and guidelines. *The Lancet*, 358(9280), 483-488.

- Merriam, S. B., and Grenier, R. S. (2019). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Morgan, D. L. (1996). *Focus groups as qualitative research* (2nd ed.). Sage Publications.
- Omaggio, A.C. (1986) *Teaching Language in Context*. Boston: Heinle and Heinle.
- Osterling, J. P. & Fox, R. K. (2004). *The Power of Perspectives: Building a Cross-cultural Community of Learners*. *Bilingual Education in Bilingualism*. 7/6: 489-505.
- Ögeyik, M. C. (2008). *Metinlerarasılık ve yazın eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özcan, H. Z. ve Batur, Z. (2021). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bir Metin Uyarlama Örneği: Köroğlu Destanı*. *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:4, Sayı: 2, 227 – 251.
- Özmen, C. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metin değiştirim teknikleriyle öykülerin yeniden oluşturulması*. (Doktora tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Pehlivan, F. (2007). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Etkileşim Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Polat, N. H. (2003). *Türkçenin öğretimi ve Ahmet Cevdet Paşa, Türklük Bilimi Araştırmaları*, S.13, 447-454.
- Polat, T. (1993). *Yazınsal metinler ve yabancı dil olarak Almanca öğretimi*. *Studien zur deutschen Sprache und Literatur*,(8), 181-190.
- Quetz, J. (2003). “A1-A2-B1-B2-C1-C2 Der Gemeinsame europäische Referenzrahmen”, *Deutsch als Fremdsprache*, 1.Quadret 2003/Heft 1- 40. Jahrgang, 42-48.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). *Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi*. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Sandom, M. (2013). *Investigation into the efficacy of text modification: What type of text do learners of Japanese authenticate?* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Victoria University of Wellington, Wellington.

- Savignon, S. (1983) *Communicative Competence: Theory and Classroom Practice*, Reading. Addison: Wesley Publishing Company.
- Schneider, G. (2004). “Avrupa Konseyi yabancı dil ortak kriterleri” *Avrupa birleşiyor, I. Uluslararası Almanca Eğitim Kongresi*, Avrupa Koleji, İstanbul, 45-47.
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. *Qualitative Inquiry*, 5(4), 465-478.
- Sercu, L. et al. (2005). *Foreign Language Teachers and Intercultural Competence: An International Investigation*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Sleeter, C. & Grant, C. (2002). *Making Choices for Multicultural Education: Five Approaches To Race, Class, and Gender*. New York: John Wiley and Sons.
- Spitzer, L. (1934). Türkçeyi öğrenirken. *Varlık, On Beş Günlük Fikir ve Sanat Mecmuası*, 19, 296-297, İstanbul.
- Süner, R. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinlerin B1 Düzeyine Uyarlanması: Eskici Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Süner, R. (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazınsal metinlerin B1 düzeyine uyarlanması: Eskici örneği (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tapan, N. (1990). Yabancı dil olarak Almanca öğretiminde kültür bağlamının değerlendirilmesi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S: VII. s: 55-68. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- TDK, (2022). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Güncel Türkçe Sözlük, erişim tarihi 01.10.2024 <https://sozluk.gov.tr/>.
- Tok, M. & Yığın, M. (2013). Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenlerine İlişkin Bir Durum Çalışması, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 8(1), 132-147.
- Toklu, O. (2021). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tomalin, B. & Stempleski, S. (1993). *Cultural Awareness*. Oxford: University Press.

- Topçu N. (1996). Deux nouvelles : deux objets de valeur dans une classe de FLE. Journal of Education. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, n° 12, pp. 27-30.
- Topçu Tecelli, N. (2008). La Nouvelle en Classe de FLE en Turquie. Synergies Turquie, Fragments de Discours Sur Une Langue-culture, 1, 77-84. 03.10.2024 tarihinde <http://gerflint.fr/Base/Turquie1/turquie1> adresinden erişildi.
- Tseng, Y. H. (2002). A Lesson in Culture. ELT Journal. 56:1, 11-21.
- Tuna, O. N. (1990). Sümer ve Türk dillerinin tarihi ilgisi ile Türk dilinin yaşı meselesi, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 37(1989), 257-293.
- Turan, Y. Çolak, R. (2018). The Use of Short Stories as a Learning/Teaching Tool ELT/EFL Classes: The Necklace'' By Guy De Maupassant'. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1), 173-189.
- Ulus, B. ve Aytan, T. (2018). *Cumhuriyet'in İlk Çeyreğinde Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan İki Çalışma Üzerine Bir Değerlendirme*. Türkiye Eğitim Dergisi 2018, Cilt 3, Sayı 2, s. 47-65.
- Ulus, B. ve Aytan, T. (2018). *Cumhuriyet'in İlk Çeyreğinde Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan İki Çalışma Üzerine Bir Değerlendirme*. Türkiye Eğitim Dergisi 2018, Cilt 3, Sayı 2, s. 47-65.
- Urquhart, A.H., Weir, C.J. (1998) *Reading in a Second Language: Process, Product and Practice*. Longman Publishing.
- Ünal, D. Ç. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde Edebi Metinler: Yenilikçi Yaklaşımlara Geçiş Süreci ve Gerekçeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29, 203-212.
- Valdes, J. M. (ed.) (1986). *Culture Bound: Bridging the Cultural Gap in Language Teaching*. New York: Cambridge University.
- Yazok, Z. (2020). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi Kapsamında Kemalettin Çalık'ın Piri Reis Adli Eserinin B1 Seviyesinde Sadeleştirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, O. (2013). *Yeni Türk Edebiyatı Metinlerinin A1-A2 Düzeyine Uyarlanması Ve Çalkışu Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M. (2008). Türkçede Okuduğunu Anlama Becerilerini Geliştirme Yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 131-139.

Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Kurumsal, Yunus Emre Enstitüsü, 17 Mart, 2024 tarihinde <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu> adresinden alınmıştır.

Yücel, M.S. (2006). Avrupa Ortak Başvuru Metni – Avrupa Dil Portföyü eleştirel bir yaklaşım, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1).

EKLER

Ek1. Özgün Metin “Arabacı”

Pazaracı

Tekaüt olduktan sonra karısının memleketi olan Ege Denizi kıyılarındaki bu kasabada ufak bir dükkân açıp tuhafiyecilik yapmak istedi. Pek becerikli idi. Balkan Harbi’nde yaralandıktan sonra da bir kere istifa ederek askerlikten ayrılmış, Üsküdar’da Uncular Sokağı’nda ufak bir yağ ve sabun dükkânı açmıştı. O zaman üç ayda işini o kadar ilerletti ki, karşı sırada daha büyük bir mağaza tutarak oraya taşındı. Fakat seferberlik çıkınca işler karıştı, tekrar askere istediler. Bir hastalık bahane ederek gitmemenin imkânını bulmak üzere idi; karısı tutturdu, “İlle beli kılıçlı zabıt isterim, ben yağcı karısı olayım diye sana varmadım!” dedi. O da sesini çıkarmadı. On sene, Çanakale’den Afyonkarahisar’a kadar birçok yerlerde, cephe gerisi hizmetinde olsa bile, epeyce yıprandı. Bu sefer tekaüt olduğu zaman saçları adamakıllı beyazlanmıştı.

Elindeki birkaç yüz lira ile açtığı tuhafiyeci dükkânı ilk zamanlar oldukça iyi işliyor, yani kendisini, karısını ve iki çocuğunu geçindiriyordu. Mahalle arasında ufak bir meydana bakan ve adı tuhafiyeci dükkânı olmasına rağmen içinde kınadan gazyağına, çorap ipliğinden defter ve kaleme kadar her şey bulunan bu basık yerin önü, akşamları, topukları aşınmış takunya ve saçları otuz örgülü kızlarla, elinde bir gaz şişesiyle bekleyen ve birbiriyle kavga eden yalınayak oğlan çocuklarıyla dolardı. Yüzer paralık, beşer kuruşluk alışverişlerini ettikten sonra yollarda yarım saat eğlenerek evlerine giden bu çocukların akını bitince, dükkânın önüne iskemlesini atar, çeşmeden dö-

nen ve testiye taktıkları kollarının mukabil tarafına 45 derecelik bir zaviye* ile meyleden biraz daha büyük çocukları ve camiye akşam namazına giden ihtiyarları seyrederdi. Bu mahallede oturan bir iki memur, geçerken onunla birkaç laf atarlar ve o, dükkânını kapayarak bunların en sonuncusuyla beraber evine yollanırdı.

Fakat çocukları yavaş yavaş büyümeye başlamışlardı ve basık tavanlı dükkânın kazancı onları biraz güç geçindiriyordu. Mesela iki seneden beri kendi sırtına bir elbise yaptıramamış, yüzbaşılığından kalma üniformalarını bozduarak giymişti. Gene bozduarak ilk mektebin son sınıfına giden oğluna palto yaptırdığı kurşuni pelerinini, bir zamanlar, ağarmamış saçlarının altında ve dik omuzlarında dalgalanır gibi kıvrılan bu şimdi havı dökülmüş kumaşı, sıksa oğlunun sırtında gördükçe gözleri yaşarır gibi oluyordu. Balkan Harbi'nden sonra ticarete atılan o eski ve becerikli adam bu değilmiş gibi, vaziyeti bozuldukça çekingen ve şaşkın bir hal alıyordu.

Nihayet kirayı da veremeyerek dükkânı kapattı. İçindekileri eve taşıdı, sonra iki gaz sandığı alarak pazarcılığa başladı.

Kasabaya birer saat uzaklıkta iki ufak kasabacık daha vardı; birinde salı, birinde perşembe günleri pazar kurulurdu. Kendi kasabalarının pazarı da cumartesi idi. Haftanın bu üç gününde dükkândan kalan ufak tefek mallara, şube reisliği yaptığı zamanlar yanında yazıcı olarak bulunmuş olan ve buranın büyükçe tüccarlarından sayılan bir gençten veresiye aldığı şeyleri de katarak bir köşede ufak bir sergi açıyor; heybelerini bir kenara bırakan ve çekişe çekişe pazarlık eden köylü kadınlara hafif ve hâlâ tatlı sesiyle beğendirmeye çalışarak, makara, sakız, düğme, gelin teli satıyordu. Öbür kasabalara gitmek için, yalnız o günlere mahsus olarak kiraladığı bir eşeğe, içerisine bütün o çorap kutularını, iplik çilelerini, kına torbalarını doldurduğu iki gaz sandığını yükler, güneş doğmadan yola çıkarak erkenden, pazarı olan kasabaya varırdı. Orada kendisine pek hürmet eden bir helvacıdan genişçe bir kapı kanadı alarak kaldırıma yatırır, kapının dışarıda boşta kalan kısmını taşlarla besler, sonra onun üzerine çeşit çeşit kutuları açardı. Kışın yağ-

* Açı.

mur bastırıp bunları yarı ıslak toplayarak bir dükkâna sığındığı, yazın göğsü bağı açık, ak saçları ter içinde, yanı başında bir kâğıtta duran kirazlardan ağzına birkaç tane atıp serinlemeye çalıştığı olurdu.

Akşama doğru köylüler "aksata"yı* bitirip eşeklerini öne katarak yola düzüldükleri ve güneş fersiz ve eğri ışıklarıyla gözleri kamaştırır olduğu zaman, o, yarı kapalı gözlerle en tatlı meşguliyetine; hatıralarıyla oynamaya başlardı. O zaman ta mektep sıralarından, Harbiye'nin arka duvarından atlayıp kaçarak Beyoğlu'nda çapkınlık etmekten başlayan ve Anadolu ve Rumeli'nin küçüklü büyüklü birçok şehirlerinde, köylerinde dopdolu geçirilen bir hayat, gözlerinin önünde inanılmayacak kadar canlı bir resmi geçit yapardı.

Halinden şikâyetçi olan ve bulunduğu vaziyete asla alışmayan bütün insanlarda olduğu gibi onun da muhayyilesi, kendisini bile şaşırta bir mükemmellekle işliyordu. Kafasının içinde, kâh Arnavutluk'ta sarp bir kayanın üzerindeki kaleden bulanık vadinin görünüşü; kâh Yalvaç'ta nişanlanıp sonra dedikodu yüzünden ayrıldığı ve bu yüzden uzun zaman içkiye vurduğu tüfekçi ustasının kızı; kâh İstanbul'un o zamanki levantenlere mahsus eğlence yerlerinden birinde Rum kızları ve kendisi gibi izinli arkadaşlarla geçirdiği bir âlem; kâh bir azgın yağız at; bir muharebe meydanı; hulasa elli senelik ömrünün her safhasından, bazan pek ehemmiyetsiz, bazan hayatının gidişini değiştirmiş bir parça diriliyor, hem de dün olmuş gibi canlı, vuzuh içinde ve tesirli olarak yeniden yaşıyordu.

Eşeğini önüne katıp, alışverişin bıraktığı on beş yirmi lirayı cebine atarak sarp ve büyük bir tabiatın bütün güzelliğini toplayan yollardan kendi kasabasına dönerken bile, bu hatıralardan ayrılmazdı. O kadar bugünden uzak, o kadar eski hayatının içinde yaşıyordu. Yanı başında onunla beraber eşeklerini önlerine katan ve harıl harıl alışveriş lafı eden Alanyalılar, önünde yırtık pabuçlarını sürüye sürüye giden ve toplayabildikleri sadakaları torbalarına doldurup sırtlarına vuran profesyonel dilenciler, daha birçok köylüler, nane yağcılar, bir yaylı araba ile geçen manifaturacılar, ortalığı toza bulayan bir oto-

* Alışveriş.

mobille yoldakileri iki yana fırlatan zeytinyağı fabrikatörleri ona, tanımadığı, yeryüzünde bulunduğunu bile bilmediği bir memleketin adamları gibi yabancı, uzak, sis içinde görünüyorlardı.

Bir gün, bir vaka onu bugünden alarak eski hayatının ta ortasına, bütün romantikliği ve acayıplığı ile muhayyilesinin dünyasına götürdü. Böylece hayatının son ve güzel hadisesini yaşadı, fakat bu, aynı zamanda onun her şeyinin sonu oldu:

Gene böyle grup halinde pazardan dönerlerken, dar bir boğazda, fundalıkların arasından üç silahlı göründü. Etrafındakilerin şiddetli korku nöbetleri geçirdiklerinin, telaşla kaçacak yer aradıklarının farkına bile varmayan eski zabıt, "Soyunun!" diye bağırarak boğukça bir sesle kendine geldi. Derhal eli ceketinin iç cebine gitti. Pazardaki alışverişin bıraktığı yirmi iki lira burada idi ve bu bütün sermayesinin yarısından fazlasıydı.

Birkaç haftadan beri ağızlarında, karı meselesi yüzünden dağa çıkan ve birkaç köy basan bir eşkıyanın lafı dolaşıyordu; fakat bu sıkı zamanlarda onun böyle yol kesecek kadar ileri gideceği, her şeyden kuşkulanan Aksekili aktarların bile aklına gelmemişti. Üzerlerine dikilen silahların karşısında herkes süratle soyunuyor ve çeşit çeşit elbiseli adamların yerinde beyaz çamaşır ve titreşen şekiller kalıyordu. Eşkıyalardan biri uzakta ve silahı elinde bekledi, öteki ikisi yolcuların yanına gelerek yerdeki elbiseleri karıştırdılar, bütün paraları ve saatleri aldıktan ve elbiselerden de kendilerine üç takım seçtikten sonra, bir köşeye birikmiş bekleyen pazarcıların yanına giderek ağızlarının içini, avuçlarını muayene ettiler ve parmaklarından gümüş yüzükleri söküp aldılar.

Akşamın alacakaranlığında, ağaçların yukarıdan doğru gelen uğultusuyla derenin aşağıdan gelen şarılması arasında bu beyazlar yığını ve onların arasında, çamaşırlarından daha beyaz kalmış kolları ve seyrek beyaz saçlarıyla eski zabıt hiç de gülünç olmayan bir manzara idi. Dudaklarının kenarı acı acı bükülmüştü, kâh eşkıyaların karıştırdıkları gaz sandıklarının altında öteye beriye dönen eşeğe, kâh gözleri patlayacakmış gibi dışarı fırlayan Alanyalı manifaturacıya bakıyordu.

Eşkıyalar işlerini bitirdikten sonra bunlara üstlerini giyme-

lerini söylediler. Ondan sonra silahlarını doğrultarak: "Hadi bakalım, marş!" diye bağırdılar. Herkes ağır ağır ve adeta ayakları gitmek istemeyerek yürüyordu. Geride durup bekleyen eşkıyanın: çete başının önünden geçerken hepsi korkudan önlerine bakıyorlardı. Kafilenin en sonunda giden eski zabıt başını kaldırarak orada, yarı adam boyu yüksekliğinde bir taşın üstünde silahına dayanmış duran adama uzun uzun baktı, merakla baktı ve sonra gözlerini ileri çevirerek yürümeye başladı. Fakat eşkıya birdenbire bulunduğu taştan atlayıp onu kolundan yakaladı, kendine çevirerek, gitgide koyulaşan akşamın içinde hayretle baştan aşağı süzdü. Sonra, elleri yanına çekilmiş, gözleri hüznün içinde: "Beni tanımadın mı bey?" dedi.

O baktı, bu zayıf, sinirli, kırmızımtırak gözlü yüze dikkatle baktı, sonra omuzundan tutarak yavaş sesle: "Tanıdım, sen şey değil misin?" dedi ve onun ismini söyledi. Bu karşısındaki, kendisi bir zamanlar Çanakkale'de divanıharp azası iken, askerden kaçan, sonra bir gece yarısı kapıya gelip: "Aman bey, beni kurşuna dizdirme, ben teslim olacağım!" diye yalvaran, bu taraflı bir neferdı. O zaman divanıharpte onu kurtarmış, sonra da bir ay kadar yanına emirber almıştı. Namuslu bir çocuk olduğu halde çok sinirli ve ataktı. Ufak bir laf için arkadaşları ile boğaz boğaza girerdi. Bu yüzden yanında fazla alıkoyamayarak karargâha göndermiş ve o zamandan beri bir daha adını bile duymamıştı.

Öteki hemen arkadaşlarını çağırarak eski zabiti onlara tanıttı, elini öptürdü. Aldıkları parasını geriye verdikten sonra, onun birkaç misli daha da para verdiler. Eski neferin: "Vah beyim, siz bu hallere mi geldiniz!" derken gözleri yaşıyor gibiydi. Kendisinden bahsederken: "Ne yapalım beyim, bir namus meselesi yüzünden başımıza bu işler geldi. Eh, aç da durulmuyor, Allah taksiratımızı affetsin!" dedi. Zabiti en çok sarsan şey, eski neferinin tavırları idi. Hiçbir zaman kedisine karşı eski muamelesini değiştirmiyor, elleri yanında, adeta bir iş buyurmasını bekliyordu. Öteki iki kişi de biraz geride ve elleri göbeklerinde bekliyorlardı. Bizar daha konuştuğundan sonra: "Hadi beyim, geç kaldım, bizi gönülden çıkarma duanı bekleriz!" diyerek onu gönderdiler.

Eski zabit, ormanın yukarisından gelen uğultusu ile dere- nin aşağıdan gelen şarıltısı arasında, gözleri karşı yarıdan doğru çıkan ayın ilk ışıklarında, ağır ağır yürüyordu. İçerisi bu dere- den çok daha büyük birtakım nehirlerle dolup boşalıyor, kâh gülüyor, kâh gözleri yaşarıyordu.

Fakat kasabaya gelenler hemen meseleyi karakola haber vermişlerdi. İçlerinden biri bunun geriye kalıp eşkıyalarla uzun boylu görüştüğünü de saklanıp seyretmiş ve candarmalara bil- dirmişti. Şehre girerken yakalayıp ifadesini almaya götürdüler. Üzeri arandığı zaman çıkan paralar ve biraz perişan gözleri, şüpheleri büsbütün arttırdı. Eşkıyalarla sözlü olduğu, onlara habercilik ettiği iddiasıyla tevkif edildi. Tahkikat ilerleyince meselenin meydana çıkacağı muhakkaktı; fakat buna vakit kal- madan o, tevkifinin yirminci günü, ömrünün o belki en geniş gününü kovalayan bu dar günlere tahammül edemeyerek ha- pishanede öldü.

Varlık, 1.7.1935

Sabahattin Ali, Varlık, 01.07.1935.

Arabalar Beş Kuruşa

Akşam, caddelerin kalabalık zamanında, köşe başına bir kadınla bir çocuk gelirdi. Siyah bir çarşafa bürünen kadın elleriyle çarşafını yüzüne kapatır, yalnız iki siyah göz, sokağın yarı aydınlığında, parıltısız, önüne bakardı. Çocuk yanında ayakta dururken o çömelir, küçük bir çuvaldan birtakım oyuncaklar çıkarırdı: Bunlar bir değneğin ucuna takılmış bir çift tahta tekerlekti. Tekerleklerin üzerinde, iki yuvarlak tahtanın arasına çivilenmiş dört çubuktan ibaret kameriye gibi bir şey duruyor ve tekerlekler yerde yürütülünce bu kameriye fırıl fırıl dönüyordu.

Oyuncaklar kadının önünde dizilince çocuk bir tanesini eline alıyor, kaldırımında ileri geri götürerek incecik sesiyle bağır-maya başlıyordu:

“Arabalar beş kuruşa... Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..”

Ve sokaklar tenhalaşınca kadar, belki üç dört saat, burada duruyorlardı.

Çocuk sekiz yaşında vardı, fakat ilk görüşte altı yaşından fazla denilemezdi. Zayıf ve minimini idi. Sonra, hiç durmadan bağırın sesi küçük bir kızın sesi gibi ince ve titrekti. “Beş kuruşa!” derken “ş”lere basıyor ve dudaklarının arasından onları ezerek çıkarıyordu.

Kendisi de annesi gibi hep önüne bakar ve başını kaldırmazdı.

Buldukları köşenin biraz ötesinde parlak vitrinli bir tu-

hafife mağazası vardı. Büyük kristallerin arkasında türlü göz alıcı renklerde boyunbağları, şık tokalı kemerler, yün kazaklar, eldivenler ve daha birçok, insanlara lazım olan ve olmayan şeyler, geçenlerin yüzüne gülüyordu. Ana oğul bunların önünden geçerken, geçtikten sonra köşelerine yerleşirken, başlarını hiç çevirmemeye gayret ederlerdi. Eğer sokağın çamurlu kaldırımlarına akseden ve orayı yer yer parlatan ışıklar da olmasa belki böyle bir mağazanın bulunduğunu bile fark etmeyeceklerdi.

Halbuki gelip geçenlerin çoğu, bilhassa çocuklar, bu parlak camekânların önünde durup, orada bir köşeye, ustaca bir karnişlik içinde yığılmış oyuncaklara gözlerini dikiyorlar; sonra, mahzun bir tavırla yollarına koyulunca karşılıklarına çıkıveren tahta tekerlekli arabalara dudaklarını kıvrarak ve adeta hayallerinde vitrinden kalan güzel şekilleri bozuyormuş gibi canları sıkılarak bakıyorlardı. Fakat küçük satıcı onların bu isteksizliklerini fark etmez, önüne bakarak kısa aralıklarla bağırdı:

“Beş kuruşa, arabalar beş kuruşa...”

Büyücek bir otomobil, mağazanın önünde durdu; içinden süslü ve şişmanca bir kadınla sekiz dokuz yaşlarında, beyaz bereli ve tozluklu, yumuşak lacivert paltolu bir çocuk indi. Beraberce mağazaya girdiler.

Biraz sonra çocuk iç vitrinleri seyrede ede dışarı çıktı, sokağa indi ve oyuncakların olduğu köşeye bakmaya başladı. Tam bu sırada küçük satıcının sesi işitildi.

“Arabalar beş kuruşa!..”

Başını çevirip baktı, sonra koşarak o tarafa gitti, siyah çarşafı kadının yanındaki çocuğun elini tutarak:

“Aaa!” dedi, “Sen burada araba mı satıyorsun?”

Satıcı başını kaldırıp baktı. Hemen yüzü güldü, o da “Aaa” dedi ve ilave etti: “Annem yalnız gelemiyor, sonra bağırıyorum da... Onun için ben de geliyorum!..”

Beyaz tozluklu çocuk, yün eldivenli ellerini paltosunun cebine sokarak küçük bir kesekâğıdı çıkardı, içinden bir badem

ezmesi alıp ağzına attı, bir tane de arkadaşına verdi. Ağzını şişirerek sordu:

“Derslere ne zaman çalışıyorsun?”

“Mektepten çıkınca... İki saat filan çalışıyorum, dersleri yapıyorum. Ondan sonra buraya geliyoruz. Hem gece zaten çalışmam ki. Gaz masrafı çok oluyor.”

“Bizim öğretmeni gördün mi? Şimdi buradan geçti!..”

“O benim araba sattığını biliyor!”

Ve ileride birkaç çocukla bir kadının geldiğini görünce sözünü keserek bağırdı:

“Arabalar beş kuruşa!..”

İkisi de el ele tutuşmuşlardı. Çarşafli kadın hazin gözlerle bunları süzüyordu. Beyaz tozluklu çocuk hesap vazifesini yapıp yapmadığını sordu:

“Ben demin evde uğraştım, yapamadım, gece beybabama soracağım!” dedi. Öteki:

“Nesini soracaksın, çok kolay...” dedi ve anlattı.

Adamakıllı lakırdıya dalmışlardı. Hatta küçük satıcı artık “arabalar beş kuruşa” diye bağırılmayı bile unutmuştu.

Öteki, arkadaşının kolunu sarstı ve: “Hişt!” dedi, “Benim yanımdaki çocuğun ağzı kokuyor, ben söyleyeceğim de senin yanında oturacağım... Hem daha iyi çalışırız!..”

“Benim yanımdaki kalkmaz ki; hem ben söyleyemem. Mahalle komşumuzdur... O da bizim gibi fıkıradır...”

Sözüne devam etmedi. “Onu kaldırdı da yerine zengin çocuğu oturttu derler...” diyecekti, vazgeçti.

Başka şeylerden bahsetmeye başladılar.

Fakat tam bu sırada beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu, beyaz tozluklu çocuğun annesi mağazadan çıktı, iki tarafına bakındı. Ellerinde paket vardı. Şoför koşarak onları aldı ve kendi yanına yerleştirdi. Kadın köşeye doğru bakınca çocuğunu gördü ve aldığı şeylerin keyfi ile gülümseyen yüzü birdenbire sertleşti. Hızlı adımlarla o tarafa yürüdü. Çocuk, annesinin böyle hiddetle kendisine doğru geldiğini görünce hemen susmuş, şaşkın, fakat gülümseyen bir bakışla gözlerini ona dikmişti. Bir an hepsi birden kımıldamadan durdular.

Küçük satıcının annesi başını kaldırmış, yuvarlanır gibi ge-

len bu kürk mantolu ve yılan derisi iskarpinli kadına bakıyordu.

Kadın yaklaşınca, hâlâ şaşkın şaşkın gülümseyen oğlunu bileğinden yakaladı:

"Bu ne hal?" diye bağırdı. "Kimlerle konuşuyorsun?"

Ve öteki elindeki şemsiyeyi, elini hâlâ unutarak arkadaşının avucunda bırakan küçük satıcının omuzuna vurdu. Sonra haykırdı:

"Pis, baksana, senin konuşabileceğin insan mı bu?"

Çocukların kolları birbirinden ayrılıp aşağı sallanıverdi. Siyah çarşafı kadın duvarın dibine büzülmüştü ve küçük satıcının gözleri kolunun acısından yaşla dolmuştu.

Arkadaşının gözündeki yaşları gören çocuk, henüz birçok şeyleri öğrenmediği için, ruhundan fıskıran bir isyanla:

"Anneciğim", dedi, "o benim mektep arkadaşım!"

Kadın, yüzü kıpkırmızı kesilerek, oğlunun sözünü kesti:

"Ben yarın mektebinize de telefon edeceğim. Seni kendi seviyende olmayanlarla temas ettirmeyi gösteririm!.."

Oğlunu kolundan çekti. Geride kalan küçük satıcı ile anasına, yerin dibine geçirmek ister gibi tahkir edici ve ezici bakışlar atarak yürümeye başladı. Oğlu hâlâ dönüp geri bakıyor ve yaşlı gözlerini başka taraflara çeviren arkadaşını görünce kendinin de gözleri yaşanıyordu.

Küçük satıcı, o titrek ve ince sesiyle bağıırıyordu:

"Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!.."

Ayda Bir, Şubat 1936.

Ek 3. Uyarlanmış Metin “Pazarıcı”

“Pazarıcı” Hikâyesinin Uyarlanmış Hâli

Emekli olduktan sonra karısının memleketi Ege Denizi kıyılarında küçük bir dükkân açmak istedi. Çok becerikliydi. Balkan Savaşı'nda yaralandıktan sonra askerlikten ayrıldı, Üsküdar'da Uncular Sokağı'nda küçük bir yağ ve sabun dükkânı açtı. Üç ay içinde işini büyüttü ve daha büyük bir dükkâna taşındı. Fakat o sırada savaş çıktı, tekrar askere almak istediler. Bir an “Hastayım ben askere gidemem.” diye yalan söylemeyi düşündü. Ancak karısı “Ben yağı karısı olmak istemiyorum, subay karısı olmak istiyorum.” diye ısrar etti. O da sesini çıkarmadı. On yıl, Çanakkale'den Afyonkarahisar'a kadar on yıl birçok yerde cephe arkasında görev yaptı, yine de çok yoruldu, Emekli olduğu zaman saçları iyice beyazlamıştı.

Elinde birkaç yüz lira ile bir giyim dükkânı açtı. Dükkân ilk başlarda gayet iyi iş yaptı. Meydana yakın küçük bir dükkân vardı. Küçüktü ama içinde birçok ürün vardı. Kına, gazyağı, çorap ipliği, defter, kalem her şey vardı. Dükkânın önü akşamları kalabalıktı. Kızlar vardı. Kızların ayakkabıları eskiydi. Saçları örgülüydü. Erkek çocukları da vardı. Çocukların ayakları çıplaktı. Ellerinde gaz şişeleri vardı. Birbirleriyle kavga ediyorlardı. Çocuklar küçük paralarla alışveriş yaptılar. Sonra yolda oynadılar ve evlerine gittiler. Çocuklar gitti. O zaman dükkânın önüne oturdu. Çeşmeden biraz daha büyük çocuklar geliyordu. Onları seyretti. Akşam namazına camiye yaşlı adamlar gidiyordu, Onları da seyretti. Bu mahallede bir iki memur yaşıyor. Onlar her geçtiklerinde onunla konuşuyorlar. O, dükkanını kapatıyor ve onların en sonuncusuyla eve gidiyordu.

Zamanla çocukları büyümeye başladı. Dükkân küçüktü. Dükkânın parası onlara az gelmeye başladı. Mesela iki yıldır kendine bir takım elbise alamadı. Eski askeri kıyafetleri giymeye devam etti. Tekrar eşya sattı. Oğlu ilkokul son sınıfa gidiyordu. Eskiden kendi pelerini vardı. Saçları beyazlamadan önce giyiyordu. Pelerini güzeldi. Şimdi pelerini eskidi. O pelerini terziye verdi. Terzi, pelerinden oğluna gri bir palto yaptı. Oğlu çok zayıftı. Oğlunun üzerinde pelerini gördü. O zaman duygulandı. Balkan Savaşı'ndan sonra ticaret yaptı ve başarılı oldu. Ama şimdi öyle değildi. İşleri bozuldu. O zaman çekingen ve şaşkın oldu.

Bunun sonucunda da dükkân kirasını ödeyemedi ve dükkânı kapattı. Eşyalarını aldı ve eve götürdü. İki sandık aldı ve pazarcılık yapmaya başladı.

Evine yakın iki küçük kasaba vardı. Küçük kasabanın birinde salı günleri, diğerinde perşembe günleri pazar vardı. Kendi kasabasının pazarı da cumartesi günüydü. Adam, haftada üç gün pazara gidiyordu. Dükkanında az mal kaldı. Eskiden yanında bir genç çalıştı. O genç

şimdi zengin bir tüccar oldu. Ondan borçla mal aldı. Bu malları da pazarda satıyordu. Malları bir köşede gösterdi. Köylü kadınlar geldi. Çantalarını yere bıraktılar. Pazarlık yaptılar. Onlara makara, sakız, düğme, gelin teli sattı. Onlara malları tatlı sesiyle satmaya çalıştı. Adam, diğer kasabalara gitmek için bir eşek kiralyordu. İki sandığı vardı. Sandıklara çorap kutuları, kına torbaları koydu. Sandıkları eşeğe yükledi. Güneş doğmadan yola çıkıyordu ve pazara erkenden ulaşıyordu. Pazarda bir helvacı vardı. Helvacı ona çok saygılıydı. Helvacıdan büyük bir kapı aldı. Kaldırma koydu. Kapının altını taşlarla doldurdu. Sonra da üzerinde çeşitli kutuları açtı. Kışın yağmur yağdığı zaman eşyalarını toplayıp bir dükkânda bekliyordu. Yazın ise gömleğinin önü açık, beyaz saçları ter içinde, yanındaki bir kâğıt parçasının üzerindeki kirazları yiyor ve serinlemeye çalışıyordu.

Akşam olduktan sonra köylüler alışverişlerini bitirip eşekleriyle yola çıkıyor. Güneş ışıklarıyla gözleri kamaştırmaya başlıyordu. Tam o sırada anıları aklına geliyordu. Okul zamanlardan gençliğine kadar bütün hayatını hatırlıyordu.

O da diğer insanlar gibi durumundan şikâyet etti. Durumuna hiç alışamadı. Sürekli hayal kurdu. Hayalleri çok iyiydi. Kendisi bile hayallerine hayran kaldı. Kafasının içinde anılar canlandı. Arnavutluk'ta bir kaleden vadi manzarasını hatırladı. Yalvac'ta nişanlısını hatırladı. Nişanlısı ile dedikodudan ayrıldılar. Çok içki içti. Nişanlısı tüfekçi ustanın kızıydı. İstanbul'da eğlendiği zamanları hatırladı. Rum kızları ve arkadaşları vardı. Bir at gördü. Savaş alanı gördü. Elli yıllık hayatı gözünün önünde geçti. Bazı anlar küçük anlardı. Bazı anlar hayatını değiştirdi. Her şey dün gibiydi. Her şeyi açıkça gördü. Her şey onu etkiledi.

Eşeğini aldı ve alışverişten kalan on beş yirmi lirayı cebine koydu. Uçsuz bucaksız bir doğanın güzelliği içinde, dik yollardan eve kadar o anları düşündü. Bugününü düşünmeden eski hayatının içinde yaşıyordu. Hemen gözünün önünde eşekleriyle birlikte Alanyalıları vardı. Alışverişten bahsediyorlardı, bir yandan önünde yırtık ayakkabılı dilenciler sadaka topluyor diğer yandan köylülere, nane yağcılara, manifaturacılara ve havalı zeytin yağı fabrikatörlerine bakıyordu. Tüm bunlar ona oldukça yabancı ve alışılmadık geliyordu.

Bir gün, bir olay onu bugünden eski hayatına götürdü. Böylece hayatının son ve güzel olayını yaşadı. Ancak aynı zamanda onun için her şeyin sonu oldu.

Yine bir gün pazardan grup halinde dönüyorlardı. Tam o esnada çalıtlıkların arasından silahlı üç adam çıktı. Tam bir şok içindeydi. Etrafındaki insanları görmüyor ve paniği anlamıyordu. Tam

bu sırada ‘‘ Soyunun’’ sesi onu kendine getirdi. Eli hemen ceketinin iç cebine gitti. Pazar parasının bir kısmı cebindeydi.

Evet, bir süredir herkes hayduttan bahsediyordu ama hiç kimse bir gün bu haydut ile karşılaşmayı beklemiyordu. En şüpheli pazarcılar bile bunu beklemiyordu. Haydut silahı köylülere doğrulttu, köylüler korkuyla soyunmaya başladı, artık bembeyaz çamaşırlarıyla titriyorlardı. Haydutlardan biri elinde silahla uzakta bekliyordu. Diğer ikisi yolcuların yanına geldi ve yerdeki giysileri karıştırdı. Tüm parayı ve saatleri aldı. Kendilerine üç takım elbise seçtikten sonra köşedeki pazarcıların yanına gitti.

Alacakaranlıkta, yukarıdaki ağaçların sesi ve derenin su sesi arasında, O kalabalıkta, çamaşırlarından bile daha beyaz kolları ve seyrek beyaz saçlarıyla yaşlı bir asker duruyordu. Bu manzara, hiç de komik değildi. Haydutlar eşeklerin üzerindeki eşyaları karıştırıyordu. Üzgün bir şekilde bir taraftan eşeklere bakıyor bir taraftan da korku dolu arkadaşına bakıyordu.

Haydutlar işlerini bitirdikten sonra, onlara ‘‘ Giysilerini giyin!’’ dedi. Silahlarını çektiler ve ‘‘Yürüyün’’ dediler. Herkes isteksiz ve yavaş yürüyordu. Hayduttun önünden başlarını kaldırmadan korkuyla geçtiler. En arkadaki yaşlı asker başını kaldırdı ve taşın üstündeki eşkıyaya merakla baktı, baktı ve ilerledi. Ama haydut aniden taştan aşağıya atladı. Yaşlı askeri kolundan tuttu ve dikkatlice ona baktı. Sonra ellerini yanına indirdi. Gözleri hüznüydü. Askere ‘‘Beni tanımadınız mı?’’ efendim diye sordu.

Yaşlı subay şöyle baktı, omuzundan tuttu ‘‘Tanıdım.’’ dedi ve adını söyledi. Karşısındaki bir asker kaçığıydı ve bir zamanlar subaya gelip ‘‘Beni öldürmeyin, teslim olacağım.’’ demişti. O zamanlar onu askeri mahkemeden kurtardı ve ardından yaklaşık bir ay kadar yardımcı olsun diye yanına aldı. Namuslu bir çocuk olmasına rağmen çok sinirli ve saldırgandı. Önemsiz bir durum için arkadaşları ile kavga ediyordu. Bu yüzden onu uzun süre yanında tutmadı ve o zamandan beri bir daha adını duymadı.

Haydut hemen arkadaşlarını çağırdı. Yaşlı subayı onlara tanıttı. Onlara, yaşlı subayın ‘‘Elini öpün!’’ dedi. Yaşlı subaydan aldıkları parayı ve ona daha çok para verdiler. Eski er, subayın yüzüne bakıyor ve üzüntüyle ‘‘Siz bu hallere mi geldiniz?’’ diye hayıflanıyordu. Haydut ‘‘Benim bir karım vardı. Bir adam ona baktı ve kötü sözler söyledi. Bu duruma çok kızdım. Bu olay sebebiyle yüzünden haydutluk yapıyorum.’’ diye açıklama yaptı. ‘‘Aç kalmak istemiyorum, Allah hatamızı affetsin.’’ dedi. Bu eski subayı bu eski askerinin davranışları etkiledi. Haydut kendisine her zamanki gibi saygıyla davrandı. Diğer iki haydut da aynı şekilde beklediler. Biraz daha sohbet ettikten sonra ‘‘Hadi Beyim, bizi unutma.’’ dedi ve onu serbest bıraktı.

Eski subay, yukarıdan ormanın sesini ve aşağıdan derenin sesini dinliyordu. Ay, karşıdaki iki dağın arasından yükseliyordu ve eski asker hem ayın ışığını seyrediyor hem de ağır ağır yürüyordu. İçinde dereden daha büyük nehirler vardı. İçinde duygular karmaşıktı. Bazen güldü. Bazen gözlerinde yaşlar vardı.

Ancak kasabadakiler hemen durumu karakola haber verdiler. İçlerinden biri gizlice subayı izlemiş "Subay, haydutlarla uzun uzun konuşuyordu., gördüm." diye jandarmaya anlatmıştı. Subay şehre vardıktan sonra jandarma yakaladı ve ifadesini almaya götürdü. Cebindeki paralar ve üzgün gözleri onu şüpheli yaptı. Jandarmalar "Haydutlarla birlikte çalışıyor." diye düşündüler ve subayı tutukladılar. Soruşturma ilerledi, suçsuzdu. Ancak buna zaman gösterecekti. Ama henüz hapisanedeki yirminci gününde dayanamaz ve cezaevinde öldü.

Ek 4. Uyarlanmış Metin “Arabalar Beş Kuruşa”

“Arabalar Beş Kuruşa” Hikâyesinin Uyarlanmış Hâli

Akşam vakti, sokaklar kalabalık oluyordu. Tam bu zamanlarda bir kadın ve bir çocuk köşeye geliyordu. Siyah kıyafetli kadın, yüzünü elleriyle örtüyordu. Sadece iki siyah göz görünüyordu. Sokak biraz aydınlıktı. Önüne bakıyordu. Çocuk yanına geliyordu, ayakta duruyordu. Kadın küçük bir çuvaldan bazı oyuncaklar çıkarıyordu. Tekerleklerin üstünde bir oyuncak duruyordu. İki yuvarlak tahta vardı. Dört çubuk tahtalara takılmıştı. Bir güneşlik gibi görünüyordu. Tekerlekler yerde hareket ediyordu. Oyuncak da dönüyordu.

Kadın oyuncakları önüne sıra sıra koydu, çocuk bir tanesini aldı, kaldırımında oynadı ve incecik sesiyle bağırmağa başladı.

“Arabalar beş kuruşa... Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..”

Ve sokaklar tenha hale gelene kadar, belki üç dört saat, burada duruyorlardı.

Çocuk sekiz yaşında vardı, fakat ilk görüşte altı yaşından fazla denilemezdi. Zayıf ve minikti. Daha sonra sesi sürekli bağırırdı. Sesi küçük bir kızın sesi gibi ince ve titriyordu. Beş kuruşa!” diyor, “ş”lere basıyor ve dudaklarının arasından onları zorla çıkarıyordu.

Annesi gibi o da her zaman önüne bakıyordu. Başını kaldırmıyordu.

Durdukları köşenin hemen ilerisinde parlak bir vitrini olan bir giyim mağazası vardı. Büyük camların ardında, çeşitli göz kamaştırıcı renkli kravatlar, şık tokalı kemerler, yün kazaklar, eldivenler insanların yüzlerine gülümsüyordu. Anne ve oğul bunların yanından geçtikten sonra yerlerine oturdular. Onlara hiç bakmadılar. Sokak lambalarının ışıkları çamurlu kaldırımlarda parlıyordu. Bu sayede dükkânı fark ettiler.

Ancak yoldan insanlar ve çocuklar geçiyordu. Özellikle de çocuklar, bu pırl pırl vitrinlerin önünde duruyor bir köşedeki oyuncaklara bakıyordu. Sonra hüüzünle yollarına devam ediyorlardı. Karşılarna tahta tekerlekli arabalar çıktı. Çocuklar arabalara baktı. Dudaklarını büküyorlar, hayal kırıklığı yaşıyorlardı. Fakat küçük satıcı onların bu isteksizliklerini fark etmiyor önüne bakıyordu ve kısa aralıklarla bağırıyordu:

“Beş kuruşa, arabalar beş kuruşa...”

Mağazanın önünde büyük bir araba durdu. Şişman bir kadın ve sekiz dokuz yaşlarında beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu bir çocuk arabadan indi. Birlikte mağazaya girdiler.

Bir süre sonra çocuk içerideki eşyalara baktı ve dışarı çıktı. Sokağa indi. Köşede oyuncakları gördü, köşeye bakmaya başladı. Tam o zaman küçük satıcının sesi geldi.

“Arabalar beş kuruşa!..”

Başını çevirdi ve baktı. Sonra o tarafa koştu. Kadının yanındaki çocuğun elini tuttu:

“Aaa!” dedi, “Sen burada araba mı satıyorsun?”

Satıcı başını kaldırıp baktı. Gülümsedi ve “Annem yalnız gelemiyor, bağırıyor da... Onun için ben de geliyorum!..” dedi.

Beyaz kıyafetli çocuk ellerini ceketinin cebine soktu. Küçük bir kutu çıkardı. İçinden biraz badem ezmesi aldı. Ağzına koydu ve bir tanesini arkadaşına verdi. Ağzını şişirerek sordu.

“Derslere ne zaman çalışıyorsun?”

“Okuldan çıktıktan sonra iki saat çalışıyorum, ödevleri yapıyorum. Ondan sonra buraya geliyoruz. Gece çalışmam ki. Işık yok.”

“Bizim öğretmeni gördün mü? Şimdi buradan geçti!..”

“O benim araba sattığımı biliyor!”

Ve ileride birkaç çocukla bir kadının geliyordu. O anda sözünü kesti ve bağırdı:

“Arabalar beş kuruşa!..”

İkisi de el ele tutuşmuşlardı. Örtülü kadın onlara üzgün gözlerle onlara bakıyordu. Beyaz kıyafetli çocuk “Matematik ödevini yaptın mı, yapmadın mı? diye sordu.

“Ben az önce evde yapmaya çalıştım. Ancak yapamadım. Akşam habama soracağım!” dedi. Öteki:

“Neyi soracaksın, çok kolay...” dedi ve anlattı.

Derin bir sohbeta dalmışlardı. Hatta küçük satıcı artık “Arabalar beş kuruşa...” diye bağırmanın bile unutmuştu.

Diğeri arkadaşının kolunu salladı ve: “Sus!” dedi. “Yanımdaki çocuğun ağzı kokuyor, ona söyleyeceğim, senin yanına oturacağım. Hem daha iyi çalışırız!..”

“Benim yanımdaki kalkmaz ki; hem ben söyleyemem. Mahalle komşumuzdur... O da bizim gibi fakirdir...”

Konuşmaya devam etmedi. “Onu kaldırdı da yerine zengin çocuğu oturttu derler...” demeyi düşündü. Vazgeçti.

Başka şeylerden konuşmaya başladılar.

Ama tam o sırada beyaz bereli, yumuşak lacivert paltolu, beyaz kıyafetli çocuğun annesi dükkândan çıktı. Etrafına baktı. Ellerinde paket vardı. Şoför koşarak onları aldı ve kendi yanına koydu. Kadın köşeden baktı, çocuğunu gördü. Kadının yüzü gülüyordu. Sonra aniden sertleşti. Gülümsemesi gitti. Hızlı adımlarla o tarafa yürüdü. Annesi kendisine doğru öfkeyle geliyordu. Çocuk hemen sustu. Şaşkındı ama gülümsüyordu. Gözlerini ona dikti. Bir süre hiç kimse hareket etmedi.

Küçük satıcının annesi başını kaldırdı. Kürk mantolu ve yılan derisi ayakkabılı kadına baktı.

Kadın yaklaştı ve şaşkın şaşkın gülümseyen oğlunu bileğinden yakaladı.

“Bu ne hâl?” diye bağırdı. “Kiminle konuşuyorsun?”

Ve kadın diğer elindeki şemsiyeyi aldı ve küçük satıcının omuzuna vurdu. Küçük satıcı hâlâ elini arkadaşının avucunda tutuyordu. Sonra bağırdı:

“Pis, şuna bak. Onunla konuşamazsın!”

Çocukların kolları birbirinden ayrıldı. Kolları aşağıya doğru sallandı. Siyah örtülü kadın duvarın kenarına oturdu. Küçük satıcının kolu çok acıdı bu yüzden gözleri yaşlarla doldu.

Arkadaşının gözü yaşlıydı. Çocuk bunu fark etti ve bağırdı:

“Anneciğim”, dedi, “o benim okul arkadaşım!”

Kadının yüzü kıpkırmızı oldu ve oğlunun sözünü kesti.

“Ben yarın okulunuza da telefon edeceğim. Sana denk olmayanlarla görüşmeyi gösteririm!..”

Oğlunu kolundan çekti. Küçük satıcı ile annesine geride kaldı. Onlara nefretle baktı ve yürümeye devam etti. Oğlu sürekli arkasına bakıyordu. Arkadaşı yaşı gözleriyle başka yöne baktı. O zaman onun da gözleri doldu.

Küçük satıcı, o titrek ve ince sesiyle bağırıyordu: "Beş kuruşa... Arabalar beş kuruşa!..."